

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Diplomová práce

2024

Bc. František Tichý

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Individualista nebo komunitarián?
Studie prezidentské kampaně Petra Pavla**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. František Tichý

Studijní program: Politologie

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Halamka, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 26.4.2024

František Tichý

Bibliografický záznam

TICHÝ, František. *Individualista nebo komunitarián? Studie prezidentské kampaně Petra Pavla*. Praha, 2024. 101 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Tomáš Halamka, Ph.D.

Rozsah práce: 196 430 znaků včetně mezer

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá analýzou příklonu Petra Pavla k individualismu či komunitarismu v průběhu jeho prezidentské kampaně v období od 6. září 2022 do 27. ledna 2023. V teoretické části se práce zabývá východisky individualismu a komunitarismu, jejich terminologií, konceptualizací a využitím. Na základě studované literatury pak tyto termíny do určité míry inovativně propojuje do politického spektra, a to namísto využití jiných pojmů se kterými jsou obvykle spojovány. Vzhledem k tomu, že v odborné literatuře nenalzá ucelenou konceptualizaci individualismu a komunitarismu, překládá tak na pomezí teoretické a praktické části konceptualizaci vlastní. Tuto konceptualizaci a další znalosti nabyté v teoretické části následně operacionalizuje a vytváří metodiku, pomocí níž je možné určit příklon politiků či veřejně známých osobností k individualismu či komunitarismu. V praktické části pak provádí obsahovou analýzu výroků Petra Pavla, učiněných v jeho volebním programu a v debatách na třech největších českých televizích, tedy České televizi, TV Nova a Prima, kterých se účastnil před prvním a druhým kolem prezidentských voleb. Výroky na základě metodologie práce kategorizuje do jednotlivých typů a provádí vyhodnocení jak v celkovém součtu, tak v jednotlivých hlavních oblastech analýzy. Výsledky této práce přináší poznatky o příklonu Petra Pavla k individualismu či komunitarismu, ale rovněž o využitelnosti politického spektra individualismus-komunitarismus ve 21. století.

Klíčová slova

individualismus, komunitarismus, program, debaty, prezident, prezidentská kampaň, Česká republika, Petr Pavel

Abstract

The diploma thesis deals with the analysis of Peter Pavel's inclination towards individualism or communitarianism during his presidential campaign in the period from 6 September 2022 to 27 January 2023. In the theoretical part, the thesis deals with the bases of individualism and communitarianism, their terminology, conceptualisation and use. On the basis of the studied literature, it then links these terms in, to a certain extent, innovative way to the political spectrum, instead of using other terms with which they are more usually associated. Since it does not find a coherent conceptualization of individualism and communitarianism in the literature, it creates its own conceptualization at the boundary between the theoretical and the practical part of the thesis. This conceptualization and knowledge acquired in the theoretical part is subsequently operationalized and a methodology is created, with the help of which it is possible to determine the inclination of politicians or public figures towards individualism or communitarianism. In the practical part, it then carries out a content analysis of statements made by Petr Pavel in his election program and in debates on the three largest Czech TV stations, i.e. Czech Television, TV Nova and Prima, which he participated in before the first and second round of the presidential elections. Based on the methodology, it categorizes the statements into individual types and performs an evaluation both in total and in the main areas of analysis. The results of this work provide insights into Peter Pavel's inclination towards individualism or communitarianism, as well as the applicability of the individualism-communitarianism political spectrum in the 21st century.

Keywords

individualism, communitarianism, program, debates, president, presidential campaign, Czech Republic, Petr Pavel

Title

Individualist or communitarian? A study of the presidential campaign of Petr Pavel

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Tomášovi Halamkovi, Ph.D. za odborné vedení práce a za velmi vlídný a nápomocný přístup v průběhu celé její tvorby. Dále bych rád poděkoval Mgr. Lukášovi Hájkovi, M.A., Ph.D. za přínosné konzultace o metodologii práce. A nakonec bych rád poděkoval své rodině a blízkým za psychickou podporu.

Obsah

Úvod.....	10
1. Individualismus a komunitarismus	14
1.1. Představení teoretických východisek individualismu a komunitarismu	14
1.2. Zdůvodnění výběru termínů	19
1.3. Koncepty individualismu a komunitarismu na názorných příkladech	22
1.4. Škála individualismus-komunitarismus jako relevantní odpověď na politicko- společenské otázky	26
1.5. Předchozí výzkum individualismu a komunitarismu	29
2. Metodologie práce	34
2.1. Konceptualizace individualismu a komunitarismu	34
2.2. Operacionalizace individualismu a komunitarismu	35
2.3. Metodika sběru dat a vyhodnocení.....	37
3. Analýza příklonu prezidentského kandidáta Petra Pavla k individualismu či komunitarismu	41
3.1. Analýza programu	41
3.2. Analýza debat	54
3.2.1. Debaty před prvním kolem.....	54
3.2.2. Debaty před druhým kolem.....	63
4. Vyhodnocení analýzy	73
4.1. Výsledky analýzy	73
4.1.1. Poměr určitelných a neurčitelných výroků.....	73
4.1.2. Celkový výsledek	76
4.1.3. Program	78
4.1.4. Debaty	79
4.1.5. Debaty před prvním kolem.....	80
4.1.6. Debaty před druhým kolem.....	81

4.2. Komparace hlavních oblastí analýzy.....	82
4.2.1. Komparace programu a debat	82
4.2.2. Komparace debat před prvním a druhým kolem	84
4.3. Reflexe výzkumu.....	86
Závěr.....	88
Summary	91
Seznam použité literatury.....	95
Seznam tabulek a grafů	100
Seznam příloh	101

Úvod

Česká republika je parlamentní republikou, kde prezident plní především reprezentativní funkci. I přes své omezené pravomoce se ale pozice prezidenta těší velké úctě a umožňuje mu být nejvlivnějším politickým představitelem určitých hodnot, které následně občané v jisté míře přebírají. Kvůli parlamentnímu charakteru státního systému zde ale existuje převládající konsensus na představě, že by prezident měl být nadstranický [STEM, 2016]. Snaží se tedy obvykle nepřiklánět ani na jednu stranu „politické škály“, tedy k pravici či levici. Dle autorova předpokladu se ale prezidenti a prezidentští kandidáti nevyhnou stranění na škále jiné, tou je škála individualismu a komunitarismu.

Jsme povinni přijmout a poskytnout pomoc uprchlíkům z jiných zemí? Kdyby naše země šla do války, mělo by nám být umožněno nenarukovat? Je patriotismus ctností, nebo sobectvím? Jsme odpovědní za chyby svých předků a měli bychom se je snažit napravit? Ve 21. století si čím dál více lidí klade tyto esenciální otázky a odpovídá na ně odlišně. Mezi těmito odlišnými odpověďmi můžeme pozorovat dva tábory, které se od sebe čím dál víc oddalují, čímž dochází k polarizaci společnosti. Tyto názorové tábory jsou pojmenovávány různými názvy, které více či méně odpovídají jejich rámcovému rozdělení, dle autorova názoru můžeme za touto polarizací většinou pozorovat právě rozdělení na individualisty a komunitariány.

Individualismus a komunitarismus jsou zastřešující výrazy pro filozofická východiska, které jsou si do jisté míry protikladem. Zatímco hlavním subjektem individualismu je jednotlivec, u komunitarismu je to komunita. Na základě vnímání své morální odpovědnosti vůči svému okolí odpovídají odlišně na esenciální otázky soužití v lidské společnosti, z nichž některé zmiňuje i předchozí odstavec. Tato škála bývá opomíjena a veřejnosti není příliš známa, navíc i mezi akademiky u ní dochází k zaměňování či propojování obou termínů s termíny jinými. V dnešní době, kdy ovšem dochází k diskuzi nad tím, zdali je rozdělení politické škály na pravici a levici stále relevantní či dostačující, je rozdělení na individualismus a komunitarismus vhodnou alternativou či doplněním.

Skutečnost, jestli se daný prezident bude přiklánět spíše k individualistickým nebo komunitariánským východiskům může projevit již ve své kampani při prezidentských volbách. Od roku 2013 je prezident v České republice volen přímo, kampaň jednotlivých kandidátů tak informuje veřejnost o jejich hodnotách a postojích. Výjimkou nebyla ani kampaň aktuálního prezidenta Petra Pavla. Ta byla zvolena jako objekt analýzy z toho důvodu, že se jedná o

kampaň současného prezidenta a lze předpokládat, že její obsah měl určitou míru vlivu na jeho vítězství ve volbách.

Cílem této diplomové práce tak bude určit, zdali Petr Pavel při své kampani kladl důraz spíše na individualistická, nebo na komunitariánská východiska. Prvním doplňujícím cílem bude vysvětlit výběr terminologie a představit přehlednou konceptualizaci individualismu a komunitarismu. Druhým doplňujícím cílem bude vytvořit metodiku, na základě které by bylo možné určit, zda se daný politik či veřejně známá osobnost přiklání spíše k individualismu, nebo komunitarismu. Za účelem naplnění cíle práce autor sestavil výzkumnou otázku, která zní:

„Přikláněl se Petr Pavel ve své volební kampani na čtvrtého prezidenta České republiky v roce 2022 a 2023 spíše k individualistickým, nebo komunitariánským východiskům?“

Aby tato diplomová práce mohla naplnit cíle práce a zodpovědět výzkumnou otázku práce, bude rozdělena následujícím způsobem:

V teoretické části práce se první kapitola zaměří na koncepty individualismu a komunitarismu. První podkapitola se bude zabývat historií jejich vzniku, jejich konceptualizací a využitím v odborné literatuře. Druhá podkapitola se bude zabývat užitím terminologie jednotlivými autory a představí a zdůvodní výběr terminologie, který bude na základě odborné literatury využit v této práci. Třetí podkapitola se bude zabývat využitím individualismu a komunitarismu v praxi, konkrétně jejich odpověďmi na významné otázky 21. století. Čtvrtá podkapitola zdůvodní, proč je vhodné škálu individualismu a komunitarismu využívat jako politické spektrum, které je schopné odpovídat na zmíněné klíčové otázky a které je tedy vhodné používat i ve výzkumu. Pátá podkapitola pak představí samotný předchozí výzkum individualismu a komunitarismu, jehož některé postupy budou sloužit pro inspiraci tvorby analýzy této práce. Odborná literatura bude v teoretické části představována postupně v návaznosti na jednotlivé podkapitoly.

Druhá kapitola práce bude sloužit jako most mezi teoretickou a praktickou částí. Na základě poznatků nashromážděných v teoretické části bude v první podkapitole vytvořena konceptualizace individualismu a komunitarismu, která bude následně využita ve výzkumu. V druhé podkapitole budou tyto koncepty operacionalizovány do tabulky, jež bude sloužit pro určování, zdali daný výrok obsahuje spíše individualistická, nebo komunitariánská východiska. Ve třetí podkapitole bude nakonec vytvořena metodika, pomocí které budou jednotlivé výroky analyzovány, tříděny do kategorií a hodnoceny.

V praktické části práce bude ve třetí kapitole provedena samotná obsahová analýza výroků Petra Pavla v kampani na prezidenta České republiky. Vzhledem k rozsáhlosti kampaně budou tyto výroky pocházet ze vzorku, který budou tvořit program Petra Pavla a debaty na třech největších českých televizích, a to z důvodu, že by tento vybraný vzorek měl být reprezentativní vůči zbytku celé kampaně. Kapitola bude tedy dělena na dvě podkapitoly, které budou odpovídat částem analyzovaného vzorku, tedy programu a debatám. Samotné debaty budou ještě následně rozděleny na ty, které se konaly před prvním kolem a ty, které se konaly před druhým kolem prezidentské volby, a to z důvodu předpokládané odlišné míry příklonu Petra Pavla k individualistickým a komunitariánským východiskům v jednotlivých oblastech vzorku. Konkrétně zde autor formuluje předpoklad, že byl Petr Pavel v debatách na jednotlivých televizích nucen více reagovat na aktuální podněty, které mohly více odkrýt jeho „skutečné“ názory, díky čemuž mohla být lépe rozpoznatelná jeho podpora individualistických či komunitariánských východisek, a předpoklad, že kvůli obvyklému „vyostření“ kampaně po prvním kole prezidentské volby došlo ke změně rétoriky Petra Pavla i co se týče příklonu k individualistickým či komunitariánským východiskům.

Ve čtvrté kapitole nakonec proběhne vyhodnocení analýzy práce. To bude rozděleno na tři podkapitoly odpovídající fázím představení jednotlivých výsledků. V první podkapitole bude nejdříve představen poměr mezi určitelnými a neurčitelnými výroky Petra Pavla. A následně budou představeny samotné celkové výsledky analýzy, a tedy i odpověď na výzkumnou otázku práce. Zároveň budou částech podkapitoly postupně představeny dílčí výsledky v jednotlivých hlavních oblastech vzorku, tedy programu a debatách jako celku a rovněž v debatách před prvním a druhým kolem samostatně. V druhé podkapitole proběhne následná komparace výsledků v jednotlivých hlavních oblastech vzorku, tedy komparace výsledků analýzy v programu a v debatách a komparace výsledků analýzy v debatách před prvním a druhým kolem. Na základě této komparace bude následně autor schopen zodpovědět, zda se jím formulované předpoklady potvrdily či byly vyvráceny. V poslední třetí podkapitole nakonec bude provedena reflexe výzkumu v zaměření především na úspěšnost navázání analýzy na teoretické uchopení konceptů individualismu a komunitarismu.

Propojení analýzy kampaně prezidentského kandidáta se škálou individualismus-komunitarismus je podle dostupných informací unikátní a nebylo v českém ani zahraničním prostředí ještě nikdy analyzováno. Některé akademické studie, které budou v práci představeny, sice prováděly analýzy příklonu osob k individualismu či komunitarismu, ale obvykle na základě dotazníkového šetření, tedy při nutnosti přímého kontaktu s respondentem. Navíc se

nejednalo o politiky či veřejně známé osobnosti a přínos výzkumů tak byl spíše sociologického či psychologického charakteru. Veřejnost pak sama analýzy politiků či veřejně známých osobností neprovádí, ale řídí se jejich vlastní deklarací, pozorováním jejich výstupů či závěry médií. Autor práce si tak v tomto kontextu klade za obecnější cíl vytvořit analýzu, která může přinést nové poznatky do studia politické orientace politiků či veřejně známých osobností založené na analytickém obsahu a která rovněž podnítl následný výzkum v oblasti využití škály individualismu a komunitarismu.

1. Individualismus a komunitarismus

První kapitola má za cíl představit teoretická východiska práce, tedy individualismus a komunitarismus. Právě příklon Petra Pavla k jednomu z těchto východisek bude následně práce zkoumat v praktické části analýzou jeho výroků v kampani na prezidenta České republiky. Kapitola je strukturována tak, aby od obecné teoretické roviny postupně přecházela až ke konkrétnějším teoreticko-praktickým rámcům.

1.1. Představení teoretických východisek individualismu a komunitarismu

Jako to bývá u většiny „velkých“ společenskovedních termínů jsou i pojmy individualismus a komunitarismus používány různě a jejich definice není zcela jednoznačná. Přestože bychom mohli najít podporu individualistických a komunitariánských východisek již daleko dříve, samotné termíny vznikly v 19. století. Poměrně paradoxní se může zdát fakt, že oba tyto pojmy byly využity pro kritiku určité skupiny, která se tak sama neoznačovala¹ [Lukes, 2024; Etzioni, 2013]. Termín individualismus byl nejspíše poprvé použit v reakci na francouzskou revoluci, kdy odpůrci revoluce takto nazývali její strůjce a podporovatele. Konkrétně pak francouzským filozofem a odpůrcem revoluce, Josephem de Maistrem, který v roce 1820 prohlásil: „*Toto hluboké a děsivé rozdělení myslí, tato nekonečná roztříštěnost všech doktrín, politický protestantismus dovedený do nejzazšího individualismu.*“ [Lukes, 1971]. Termín komunitarismus byl pak nejspíše poprvé použit v roce 1841 jedním z předních představitelů tzv. Chartistů ve Spojeném království Johnem Goodwynem Barmbyem. Ten jej používal jako označení osob, které byly „*členem komunity vytvořené za účelem uplatňování komunistických nebo socialistických teorií v praxi*“. Tato definice se však neuchytila [Etzioni, 1998; Etzioni, 2013].

Oba koncepty však získaly dnešní podobu až ve 20. století, a to v důsledku reakce skupiny akademiků na přelomové dílo amerického politologa Johna Rawlse *Teorie spravedlnosti* [1971]. Rawls ve svém díle velmi komplexně popisuje svůj pohled na spravedlnost a představuje jednotlivé myšlenky, které by jednotlivci a společnost jako celek měli dodržovat, aby jí dosáhli. Ve své podstatě je pak Rawlsova teorie založena na individualistických východiscích, což sám ve své knize i poznamenává [Rawls, 1971]. Individualistické rysy

---

¹ U individualismu tomu tak bylo při tvorbě samotného termínu, u komunitarismu až u označení hlavních reprezentantů komunitarismu ve 20. stol. [Lukes, 2024; Etzioni, 2013].

Rawlsovy teorie spravedlnosti spatřuji především v konceptu „závoje nevědomosti“. V tomto myšlenkovém experimentu si Rawls pokládá otázku, na jakých pravidlech by se všichni lidé shodli v „původním stavu“, který je zastřen oním závojem nevědomosti. Tento závoj nevědomosti způsobuje, že žádný člověk nezná svoje charakteristiky – neví jaká je jeho národnost, rasa, sexuální orientace, gender, jestli je chudý nebo bohatý, silný nebo slabý, zda má podporující rodinu či nikoliv. Tímto závojem se tak setrou všechny nerovnosti ve společnosti a lidé tak musí rozhodnout „férově“, jelikož nemohou rozhodovat ve svůj prospěch. V tomto stavu lidé dle Rawlse např. odmítnou utilitarismus², jelikož by mohli být součástí diskriminované minority či další směry, které by pro ně mohly znamenat určitou formu znevýhodnění. Společně se pak dohodnou na dvou principech, a to 1) na základních lidských právech – které zaručí, že ať bude mít člověk jakékoliv charakteristiky, vlohy či hendikepy bude mít vždy jistotu, že s ním bude jednáno jako s lidskou bytostí, a 2) na základní redistribuci bohatství – která zaručí, že nerovnosti ve společnosti budou ku prospěchu těch sociálně nejslabších, a tedy kdyby se člověk ocitl v pozici, kdy by nebyl schopen se o sebe postarat, bude o něj postaráno (do doby, než se jeho stav změní) [Rawls, 1971]. Na tento myšlenkový experiment by měl odpovědět jakýkoliv člověk kdekoliv na zemi stejně, čímž Rawls obhajuje univerzalitu základních lidských práv jednotlivce a základní redistribuci bohatství ve prospěch jednotlivců. Rawls zároveň klade velký důraz na svobodu a právo na autonomní rozhodování jednotlivce [Rawls, 1971].

V tomto myšlenkovém experimentu, a i ve své samotné teorii spravedlnosti navazuje Rawls na filozofa Immanuela Kanta, který především ve svých knihách *Základy metafyziky mravů* [1785] a *Kritika praktického rozumu* [1788] představuje svůj „nejvyšší princip morálky“. Kant tento princip dělí na tři, respektive čtyři části, v nichž ve dvou pozoruji jeho inklinaci k individualismu. Prvním je Kantovo pojetí svobody, kdy rozděluje jednání na „heteronomní“ a „autonomní“. Pokud osoba jedná heteronomně jedná na základě zákonů, které na ni byly uvaleny, pokud jedná autonomně jedná na základě zákonů, které sama sobě určila (osoba samozřejmě může zákon i převzít, ale důležité je, že si ho svobodně zvolí za svůj vlastní a chce se podle něj řídit). Kant z těchto dvou možností preferuje autonomní jednání – čímž zdůrazňuje důležitost svobodného rozhodování jednotlivce a tím právo na život podle své vlastní koncepce „dobrého života“ [Kant, 1785]. Druhým navazujícím prvkem je Kantovo pojetí rozumu, který vykonává vůli, a jenž rozděluje na „kategorický“ a „hypotetický“ imperativ, z nichž pro tuto

---

² Utilitarismus je jednou z velkých teorií etiky/morálky, jejíž základem je logika, že správný je takový čin, který přinese nejvíce dobra/štěstí pro největší množství lidí [Driver, 2014]

práci relevantní je první zmíněný. Kategorický imperativ Kant rozděluje na „formuli univerzálního zákona“ a „formuli humanity“. První formule stanoví, že by člověk měl vždy jednat tak, aby ze svého činu mohl udělat „univerzální zákon“ – tzn. např. nekradl, jelikož kdyby všichni kradli svět by byl neobyvatelný. Druhá formule stanoví, že by člověk měl vždy jednat s druhým člověkem jako s osobou a nikdy ho nedegradovat na pouhý prostředek svých zájmů [Kant, 1785; Sandel, 2009]. Kategorickým imperativem tak Kant kromě morálního principu uvažování klade důraz na dodržování základních lidských práv. Definice individualismu dle Kanta a Rawlse je tak dle mého názoru podobná, jejími základními principy tedy jsou: každý jednotlivec má právo jednat svobodně na základě svých vlastních rozhodnutí (v rámci základních práv), a žít podle svého vlastního pojetí „dobrého života“; každý jednotlivec musí s jakýmkoliv činem nejdříve souhlasit, aby ho musel vykonat; a základní lidská práva každého jednotlivce jsou absolutní a nelze je ničím překonat.

Proti Rawlso-Kantovské koncepci individualismu se postavila zmíněná skupina akademiků, která podporovala jinou koncepci, která byla do jisté míry opakem individualismu. Mezi tyto akademiky patřili např. Alasdair MacIntyre, Charles Taylor či Michael Sandel. Na základě podstaty jejich koncepce kritické k individualismu se pro tuto skupinu akademiků začal používat název komunitariáni a pro jejich koncepci komunitarismus [Daniel Bell 2020]. Na individualistická východiska odpovídají následovně:

V odpovědi na individualistický princip – že každý jednotlivec má právo jednat svobodně na základě svých vlastních rozhodnutí (v rámci základních práv) a žít podle svého vlastního pojetí „dobrého života“ – se navrácí k Aristotelovým myšlenkám, konkrétně k jeho koncepci spravedlnosti jako „ctnosti“ [MacIntyre, 2007], oproti Rawlsově koncepci spravedlnosti jako „férovosti“ [Rawls 1971]. Dle Aristotela je hlavním životním cílem všech osob najít koncepci „dobrého života“. Za tímto účelem se lidé shromažďují v „polis“³ a vytváří takový politický systém a takové zákony, aby mohly zušlechťovat lidské schopnosti a charakter, což vede k dobrému způsobu života. Jinými slovy bez života v polis nemůže nikdy člověk, kterého Aristoteles nazývá „zoon politikon“, tedy „člověk společenský“, dosáhnout své plné „lidské kapacity“, a tedy ani dobrého života – polis tak principiálně předchází jednotlivci [Aristoteles, 1885; Aristoteles 1893]. Alasdair MacIntyre ve své knize *Ztráta ctnosti: k morální krizi současnosti* [2007], poukazuje na to, že právě přechod od Aristotelovského

---

³ Polis je označení pro starověký řecký městský stát [Britannica, 2024, A]. V dnešním významu Aristotelovi filozofie však může být tento pojem vztažen k jakémukoliv organizovanému (státnímu) útvaru osob [Aristoteles, 1885].

k individualistickému narativu Kanta, Rawlse a dalších individualistů způsobil ztrátu morální autority a ztrátu snahy o kultivaci ctností ve společnosti, což vedlo k jejímu úpadku. Dle MacIntyre je člověk vždy nositelem konkrétní sociální identity – narodil se do určité rodiny, žil v určitém městě, kde vykonával určité povolání apod. Odrhnutí se od této skutečnosti znamená v podstatě ztratit sám sebe, proto tak není možné, aby byl život osoby založen pouze na jeho rozhodnutích a jeho koncepci „dobrého života“, protože jeho život je vždy spojen s komunitou, ke které náleží [MacIntyre, 2007]. Na tuto problematiku navazuje i Michael Sandel [1984], který identitu jednotlivce dělí podle jejího vnímání na individualistické „nezatížené já“ – kdy jedinec tvoří svou identitu na základě svých rozhodnutí vůči sobě a okolí; a komunitariánské „situované já“ – kdy je jedinecova identita utvářena na základě jeho okolí. Podobně jako MacIntyre pak poukazuje na fakt, že člověk nemůže svou vlastní identitu oddělit od svého okolí, protože je to právě jeho interakce s okolím, která jeho identitu tvoří [Sandel, 1984].

V odpovědi na individualistický princip – že každý jedinec musí s jakýmkoliv činem nejdříve souhlasit, aby ho musel vykonat – navazují komunitariáni na svůj princip sociálního spojení s komunitou. V podobné argumentaci jako u předchozího bodu není dle nich možné nesouhlasit s určitými sociálními danostmi, např. člověk nemůže nesouhlasit s tím, že je součástí určitého národa, jelikož s ním sdílí společnou historii, stejně tak nemůže nesouhlasit např. s tím, že nese spoluodpovědnost za to, že byl jeho pradědeček otrokář, jelikož sociální zázemí, ve kterém žije, bylo vybudováno i z této skutečnosti [Sandel 2009; Sandel 2020].

V odpovědi na individualistický princip – že základní lidská práva každého jednotlivce jsou absolutní a nelze je ničím překonat – komunitariáni zpochybňují univerzalitu těchto práv či upozorňují na principy, které je překonávají. Konceptem jednotné definice univerzálních základních lidských práv se zabývá např. Charles Taylor ve svém článku *Podmínky nevynuceného konsensu o lidských právech* [1996]. Taylor zde polemizuje, zdali je takováto koncepce vůbec možná přihlédneme-li k jedinečnému socio-kulturnímu zázemí jednotlivých komunit napříč světem. Zmiňuje zde především značný rozdíl mezi západním a východním vnímáním spravedlnosti, při čemž západní je spíše individualistický a východní spíše komunitariánský. Taylor zde však dochází, v rámci komunitariánské filozofie, k umírněnějšímu závěru, jelikož věří, že je možné najít společný konsensus na univerzálních lidských právech, ale to pouze v situaci, kdy uznáme, že zdůvodnění těchto práv bude mezi jednotlivými komunitami jiné, a i jejich vnímání může být odlišné [Taylor, 1996]. Radikálnější komunitariánský pohled na univerzální lidská práva zastává Alasdair MacIntyre, podle kterého

skutečnost, že jednotlivé komunity mají na základě svého socio-kulturního zázemí odlišný pohled na spravedlnost a morálku, znemožňuje vznik jejich jednotné definice. O (univerzálních) lidských právech prohlašuje, že „žádná taková práva neexistují a víra v ně se rovná víře v čarodějnice a jednorožce“ [MacIntyre, 2007]. Na principy, které univerzální lidská práva mohou v určité situaci překonat, pak upozorňuje např. Michael Sandel. Dle Sandela jsou závazky vůči komunitě, která je nám blízká silnější než vůči lidstvu jako celku a v případě nutnosti rozhodnout se či práva upřednostníme, upřednostníme ta našich blízkých – tato práva (a případně principy) tak nejsou „absolutní“ [Sandel, 2009].

Díky této názorové výměně získaly koncepty individualismu a komunitarismu dnešní podobu, zůstává zde ovšem komplikace v podobě toho, že jednotliví autoři sice používali individualistická či komunitariánská východiska, ale hlásili se k nim pouze v omezené míře (tato míra u jednotlivých autorů kolísá) [Daniel Bell 2020]. Konceptualizaci individualismu a komunitarismu lze tak na základě jejich myšlenek vytvořit, ale autoři sami ji ne vždy poskytují. Jednu z výjimek představuje americký politický filozof Michael Sandel, který stojí za jednou z nejpřehlednějších současných konceptualizací individualismu a komunitarismu.

Michael Sandel svou logiku rozdílných východisek individualismu⁴ a komunitarismu představuje ve své knize *Spravedlnost: co je správné dělat?* [2009] a rozvíjí ve svém stejnojmenném kurzu na Harvardské univerzitě, který autor této diplomové práce absolvoval prostřednictvím e-learningové platformy edX [Sandel, 2020]. Dle Sandela existují tři kategorie morální odpovědnosti:

- 1) Přirozené povinnosti – jsou univerzální a nevyžadují souhlas.
- 2) Dobrovolné závazky – jsou konkrétní a vyžadují souhlas.
- 3) Členské závazky⁵ – jsou konkrétní a nevyžadují souhlas.

První kategorií „přirozených povinností“ se rozumí především dodržování základních lidských práv a morálky – je tedy univerzální a nevyžaduje souhlas. Druhou kategorií „dobrovolnými závazky“ se rozumí jakékoliv závazky, které jsou spojeny s konkrétní osobou, např. závazek pracovat ve firmě za mzdu – je tedy konkrétní a vyžaduje souhlas. A třetí kategorií „členskými závazky“ se rozumí závazky k lidem, se kterými sdílíme společnou historii – je tedy konkrétní a nevyžaduje souhlas [Sandel, 2009]. Hlavní rozdíl mezi individualismem a komunitarismem

---

⁴ Michael Sandel používá oba termíny, jak liberalismus, tak individualismus [Sandel 2009].

⁵ Tyto závazky také Sandel někdy nazývá „závazky solidarity“ či „závazky loajality“ [Sandel 2009].

tkví dle Sandela v tom, že individualismus na rozdíl od komunitarismu neuznává třetí kategorii členských závazků. To v praxi znamená, že individualisté považují za samozřejmost pouze dodržování základních lidských práv a univerzálního principu morálky, ale jakékoliv ostatní závazky považují za dobrovolné a vyžadující explicitní souhlas osoby ke které se vztahují. Naopak komunitariáni upozorňují na to, že kromě těchto povinností a závazků máme ještě speciální závazky ke komunitě se kterou sdílíme společnou historii – tou je např. národ, rodina ale také např. skupina kamarádů či kolegů z práce. V případě rozporu mezi třetí kategorií a dalšími dvěma dle komunitariánů převáží kategorie třetí [Sandel, 2009]. Příkladem, pokud uvidíme podvádět kamaráda při testu nenahlásíme to, jelikož náš závazek k němu je významnější než náš závazek k všeobecnému principu morálky. Individualisté s tímto přístupem nesouhlasí a považují ho za nebezpečný, v jiném příkladu totiž nemusíme krýt kamaráda, který podvádí při testu, ale kamaráda, který spáchal teroristický útok, čímž narušujeme princip dodržování základních lidských práv a morálky (kategorii jedna) [Sandel, 2020]. Tento rozpor vzniklý při uznání třetí kategorie lze aplikovat na mnoho příkladů, z nichž některé představím ve třetí podkapitole. Poslední větší komplikaci v konceptualizaci východisek individualismu a komunitarismu spatřuji ve skutečnosti, že mnoho autorů využívá pro tytéž koncepty odlišného názvu, touto problematikou se budu zabývat v další podkapitole.

1.2. Zdůvodnění výběru termínů

Po zvolení teoretických východisek je třeba ujasnit, jakého názvu pro ně budu používat. Termíny individualismus a komunitarismus jsem zvolil na základě svého studia literatury, kdy jsem shledal, že nejlépe rámují zkoumaná teoretická východiska. Zároveň jsem vyzoroval, že termín individualismus je obvykle zaměňován s „liberalismem“ [Courtland, 2022] a termín komunitarismus s „kolektivismem“ [Courtland, 2022]. V následujících odstavcích vysvětlím, z jakého důvodu jsem zvolil právě termíny individualismus a komunitarismus, a nikoliv termíny jiné.

Mezi akademiky jsou zastánci komunitarismu obvykle považováni za kritiky liberální teorie [Bell, 2020]. Tato skutečnost je samozřejmě podložena mnoha fakty a komunitariáni sami se k této kritice hlásí [např. MacIntyre, 2007]. Příkladem může být situace při které Michael Sandel svým studentům vysvětluje názorovou pozici Alasdaira MacIntyry a poukazuje na fakt, že jeho pozice je v „přímém rozporu se současným liberalismem a individualismem“ [Sandel, 2020]. Kvůli dané kritice ale často dochází k tendenci stavět pojmy komunitarismus a liberalismus proti sobě, jakožto přímá opozita na myšlenkové škále [Bell, 2020]. Tuto tendenci

ale považují za problematickou, jelikož se o opozita nejedná. Na jedné straně liberalismus je velkou politickou teorií, a na druhé straně komunitarismus je „pouze“ ontologickým východiskem. Nepovažují tak za žádoucí tvořit škálu ve které si dané termíny nejsou svým teoretickým rámcem „rovny“.

Stejně jako např. ve škále levice-pravice i ve škále individualismus-komunitarismus by tyto termíny měly představovat rovnocenná opozita. Termín individualismus jsem tak zvolil jako přímý opak k termínu komunitarismus. Individualismus je totiž rovněž ontologické východisko, které je navíc přímo propojené s teorií liberalismu, a je tak výrazně vhodnějším opozitem než samotný liberalismus. Využití termínu „liberalismus“ by bylo rovněž problematické z toho důvodu, že pojem za svou dlouhou historii nabyl velice vágního charakteru a je tak výrazně těžší ho konceptualizovat než termín individualismus [Bell, 2014]. Ve své, akademickou obcí i veřejností, nejčastěji využívané podobě navíc nepředstavuje opozitum k termínu komunitarismus, ale k termínu konzervatismus. V propojení se škálou levice-pravice se dnes stále častěji hovoří o ekonomickém a sociálním liberalismu/konzervatismu. Důkazem tohoto tvrzení je fakt, že politické strany o sobě dnes mluví např. jako o liberálně-konzervativní straně – toto propojení však nepředstavuje rozpolcenost strany, ale fakt, že se strana hlásí např. k „ekonomickému liberalismu“ a „sociálnímu konzervatismu“ [ODS, 2024; Aktuálně.cz, 2020].

Tuto skutečnost rovněž podporuje např. rozhovor politoložky Ruth Abbey s komunitariánem Charles Taylorem, při kterém se Abbey ptá na možný antagonistický vztah liberalismu a komunitarismu. Abbey při něm zmiňuje, že Taylor ve svých minulých tvrzeních neopovazuje vztah liberalismu a komunitarismu za čistě antagonistický a to, že je někdo podpůrcem komunitarismu neznamená, že nemůže být rovněž obhájcem některých liberálních hodnot, jako je svoboda slova či svoboda vyznání. V odpovědi na upřesnění vztahu liberalismu a komunitarismu Taylor zmiňuje, že vztah je víceúrovňový a velmi komplexní [Abbey a Taylor, 1996]. Se skutečností, že je vztah liberalismu a komunitarismu víceúrovňový a velice komplexní souhlasím, ale právě pro to, že není oním opozitem komunitarismu, s ním nelze vytvořit vhodnou hodnotící škálu, se kterou by se mohli lidé identifikovat. Tuto činnost totiž liberalismus již plní na zmíněné škále liberalismus-konzervatismus.

Z daných zjištění tedy jinými slovy vyplývá, že u některých akademiků, kteří spor individualismus vs komunitarismus popisují, dochází k tendenci stavět liberalismus do pozice opozita komunitarismu, a to z toho důvodu, že je hlavním cílem komunitariánské kritiky. Jak ale ukazuje příklad – při kterém Michael Sandel svým studentům vysvětluje názorovou pozici

Alasdaira MacIntyra a poukazuje na fakt, že je jeho pozice v „přímém rozporu se současným liberalismem a individualismem“ [Sandel, 2020] – komunitarismus může být v rozporu jak s liberalismem, tak individualismem. To, že komunitarismus může být v rozporu s liberalismem ovšem neznamená, že je jeho vhodným opozitem na dané myšlenkové škále. Tím je dle zmíněných důvodů menší „vágnosti“ a větší „rovnosti“ právě individualismus.

Z druhé strany představovala komplikaci pro výběr termínu skutečnost, že jako opozitum k termínu individualismus se někdy používá rovněž termín kolektivismus [Britannica, 2024, B]. Například Alasdair MacIntyre mluví o kolektivismu jako o opozici k individualismu, (i když tuto opozici nazývá „domnělou“, jelikož jsou dle něj moderní společnosti spojením obou těchto nežádoucích přístupů). Kolektivismus pak definuje jako „způsob společenského života, v němž je suverénní byrokracie, která omezuje svobodné volby jednotlivců“ [MacIntyre, 2007]. Kolektivismus je často spojován s extrémistickými ideologiemi jako je komunismus či fašismus, a to z toho důvodu, že jeho koncepce může implikovat totální podřízení jednotlivce společnosti [Britannica 2007]. Kolektivismus navíc může být spojován i s takovými praktikami jako je např. „kolektivizace“ (především zemědělství), kdy je soukromé vlastnictví převáděno do vlastnictví „společného“ [Jan Mañas, 2018].

Pojem komunitarismus jsem tak upřednostnil z důvodů negativních konotací spojených s pojmem kolektivismus a z důvodu nesouladu kolektivismu s pojetím politologicko-filozofické škály této práce. V kolektivismu je, na rozdíl od individualismu nebo komunitarismu, nutnost podřídit se zájmům společnosti na jednotlivce, vždy uvalována vnější autoritou [Miloslav Petrušek, 2017]. V individualismu toto podřízení společnosti neexistuje (kromě základních lidských práv). V komunitarismu je pak omezené⁶ a „cítění“ s určitou komunitou většinou vychází z jednotlivce samého. Pokud by se např. jednatel rozhodl porušit určité základní lidské právo pro svou osobu blízkou, udělal by tak ze svého vlastního rozhodnutí [Sandel, 2009]. Kolektivismus tedy představuje spíše ideologii organizace společnosti než myšlenkový směr vnímání spojení sebe sama se zbytkem společnosti. V určitém jeho pojetí by také mohl být vnímán za radikální či extrémní formu komunitarismu. Tak či onak kolektivismus ve svém pojetí nepředstavuje vhodný myšlenkový směr, který by mohl v prostředí liberálně-demokratického světa⁷ sloužit jako vhodná opozice

---

⁶ Jsou určité situace, kdy komunitariáni podporují určitou formu podřízení jednotlivce komunitním vazbám – těm se budu věnovat v podkapitole 1.3., ale zpravidla neporušují základní práva jednotlivce, jako tomu dochází v kolektivistických společnostech [Sandel, 2009; Miloslav Petrušek, 2017].

⁷ Práce je psána v prostředí České republiky, která je považována za liberální demokracii. Soustředí se tak především na otázky, před kterými stojí občané, kteří mají možnost se svobodně rozhodovat.

k individualismu. Z těchto důvodů je vhodnější využití termínu komunitarismus, který (do značné míry) neimplikuje takovéto negativní konotace s porušováním lidských práv [Abbey a Taylor, 1996]. Dohromady pak individualismus a komunitarismus fungují jako vhodná škála, na jejichž koncích se nachází opozitní koncepty, které díky své poměrně nové konceptualizaci mohou vhodně odpovídat na rozepře 21. století.

1.3. Koncepty individualismu a komunitarismu na názorných příkladech

Jak již z dosavadních zjištění práce vyplývá je poměrně složité teoretická východiska individualismu a komunitarismu konceptualizovat. Aby byl rozdíl mezi koncepty individualismu a komunitarismu více zřetelný představím v této podkapitole příklady, do jisté míry zaměřené na prostředí Evropské unie, na kterých lze odlišné vnímání propojení člověka se společností názorně ukázat. Tyto příklady zároveň poslouží pro snazší řazení výroků mezi individualistické či komunitariánské v praktické části práce. V neposlední řadě pak mohou pomoci čtenářům této práce mimo akademickou obec snížit abstraktnost obou pojmů. U všech příkladů není předmětem otázky, zdali je tato skutečnost „pravdivá“ nebo „správná“ či ne, ale jakým způsobem na ní nahlízejí individualisté a komunitariáni.

První názorná otázka zní: *Jsme povinni přijmout a poskytnout pomoc uprchlíkům z jiných zemí?* Tuto otázku si ve 21. století kladli občané Evropské unie především v letech 2015 a 2016, kdy probíhala tzv. Evropská uprchlická krize. A nyní v letech 2022 a 2023, kdy probíhá uprchlická vlna z Ukrajiny, která byla v roce 2022 napadena Ruskou federací⁸ [Starcevic, 2024].

Z individualistického pohledu jsou obě dvě tyto situace stejné, ale jejich výklad se může lišit dle vnímání individualistických zásad. Dle Sandelova [2009] rozdělení morální odpovědnosti jsou při první možnosti výkladu individualisté povinni uprchlíkům pomoci, jelikož jsou jim upírány jejich základní lidská práva [UNHRC, 2024]. Základní lidská práva jsou stejně jako univerzální princip morálky součástí kategorie „přirozených povinností“, které jsou dle individualistů (i komunitariánů) všeobecné a nevyžadují souhlas – poskytnutí pomoci by tak mělo být „automatickou“ záležitostí. V druhé možnosti výkladu individualisté povinnost pomoci uprchlíkům nemají, jelikož všechny jejich činy vyžadují explicitní souhlas. Explicitní souhlas je vyžadován ke všem záležitostem spadajícím do kategorie „dobrovolné závazky“,

---

⁸ Ukrajina byla napadena Ruskou federací již v roce 2014, ale tehdy se její cíle soustředili především na anektování poloostrova Krym. V roce 2022 Rusko podniklo invazi s cílem obsadit již celé zbývající území Ukrajiny [Ray, 2024].

kteří se týkají všech oblastí nespádající do kategorie „přirozených povinností“ [Sandel, 2009]. O tom, zda pomoc poskytne či neposkytne by tak měl rozhodnout každý občan zvlášť, toto rozhodnutí by se pak vztahovalo pouze na něj. Tuto druhou možnost výkladu ovšem považují za chybnou, jelikož první kategorie „přirozených povinností“ dle individualistů překonává druhou kategorii „dobrovolných závazků“, kvůli ohrožení životů uprchlíků tak individualisté povinnost jim pomoci mají. Další proměnnou v rozhodování individualistů v tomto případě je skutečnost, že by o poskytnutí hromadné pomoci rozhodla určitá autorita, které se občan (do jisté míry) zodpovídá např. stát. Pokud by stát rozhodl, že by měla být pomoc udělena měl by občan toto rozhodnutí akceptovat, jelikož vyjádřil explicitní souhlas s tím, že bude rozhodnutí státu, která jsou činěna v jeho legitimním rámci respektovat [Sandel, 2020]. Tento princip je samozřejmě platný pouze ve státech, kde občan tento explicitní souhlas činí, tedy v zemích, které ctí hodnoty svobody a demokracie. Ve státech, kde tomu tak není tento princip pozbývá platnosti. Pokud by se stát rozhodl, že by pomoc neměla být udělena, považovali by individualisté toto rozhodnutí za nesprávné a měli by se samostatně pokusit ji poskytnout jinou cestou [Rawls, 1971].

Z komunitariánského pohledu mohou být obě dvě tyto situace vnímány odlišně. Stejně jako individualisté komunitariáni uznávají první kategorii morální odpovědnosti „přirozených povinností“ [Sandel, 2009]. Měli by tak být rovněž morálně povinni uprchlíkům pomoci, jelikož jsou jim upírány jejich základní lidská práva [UNHRC, 2024]. Na rozdíl od individualistů ale komunitariáni v tomto pravidle mohou, respektive musí učinit výjimku, a to v případě, že by tato pomoc mohla ohrozit jejich blízké osoby. Komunitariáni totiž (na rozdíl od individualistů) uznávají třetí kategorii „členských závazků“, které se týkají konkrétních osob/skupin a nevyžadují souhlas [Sandel, 2009]. Ve zmiňovaném příkladu někteří občané EU odmítali pomoc pro uprchlíky s argumentem strachu o život svůj a svých blízkých z důvodu údajné hrozby příchodu teroristů právě společně s uprchlíky, další občané pak argumentovali např. pouze obavou ze snížení životní úrovně [Wike & Stokes & Simmons, 2016]. Síla argumentace tak může být odlišná, ale výsledný čin je stejný, tedy upřednostnění osob blízkých před osobami „cizími“. Z tohoto důvodu mohou zároveň komunitariáni posuzovat obě uprchlické krize odlišně. Častým komunitariánským argumentem pro pomoc uprchlíkům z Ukrajiny (2022–současnost) bylo to, že na rozdíl od uprchlíků z Blízkého východu a Afriky (2015–2016) jsou občanům EU kulturně bližší [Lankašová, 2022]. V rámci kategorie „členských závazků“ tak tito občané cítili větší povinnost pomoci lidem, kteří jsou součástí užšího kulturního celku a jsou tedy osobami do určité míry blízkými. Co se týče situace, kdyby

rozhodnutí o pomoci uprchlíkům vydal stát, byla by pro komunitariány situace podobná jako pro individualisty s tím rozdílem, že skutečnost, že je jednotlivec součástí státu nepovažují komunitariáni za rozhodnutí (dle druhé kategorie), ale za fakt (dle třetí kategorie). Komunitariáni by pak rozhodnutí státu podpořili pouze v případě, že by neohrozilo osoby jim blízké [Sandel, 2009].

Druhá otázka zní: *Kdyby naše země šla do války mělo by nám být umožněno nenarukovat?* Tuto otázku si ve 21. století kladou občané Evropské unie nejspíše především od doby začátku úplné invaze Ruské federace na Ukrajinu v roce 2022, kdy se zvyšuje obava z hrozícího konfliktu mezi Ruskem a EU či NATO [Marek, 2024].

Z individualistického pohledu je na otázku odpověď kladná. Bojem ve válce sice můžeme zachránit lidské životy tím, že pomůžeme zastavit agresora, ale zároveň jsme nuceni lidské životy vzít. Válka samotná je tak pro individualisty zcela nepřijatelná, jelikož narušuje první kategorii „přirozených povinností“, která obsahuje i povinnost chránit lidský život [Rawls, 1971; Sandel, 2009]. Když už ovšem válka propukne a nelze se jí vyhnout, neměl by být nikdo nucen do armády narukovat. V případě nevyhnutelnosti bojů se ale může jednotlivec do války zapojit, aby v souladu s první kategorií mohl svůj život ochránit. Mimo válku pak individualisté nesouhlasí s jakoukoliv podobou povinné účasti v armádě, jelikož ta by měla být složena z profesionálních vojáků, kteří do ní dobrovolně v souladu s druhou kategorií „dobrovolných závazků“ vstupují [Rawls, 1971; Sandel, 2009].

Z komunitariánského pohledu je na otázku odpověď záporná. Pokud by byl náš stát ve válce jsou jeho občané povinni pomoci jej ochránit v souladu se třetí kategorií „členských závazků“ [Sandel, 2009]. S napadením státu je totiž zároveň napadena komunita, která je občanům blízká a oni by měli obětovat své osobní zájmy pro splnění svých závazků vůči ní. Mimo válku pak komunitariáni podporují určité zapojení občanů do armády. Právě díky tomu, že se budou občané účastnit např. základní vojenské služby, se mohou lépe připravit na plnění svých povinností co se týče ochrany vlasti v případě nouze.

Třetí otázka zní: *Je patriotismus ctností nebo sobectvím?* Patriotismus sám má mnoho definic a kategorií, v kontextu této podkapitoly se na něj budeme dívat ze širšího pohledu. Patriotismus můžeme považovat za jistou formu „náklonnosti“ či „lásky“ k vlasti, která vede k aktivním činům. Tyto činy mohou zahrnovat jak např. podporování svého národního týmu ve sportu či poukazování na dojem, že vaše země je ta „nejlepší“, tak i např. zvýhodňování obyvatel vlastního státu oproti cizincům [Baumeister, 2023] [Sandel, 2009].

Z individualistického pohledu je patriotismus spíše nesmyslnou až nežádoucí praktikou. Je tomu tak z důvodu, že individualisté považují všechny lidské bytosti za sobě rovné. Je tak nežádoucí, aby se určitá skupina osob nadřazovala nad skupinu jinou. Tím by narušovala všeobecné principy morálky, a tedy i první kategorii „přirozených povinností“ [Sandel, 2020]. Do rodin, pracovních skupin, států či mezinárodních společenství se lidé navíc shromažďují v souladu s druhou kategorií dobrovolně, a to za různým účelem, např. výchovy dítěte, spolupráci na výkonu práce, správy věcí veřejných či řešení globálních otázek. Aby se stali jejich součástí je tak vyžadován jejich souhlas, který lidé vyjadřují pouze k těm skupinám, kde to považují za vhodné. Individualisté tedy neuznávají, že by tato příslušnost k určitým skupinám byla předurčena, a to ani k rodině. Pokud se k vám např. vaše rodina chová bezohledně můžete z ní odejít, čímž dobrovolně přestáváte být její součástí [Sandel, 2020]. Komunitu si tak vybíráme, není nám předurčena a nemáme tak ani povinnost ji preferovat před zbytkem populace. Tato skutečnost ale není v rozporu s tím, že lidé mohou projevovat jistou míru vlastenectví a např. fandit národnímu týmu – musejí tak ale učinit dobrovolně, tato podpora nesmí být v rozporu s první kategorií a nesmí na ně být nutnost „fandit“ národnímu týmu uvalena [Sandel, 2020].

Z komunitariánského pohledu je patriotismus logickým vyústěním toho, že jsou pro nás osoby blízké důležitější než osoby cizí. Člověk se stává součástí určité komunity automaticky, nemusí k této skutečnosti vydávat žádný souhlas. To, že se člověk narodí do určité rodiny, určitého národa, určitého státu či určité rasy, je dle komunitariánů faktem nikoliv volbou. V průběhu života pak člověk tvoří vazby další, které jsou již dobrovolné, ale závazek, který k těmto osobám blízkým vytváří je již povinností [Sandel, 2009; Sandel, 2020]. Pokud bychom se rozhodli tuto vazbu mezi námi a určitou komunitou zpřetrhat, můžeme tak učinit fyzicky – např. odejdeme z rodiny či státu, ale nikdy tuto vazbu nemůžeme zpřetrhat „duševně“ – tedy pokud jsme byli vychováváni určitou rodinou či jsme vyrůstali v určitém státě, vždy budeme dcery/syny našich rodičů a vždy budeme Čechy, Slováky, Němci apod. K samotnému zpřetrhání této vazby by ale dle komunitariánů nikdy nemělo dojít, protože tím narušujeme „členské závazky“, které ke komunitě máme – ona nám něco poskytla, např. péči či domov, a my ji tak dlužíme tuto službu vrátit. To, do jaké míry bude člověk patriotismus – ve smyslu upřednostňování komunit jejichž je součástí – vykonávat záleží na jeho uvážení, ale vždy by měl upřednostnit osobu blízkou před osobou cizí [Sandel, 2009; Sandel, 2020].

Poslední, čtvrtá otázka zní: *Jsmo odpovědni za chyby svých předků a měli bychom se je snažit napravit?* Tato otázka lze vztáhnout k mnoha činům, které se v minulosti udály. Může se týkat

činů jednotlivců, např. když pradědeček určitého člověka neplatil daně státu a tím se obohacoval. A může se týkat i činů skupiny, např. když se kolonialistické státy obohacovaly na úkor svých kolonií [Kohn & Reddy, 2023].

Z individualistického pohledu je odpověď záporná. Člověk je odpovědný pouze za ty činy, které vykonal on sám. Všechny činy, které se netýkají základních práv či morálky, vykonávají osoby pouze se svým vlastním souhlasem, jak stanovuje druhá kategorie „dobrovolných závazků“ [Sandel, 2009; Rawls, 1971]. K činu svého předka nevydala daná osoba souhlas, jelikož i sám předek jednal na základě své vůle, dle individualistů tak pozbývá smyslu, aby byl člověk souzen za něco, co sám neučinil. Na druhou stranu, pokud si osoba uvědomuje, že její předek vykonal cosi nekalého a má ochotu tuto nespravedlnost pomoci srovnat, může ze své vůle podniknout činy, které k vyrovnání povedou. [Sandel, 2020]. Příkladem mohou být ony kolonialistické státy, pokud si jednotlivci uvědomují, že na této praktice vzniklo bohatství, které podědili, mohou se rozhodnout např. část tohoto jmění odkázat potomkům těch, na jejichž práci bylo vytvořeno.

Z komunitariánského pohledu je odpověď kladná. Ve vztahu k otázce minulé, člověk sám si nevybírá, kde se narodí, ale k této komunitě má nezrušitelný vztah. Pokud tedy předci podnikli něco nekalého z čehož jim plynuly výhody, které se nevyhnutelně přenesly na jejich potomky, je povinností těchto potomků tuto nespravedlnost odčinit [Sandel, 2020]. Pokud se tedy např. osoba narodila do bohaté rodiny, jejíž bohatství vzniklo díky otroctví a následně se dědilo z generace na generaci, je povinna poměrnou část tohoto bohatství navrátit těm, na jejichž práci nespravedlivě vzniklo. Je tomu tak z důvodu, že tento potomek sice sám nikoho k otroctví nenutil, ale bohatství, které na otrokářství jeho předků vzniklo sám užívá. Z toho důvodu je dle komunitariánů na daném činu spoluzodpovědný a je povinný jej napravit [Sandel, 2020].

1.4 Škála individualismus-komunitarismus jako relevantní odpověď na politicko-společenské otázky

Tato podkapitola uvádí potřebný kontext do současného stavu kategorizace politických směrů, tedy politických spekter. Ten, leč přímo nesouvisí s analýzou práce, je důležitý pro pochopení důvodu, proč je vhodné užívat škálu individualismus-komunitarismus. Konkrétně v čem nám může tato škála pomoci srozumitelně odpovědět na dilemata místních i globálních otázek.

V politologii existuje značné množství přístupů, jak znázornit politické spektrum, tedy jak rozdělit jednotlivé politické směry do skupin tak, aby byly srozumitelné jak pro akademii, tak především pro veřejnost. Zřejmě první a taky nejvyužívanější politické spektrum je rozdělení

politických směrů na „pravici“ a „levici“. Toto rozdělení vzniklo v období Francouzské revoluce na konci 18. století, kdy se při zasedání Generálních stavů zástupci rozdělili do tří skupin. Z pohledu předsedajícího, napravo seděli odpůrci revoluce, nalevo její podpůrci a uprostřed nevyhranění či nerozhodnutí zástupci. Odpůrci revoluce a zastánci monarchie reprezentovali setrvání starých pořádků, včetně např. hierarchického uspořádání, oproti tomu podpůrci revoluce a oponenti monarchie reprezentovali nové hodnoty, včetně zásad rovnosti [Heywood, 2021]. Z tohoto základu se poté vyvinulo současné pojetí pravice a levice, kdy pravice je obvykle vnímána jako zastánce tradice a volného obchodu a levice jako zastánce nových pořádků a kontrolovaného obchodu [Eldridge, 2024].

S postupujícím časem se ovšem stále více odborníků shoduje na tom, že toto rozdělení je příliš zjednodušující a staví na stejnou stranu politické směry, které společně sdílí pouze část hodnot či cílů, ale ve značné míře si odporují. Z toho důvodu začaly vznikat nové snahy o tvorbu politických spekter. Příkladem může být „ohnutí“ škály pravice-levice do tvaru podkovy, které by mělo lépe znázorňovat značnou blízkost extrémistických směrů, které ať už jsou pravicové či levicové, jsou si většinou podobnější mezi sebou než s dalšími směry na své straně škály [Heywood, 2021]. Dalším příkladem může být tzv. politický kompas, využívaný především pro znázornění směřování politických stran, který se snaží o zvýšení komplexity spektra přidáním další kolmé osy. Na horizontální ose tedy stále zůstává škála pravice-levice a na vertikální ose vzniká škála autoritářství-libertariánství, často se ale uvádí i názvy jiné, v češtině se pro tuto osu obvykle uvádí název konzervatismus-liberalismus, čímž ovšem v podstatě dochází k úpravě jejího významu – tato problematika by však vyžadovala samostatnou analýzu [Eldridge, 2024]. Pro zvýšení komplexity vnikají další modely, z nichž některé používají více os či i trojrozměrné zobrazení. Přes to, že v akademii se tedy od škály pravice-levice upouští, mezi veřejností a médií nejspíše stále zůstává nejpoužívanějším orientačním bodem ve fungování politiky, a to z důvodu své jednoduchosti [Kroh, 2007; Heywood, 2021]. Rovněž dvoupólová, a tedy i stejně jednoduchá škála individualismus-komunitarismus se tak jeví jako vhodná alternativa či doplnění ke škále pravice a levice, jelikož na některé místní či globální otázky dokáže odpovídat s daleko větší přesností a srozumitelností.

Příkladem mohou být otázky zmíněné v minulé podkapitole. Jak by na otázku „Jsme povinni přijmout a poskytnout pomoc uprchlíkům z jiných zemí?“ odpověděla pravice a jak levice? Na komplikaci narazíme hned na začátku, jelikož pravice a levice nemají přesný definiční rámec, který by určoval, jaké hodnoty, principy či činy jsou „pravicové“ a jaké „levicové“. To, co je pravicové a levicové je tedy určováno na základě odvozování z aktuálního konsenzu, který je

poměrně abstraktní. To vede ke dvěma dalším komplikacím. Za prvé to, že se tento konsensus vyvíjí, znamená, že v průběhu historie mohlo to, co je označováno za pravicové a levicové kolísat. A za druhé, díky částečné abstraktnosti konceptů mohou být např. jisté principy považované určitými osobami za pravicové a jinými za levicové, a to ve stejném historickém období [Heywood, 2021; Vinopal, 2003].

Kdybych se měl pokusit na tuto otázku odpovědět za využití aktuálního konsensu termínů mohl bych konstatovat, že pravice by mohla chtít uprchlíky přijmout z důvodu důrazu na svobodu jednání jednotlivců – tedy pokud by chtěl někdo svobodně vstoupit do země měl by na to mít právo – zároveň pak příchod uprchlíků může znamenat příchod „pracovní síly“, a tak pomoci zlepšení ekonomické situace v zemi, která je pro pravici významná. Na druhou stranu by však pravice mohla chtít uprchlíky odmítnout, jelikož stát má zaručovat pouze minimální prvky fungování země, a ne poskytovat značnou míru sociální pomoci komukoliv. Levice by mohla chtít uprchlíky přijmout v návaznosti na svůj apel solidarity, kdy by všichni lidé měli mít (téměř) stejnou životní úroveň – a tedy i nárok na značné sociální dávky. Na druhou stranu by mohla chtít levice uprchlíky odmítnout, jelikož by jejich příchod mohl narušit právě onen zmiňovaný sociální systém, a tak ohrozit životní jistoty vlastních občanů [Heywood, 2021; Vinopal, 2003].

Argumenty, které jsem zde využil jsou pouze příkladem možností argumentace z pohledu těchto dvou částí politického spektra. Právě kvůli abstraktnosti definice obou konceptů lze totiž konstatovat, že argumentace se mezi zastánci pravice či levice může značně lišit. Důkazem pro tuto skutečnost může být i např. odlišná reakce českých politických stran na uprchlické krize. Například Strana zelených, která je považována za levicovou stranu, dlouhodobě podporuje vstřícný postoj k pomoci uprchlíkům [Wirnitzer, 2016; Svatoš & Smatana & Škoulová, 2021]. Na druhou stranu např. Komunistická strana Čech a Moravy, která je rovněž považována za levicovou stranu, je dlouhodobý odpůrce pomoci uprchlíkům [Wirnitzer, 2016; Rambousková, 2023]. Stejně tak např. TOP 09, která je považována za spíše pravicovou stranu, se k pomoci uprchlíků dlouhodobě staví spíše kladně [Wirnitzer, 2016; TOP 09, 2015]. Na druhé straně SPD, které je považováno rovněž za pravicovou stranu, je dlouhodobě značným odpůrcem pomoci uprchlíkům [Seznam Zprávy, 2024; Okamura, 2016]. U dalších otázek, které byly položeny v minulé podkapitole, bychom narazili na podobný rozpor, a u některých z nich i v podstatě na nemožnost je zodpovědět. Například jak by na otázku „Kdyby naše země šla do války mělo by nám být umožněno nenarukovat?“ odpověděla pravice a jak levice? Dovolím si konstatovat, že by se argumentace odborníků na to, jak by tato odpověď z pohledu obou směrů

politického spektra vypadala, nejspíše značně lišila [Heywood, 2021; Vinopal, 2003]. Tyto příklady tak poukazují na skutečnost, že v současnosti stále nejpoužívanější politické spektrum pravice-levice nedokáže na některé politicko-společenské otázky přesvědčivě a konzistentně odpovědět.

Škála, která na tyto otázky odpovědět dokáže, je ovšem škála individualismus-komunitarismus. Jak bylo dokázáno v předchozí podkapitole, jsou tyto odpovědi více konzistentní a přehledné, jelikož jsou založeny na poměrně jasných parametrech [Sandel, 2009]. Politické spektrum individualismus-komunitarismus je navíc stejně jako spektrum pravice-levice dvoupólového charakteru, což ji dává značnou jednoduchost, díky které se v ní může veřejnost snadno orientovat. Na druhou stranu je pravdou, že tato dvoupólovost vytváří jisté limity škály, ovšem pro zodpovězení politicko-společenských otázek, jakož i těch, kterým čelí kandidáti na prezidenta, představuje ideální balanc mezi komplexitou a srozumitelností.

1.5. Předchozí výzkum individualismu a komunitarismu

Individualistické a komunitariánské myšlenky se objevovaly již daleko dříve, než vznikly jejich samotné termíny, tedy v 19. století, jak již bylo zmíněno. Samotný výzkum, který pracoval alespoň s určitými prvky jejich definic, se ovšem mohl začít provádět až po jejich konceptualizaci [Lukes, 2024; Etzioni, 2013]. Studie samotných zakladatelů současného pohledu na individualismus a komunitarismus již byly zmíněny v podkapitole „1.1.“. Příkladem dalších studií může být např. *Individualismus, komunitarismus a docilita* politologa George Kateba [1989]. Ve své studii Kateb zkoumá, zdali k „docilitě“, což dle Michel Foucaulta „stav, kdy lidé bez známky neochoty přijímají to, že jsou využíváni, protože k tomu byli trénováni“, přispívá spíše komunitarismus, nebo liberalismus, respektive individualismus⁹, a rozporuje závěry ke kterým došel právě Foucault [Kateb, 1989]. Nebo studie *Individualismus, komunitarismus a koncensus* filozofa Keitha Lehrera [2001]. V této studii se Lehrer zabývá konfliktem, mezi individualistickým a komunitariánských pojetím racionality, přičemž dochází k závěru, že v konfliktu může dojít ke koncensu [Lehrer, 2001].

Výše zmíněné studie se ale koncepty individualismu a komunitarismu zabývají spíše z teoretického hlediska. V oblasti empirického výzkumu se pak může jevit, že koncepty individualismu a komunitarismu nejsou příliš často zkoumány dohromady. To je však zapříčiněno skutečností využívání jiných termínů – jak jsem zmiňoval v podkapitole „1.2.“.

---

⁹ Kateb upozorňuje na to, že když komunitariáni kritizují liberalismus, ve skutečnosti kritizují individualismus, protože ten tvoří to jádro liberalismu, které považují za špatné [Kateb, 1989].

Individualismus je tak obvykle zkoumán společně s kolektivismem [Courtland, 2022] a komunitarismus s liberalismem [Courtland, 2022].

Příkladem výzkumu z první kategorie, tedy individualismus-kolektivismus, může být *Vliv kulturního individualismu-kolektivismu, sebepojetí a individuálních hodnot na komunikační styly napříč kulturami* sociologa Williama B. Gudykunsta a kolektivu [1996]. V této studii se autoři zabývali jak kulturní individualismus a kolektivismus (ale také sebepojetí a vlastní hodnoty) ovlivňují jednotlivce v jejich „komunikačním stylu“. Metodou výzkumu bylo dotazníkové šetření, ve kterém respondenti na jednotlivé „položky výzkumu“ (otázky či výroky) odpovídali na Likertově škále¹⁰ se 7 možnostmi. K individualismu a kolektivismu je tedy v Gudykunstově studii přistupováno jako k vlastnosti společnosti, která následně ovlivňuje chování jednotlivce. V individualistické společnosti jsou cíle jednotlivce zdůrazňovány před cíli skupiny a mezi hlavní hodnoty takové společnosti patří nezávislost a úspěch. V kolektivistické společnosti naproti tomu jsou cíle společnosti zdůrazňovány před cíli jednotlivce a mezi její hlavní hodnoty patří harmonie a solidarita [Gudykunst et al., 1996]. Ke konceptům je tedy přistupováno v „opačném směru“ než v této práci, která naopak k individualismu a komunitarismu¹¹ přistupuje jako k názorovému přesvědčení jednotlivce, který jím následně ovlivňuje společnost.

Dalším příkladem výzkumu z první kategorie je *Objektiv osobnosti: Pohled na sebe a ostatní v multikulturní společnosti* psycholožky Daphnay Oyserman [1993]. V této studii autorka zkoumá jak Židé a Arabové vnímají sami sebe na škále individualismus-kolektivismus, ve státě Izrael, kde se dle autorky oba pohledy na svět mísí. Metodou výzkumu bylo, jako u výzkumu Williama B. Gudykunsta a kolektivu, dotazníkové šetření, ve kterém respondenti odpovídali na výroky na Likertově škále s 5 možnostmi. Individualismus autorka definuje jako „pohled na svět“ ve kterém je hlavní soustředění se na své cíle a svou personální identitu, s tím, že je zde jasné rozdělení mezi tím, co je osobní a sdílené. V kolektivismu je naproti tomu hlavní soustředění se na sociální normy a povinnosti vůči skupině, rozdělení mezi tím, co je osobní a sdílené je pak považováno za v podstatě falešné [Oyserman, 1993]. K individualismu a kolektivismu tedy Oyserman přistupuje podobně jako je tomu v této diplomové práci (s rozdílem, že práce využívá termín komunitarismus). Tedy jako k názorovému přesvědčení či „pohledu na svět“, které je založeno na hodnotovém vnímání sama sebe a svého okolí.

---

¹⁰ Jedná se o techniku měření postojů, obvykle na pětistupňové či sedmistupňové škále [Jamieson, 2024].

¹¹ Jak již bylo zmíněno v podkapitole „1.2.“, práce termín „kolektivismus“ z pospaných důvodů nevyužívá.

V druhé kategorii, tedy liberalismus a komunitarismus, jsem při svém studiu literatury našel výrazně méně výzkumů s empirickými prvky než v kategorii první. Jedním z těchto mála výzkumů je ale např. *Liberálové versus komunitariáni: Psychosociální zdroje konfliktu o demokracii v dnešním Polsku* autorů Piotra Radkiewicze a Tomasze Jarmakowskiho-Kostrzanowskiego [2021]. V této studii autoři zkoumají, proč se může politický systém Polska v dnešních letech (2021) posunout od liberální k neliberálním formám demokracie. Autoři kombinují několik metod výzkumu, ale centrální metodou byly dva typy dotazníkového šetření. První dotazník s názvem „LIB-COM“ měl za cíl určit, zda jsou daní respondenti liberálové nebo komunitariáni. Druhý dotazník, který se konal online na „Celostátním výzkumném panelu“ měl poté za cíl zjistit, jak se tito liberálové a komunitariáni staví k lidským hodnotám, demokracii a občanské angažovanosti. Radkiewicz a Jarmakowski-Kostrzanowski zde dokonce na základě výsledků svého výzkumu dochází k závěru, že rozdělení na liberály a komunitariány má přímý dopad na preference těchto občanů k volbě jednotlivých stran (zastánci liberalismu mají spíše tendenci volit „Občanskou platformu“ (PO) a zastánci komunitarismu spíše stranu „Právo a spravedlnost“ (PiS). Co se týče terminologie studie autoři zde specificky využívají všechny pojmy diskutované v podkapitole „1.2.“ této práce¹². Individualismus a kolektivismus Radkiewicz a Jarmakowski-Kostrzanowski považují za „hodnotové systémy“ či „mentální vzorce“. Tyto hodnotové vzorce následně determinují dvě politické komunity: individualistická – liberální politickou komunitu a kolektivistická – komunitární politickou komunitu. Hloubkové empirické analýzy pak dle autorů ukazují, že liberální orientace je charakterizována „antiegalitytářstvím“ a komunitariánská orientace „tradičním-konzervatismem“ [Radkiewicz & Jarmakowski-Kostrzanowski, 2021]. Autoři tak mezi sebou propojují koncepty, které jsou standardně považovány za více „příbuzné“, ale konají tak na poměrně specifických úrovních. Samotná terminologie je tak odlišná oproti té, kterou využívám v této práci, ale uchopení konceptů (minimálně individualismu a kolektivismu), jakožto „hodnotových vzorců“ podle kterých následně osoba ovlivňuje společnost, je do jisté míry podobné.

Kromě výzkumů individualismu-kolektivismu a liberalismu-komunitarismu existují ovšem i výzkumy, které pracují s terminologií, kterou využívá i tato diplomová práce, tedy individualismus-komunitarismus. Jedním z těchto výzkumů je *Boj mezi individualismem a komunitarismem: Tlak populace, předsudků a peněženky* autorů Gene V. Glasse, Anthony G. Ruda and Christophera Higginse [2012]. V této studii se autoři zabývají tím, jak je individualismus a komunitarismus propojen s vývojem populace, předsudků a financí, a jak

---

¹² Tedy individualismus, komunitarismus, kolektivismus, liberalismus a konzervatismus.

prosazování těchto názorových přesvědčení ovlivňuje Spojené státy americké, a především jejich vzdělávací systém. Individualismus autoři ve své práci představují v několika formách, v obecné rovině jej ale definují jako směr, ve kterém jednatel jedná sám za sebe a do jehož činnosti by nemělo být zasahováno. Jejich popis individualismu ho tak představuje spíše v radikální formě a někdy nese až anarchistické rysy, když např. zmiňují, že „*Jednotlivci mají být chráněni před povinnostmi uloženými státem.*“ [Glass & Rud & Higgins, 2012; Čechák & Línek, 2017]. Komunitarismus pak definují jako směr, pro který jsou důležité hodnoty komunity (počínaje u rodiny a pokračující přes sousedství či město). Rozdíl mezi nimi pak ukazují na příkladu „bohatství“, kdy individualisté věří, že jej člověk získává na základě svého vlastního úsilí a komunitariáni věří, že je vždy dílem širšího úsilí komunity [Glass & Rud & Higgins, 2012]. Autoři tak definují komunitarismus podobně jako tato diplomová práce, ovšem u individualismu využívají jeho radikálnější směr.

Výzkumy, které jsem představil výše, vykazovaly pouze částečnou podobnost s analýzou, kterou provádí tato práce. Výzkumy individualismu-kolektivismu [Gudykunst et al., 1996; Oyserman, 1993] a do určité míry i liberalismu-komunitarismu [Radkiewicz & Jarmakowski-Kostrzanowski, 2021] byly obvykle postaveny na dotazníkových šetřeních. Studie individualismu-komunitarismu [Glass & Rud & Higgins, 2012] na snaze zjistit, jaký má podpora těchto konceptů vliv na společnosti. Jejich metodika se tak do jisté míry liší od té, kterou bude provádět tato práce, jelikož ta se snaží inklinaci osob, konkrétně politiků či veřejně známých osobností, k individualismu či komunitarismu určit na základě obsahové analýzy jejich výroků a nevyžadovat tak aktivní zapojení analyzované osoby do studie. Přes využití jiné metodiky obsahují ovšem zmiňované výzkumy několik prvků, které k tvorbě analytického rámce mohou dopomoci a jejichž využitím pro účely práce se budu zabývat v kapitole „2“. Empirickou studii, která by využívala stejnou metodiku jako tato diplomová práce se mi při mém studiu literatury najít nepodařilo. Mohu však zmínit např. článek *Obama era odpovědnosti* filozofa Davida Kelleyho [2009], který se tím, zda exprezident Spojených států Barack Obama inklinuje spíše k individualismu (/liberalismu) či komunitarismu zabývá. Článek však neprovádí přímo analýzu, ale spíše konstatuje výsledek, který staví na koncepci Michaela Sandela [Sandel, 2009], a který následně obhajuje pomocí několika příkladů [Kelley, 2009]. Analýza, kterou sestavil autor této práce je tak nejspíše do jisté míry novým přístupem. To představuje nevýhodu v podobě omezené možnosti na stávající výzkum navazovat a větší nejistoty výsledku analýzy. Ale na druhé straně rovněž výhodu v podobě

tvorby nového přístupu a metodiky, která může pomoci určit „skutečné“ zařazení politiků či veřejně známých osob na škále individualismus-komunitarismus.

2. Metodologie práce

Druhá kapitola slouží jako překlenovací můstek mezi teoretickou a praktickou částí práce. Znalosti nabyté v teoretické části jsou v ní využity k následné konceptualizaci a operacionalizaci individualismu a komunitarismu a k tvorbě metodiky práce, která poskytne odpověď na výzkumnou otázku.

2.1. Konceptualizace individualismu a komunitarismu

Teoretická východiska individualismu a komunitarismu, které společně tvoří politickou škálu, stojí před podobným problémem jako některá jiná politická spektra a tou je obtížná konceptualizace termínů. Jak již bylo zmíněno v podkapitole „1.1“ a „1.2.“, jednotliví autoři termíny sice využívají, ale obvykle neposkytují jejich definici, nebo je i zaměňují s termíny jinými. Tento problém nastává u některých pojmů, které jsou považovány za dostatečně známé a u nichž tedy nevzniká dojem nutnosti je definovat. U individualismu a komunitarismu je navíc tato komplikace prohloubena skutečností, že oba tyto termíny byly v určité době využívány především pro nepřilíš pozitivní označení „druhé“ skupiny [Lukes, 2024; Etzioni, 2013]. Jak již ale bylo zdůvodněno v podkapitole „1.4.“, škála individualismus-komunitarismus je ve 21. století vysoce využitelná a její měření je navíc díky rozdělení „morální odpovědnosti“ Michaela Sandela [2009; 2020] poměrně přesné. Aby tak práce mohla stavět na jasné definici pojmů, využívá autor díla¹³ Immanuela Kanta [1785; 1788], Johna Rawlse [1971] a Michaela Sandela [2009; 2020] k tvorbě konceptualizace termínu individualismus:

„Individualismus je směr politické filozofie a názorové přesvědčení, které považuje jednotlivce za hlavní subjekt společnosti. Jednotlivci jsou dle něj autonomní bytosti, které žijí podle své koncepce „dobrého života“, a které veškeré své činy vykonávají a veškeré své závazky vytváří pouze se svým souhlasem. Z toho důvodu se mohou realizovat dle svého uvážení a jsou odpovědní pouze za své vlastní činy. Individualismus věří, že hodnota všech lidských životů je stejná a že základní lidská práva a morálka jsou univerzální a absolutní“.

A díla Alasdaira MacIntyry [2007], Charlese Taylora [1996; Abbey a Taylor, 1996] a Michaela Sandela [2009; 2020] k tvorbě konceptualizace termínu komunitarismu:

„Komunitarismus je směr politické filozofie a názorové přesvědčení, které považuje komunitu za hlavní subjekt společnosti. Jednotlivci jsou dle něj autonomní bytosti, které své činy

---

¹³ V případě Michaela Sandela i přednášky [2020] a Charlese Taylora i rozhovoru [Abbey a Taylor, 1996].

vykonávají a závazky vytváří sami, kromě těch, které jsou spojeny s komunitou, pouze skrze niž zároveň mohou naplňovat koncepci „dobrého života“. Z toho důvodu se mohou realizovat dle svého uvážení, ale při něm musí brát ohled na komunity, kterých jsou součástí, a za činy jejichž členů nesou spoluodpovědnost. Komunitarismus věří v hodnotu lidského života a v určitou formu základních lidských práv a morálky, ale připouští, že jsou překonatelné z důvodu ochrany osob blízkých.“

2.2. Operacionalizace individualismu a komunitarismu

Aby bylo možné provést samotnou analýzu příklonu politiků či veřejně známých osob k individualismu nebo komunitarismu, musí dojít k operacionalizaci těchto konceptů. Operacionalizaci autor provádí za využití definic obou termínů, které sestavil v minulé podkapitole. Zároveň se při její tvorbě, za prvé, inspirovuje rozdělením „morální odpovědnosti“ Michaela Sandela [2009; 2020], které bylo představeno v podkapitole „1.1“ a dle kterého je rovněž do určité míry možné určit, zda je např. daný čin v souladu s individualismem nebo komunitarismem. V tomto dělení Michael Sandel rozděluje morální odpovědnost na tři kategorie:

- 1) Přírozené povinnosti – jsou univerzální a nevyžadují souhlas
- 2) Dobrovolné závazky – jsou konkrétní a vyžadují souhlas
- 3) Členské závazky – jsou konkrétní a nevyžadují souhlas

Hlavní rozdíl mezi individualismem a komunitarismem pak dle Sandela tkví v tom, že individualismus na rozdíl od komunitarismu neuznává třetí kategorii členských závazků. Pro individualismus je tak závazná pouze kategorie přírozené povinnosti a dobrovolné závazky – přičemž první zmíněná převažuje v případě rozporu mezi kategoriemi. Pro komunitarismus je pak závazná kategorie přírozené povinnosti, dobrovolné závazky, ale i členské závazky – přičemž první kategorie převažuje při rozporu nad druhou, stejně jako je tomu u individualistů, ale třetí kategorie převažuje jak první, tak druhou kategorií. [2009; 2020]. Za druhé ji upřesňuje za využití názorných příkladů sestavených v podkapitole „1.3.“. A za třetí ji doplňuje studovanou literaturou, tedy především díly Immanuela Kanta [1785; 1788], Johna Rawlse [1971], Alasdaira MacIntyry [2007], Charlese Taylora [1996; Abbey a Taylor, 1996] a Michaela Sandela [2009; 2020]. Na základě spojení těchto prvků tak autor sestavuje tabulku, podle které bude určováno, zda je daný výrok individualistický nebo komunitariánský.

Tabulka 1: Hodnocení výroků na individualistické a komunitariánské

Označení kategorie	Kategorie	Individualismus	Komunitarismus
A	Hlavní subjekt společnosti	Jednotlivec všichni jednotlivci jsou si „hodnotově“ rovni	Komunita osoby blízké jsou pro jednotlivce důležitější
B	Autonomie konání činů jednotlivce	Plná	Omezená jednotlivec musí při svém konání brát ohled na komunitu
C	Autonomie vytváření závazků jednotlivce	Plná	Omezená závazky vůči komunitě, vznikají „automaticky“
D	„Souhlas“ jednotlivce s konáním činů a tvorbou závazků	Veškeré činy a závazky jednotlivce vyžadují jeho souhlas	Činy a závazky jednotlivce vyžadují jeho souhlas, kromě těch, které jsou spojeny s komunitou, ty souhlas nevyžadují
E	Síla závazků jednotlivce vůči komunitě	Závazky vůči komunitě mohou překonat jiné závazky a principy (kromě bodu „I“), ale pouze se souhlasem jednotlivce	Závazky vůči komunitě překonávají ostatní závazky a principy (u bodu „I“ pouze ve zmíněném případě)
F	„Dobrý život“	Jednotlivec jej dosahuje dle své koncepce	Jednotlivec jej může dosáhnout pouze prostřednictvím komunity
G	Identita jednotlivce	„Nezatížené já“ Jednotlivec tvoří svou identitu na základě svých rozhodnutí vůči sobě a okolí	„Situované já“ Jednotlivcova identita je utvářena na základě jeho okolí
H	Odpovědnost jednotlivce za činy druhých	Jednotlivec je odpovědný pouze za své činy	Jednotlivec je spoluodpovědný i za činy komunity, které jej ovlivňují
I	Základní lidská práva a univerzální princip morálky	Věří v jejich existenci a považují je za absolutní a nepřekonatelné (tedy i se souhlasem)	Jejich existence je dle nich kulturně podmíněna a jejich překonání je možné pouze v nutnosti ochrany komunity

*V tabulce výše je termín „komunita“ pro přehlednost využito v jednotném čísle, ale jedná se o všechny komunity, kterých je daný jednotlivec součástí – tedy i např. rodiny či státu. Zároveň se jedná o jakékoliv subjekty (tedy jednotlivce, ale i např. jiné státy), ke kterým má jednotlivec jistou formu vazby.

Zdroj: vlastní zpracování autora

2.3. Metodika sběru dat a vyhodnocení

Analýza práce za účelem zodpovězení výzkumné otázky, tedy zdali se tehdejší prezidentský kandidát Petr Pavel přikláněl více k individualismu nebo komunitarismu, bude provedena za pomoci obsahové analýzy výroků, tedy ucelených hodnotových tvrzení, Petra Pavla v průběhu jeho kampaně před prvním a druhým kolem. Jak již bylo zmíněno v úvodu práce, Petr Pavel byl jako subjekt analýzy vybrán z důvodu, že se jedná o vítěze voleb, který aktuálně vykovává svůj mandát čtvrtého prezidenta České republiky. Prezident je v České republice považován za nadstranického aktéra [STEM, 2016], ale dle předpokladu autora práce je tato „nadstranickost“ vztažena pouze ke škále pravice-levice, jeho příklon k individualismu či komunitarismu na stejnojmenné škále by tak měl být pozorovatelný. Pro akademickou obec, stejně jako veřejnost, by výsledek analýzy mohl být značně přínosný, jelikož prezident republiky se jakožto nejvyšší ústavní činitel těší velkému vlivu, který může využít k příklonu části veřejnosti či do určité míry celého státu k individualismu nebo komunitarismu. Volební kampaň Petra Pavla byla zvolena z toho důvodu, že politická kampaň představuje koncentraci názorů dané osoby a může obsahovat odpovědi na situace, které zatím nenastaly či ani nastat nemusí, čímž se rozšiřuje okruh výroků, které mohou být analyzovány. Kampaň byla navíc úspěšná a lze tak předpokládat, že její obsah (včetně inklinace k individualismu či komunitarismu) měl vliv na volbu Petra Pavla prezidentem České republiky. Analýza samotného aktuálního mandátu nebyla zvolena, jelikož tento mandát na rozdíl od samotné kampaně ještě neskončil, a je tak vhodnější ji provést jako případný navazující výzkum.

Časový rámec analýzy práce byl tak stanoven od 6. září 2022, kdy Petr Pavel oficiálně ohlásil začátek své kampaně [Česká tisková kancelář, 2022] do 27. ledna 2023, kdy začalo druhé kolo prezidentských voleb [Český statistický úřad, 2023]. Vzhledem k rozsáhlosti kampaně bylo poté nutné vybrat vzorek, který by byl reprezentativní vůči jejímu zbytku, a na který by autor mohl aplikovat obsahovou analýzu. Za tímto účelem autor zvolil volební program Petra Pavla uvedeném na stránce „<https://www.generalpavel.cz/>“ a všechny předvolební debaty před prvním a druhým kolem na třech největších televizních stanicích v České republice, tedy České televizi, televizi Nova a Prima. Oficiální webové stránky kampaně Petra Pavla byly zvoleny jako objekt analýzy, jelikož by měly obsahovat jádro veškerého programu, se kterým Petr Pavel do prezidentských voleb kandidoval. Televizní debaty byly zvoleny jako druhý objekt analýzy, jelikož v nich Petr Pavel rovněž představoval svůj program, i když méně kompaktně, ale zároveň narozdíl od statického programu byl nucen reagovat na aktuální podněty, které mohly

více odkrýt jeho skutečné názory, díky čemuž mohla být lépe rozpoznatelná jeho podpora individualistických či komunitariánských východisek.

Vzhledem k odlišnému obsahu výroků, a tedy i jejich odlišné „analyzovatelnosti“ bude práce rozlišovat dva typy výroků a jejich jednotlivé druhy:

- 1) „Analyzovatelný výrok“ – je výrok, který obsahuje hodnotové stanovisko a je tak možné jej podrobit analýze.
  - A) Výrok, který „lze určit“ – je výrok, u kterého lze pozorovat převahu individualistických či komunitariánských východisek a je tedy možné jej dále analyzovat.
  - B) Výrok, který „nelze určit“ – je výrok, který:
    - B1) Obsahuje individualistická či komunitariánská východiska, ovšem ve vyrovnaném poměru, kdy není možné určit které východisko převažuje.
    - B2) Neobsahuje individualistická či komunitariánská východiska.
    - B3) Je stejný či v podstatě stejný, jako byl již jiný uvedený výrok ve stejné oblasti – tedy buď v programu či v debatách.
- 2) „Neanalyzovaný výrok“ – Je výrok, který neobsahuje hodnotové sdělení a nebude tedy zapracován do práce ani příloh. (Jedná se např. o výrok: „*Tak zkuste říct pravdu a pak se budeme bavit úplně v pohodě*“ [Česká televize, 2023, B])

To, zdali je daný výrok Petra Pavla spíše individualistický či komunitariánský, bude hodnoceno jednotlivě. Jako výchozí základ pro hodnocení jednotlivých výroků bude sloužit „Tabulka číslo 1: hodnocení výroků na individualistické a komunitariánské“, kterou autor sestavil v rámci operacionalizace v předchozí podkapitole „2.2.“. Vzhledem ke skutečnosti, že existují oblasti, kde individualismus a komunitarismus nemusí proti sobě stát jako přímá opozita, a vzhledem ke skutečnosti, že individualistická či komunitariánská esence daného výroku může být odlišná, se autor rozhodl využít, v inspiraci výzkumy Williama B. Gudykunsta a kolektivu [1996] a Daphnay Oyserman [1993], Likertovu škálu, konkrétně se sedmi možnostmi.

Tabulka 2: Likertova škála míry příslušnosti výroku k individualismu či komunitarismu

Body	Název
3	značně individualistický
2	individualistický
1	spíše individualistický
0	nelze určit
- 1	spíše komunitariánský
- 2	komunitariánský
- 3	značně komunitariánský

Zdroj: vlastní zpracování autora

Každému výroku Petra Pavla v analyzovaném programu či debatě, který „lze určit“ bude přiděleno hodnocení v podobě bodů na základě jeho míry příslušnosti k individualistickým či komunitariánským východiskům. Zařízení každého jednotlivého výroku na Likertovu škálu autor vždy krátce zdůvodní. Každý výrok, jehož příslušnost k individualismu či komunitarismu „nelze určit“ bude uveden v příloze práce. Výjimku tvoří u typu „B3“ takový výrok, který je stejný či v podstatě stejný, jako byl již jiný uvedený výrok v jiné oblasti. Tedy výrok, který pochází z debaty a je stejný nebo v podstatě stejný jako jiný, který pochází z programu nebo naopak. U výroku, který se překrývá s jiným ze stejné oblasti – tedy např. pouze z programu – by totiž docházelo k duplikaci jejich vyhodnocení. Ovšem pokud bude výrok pocházet z jiné oblasti, lze předpokládat, že daný výrok Petr Pavel považuje za významný, když jej nezmiňuje pouze na základě dotazu v debatě, ale uvádí jej i ve svém programu či naopak, proto budou takovéto výroky hodnoceny dva.

Vyhodnocení analýzy následně proběhne v několika rovinách. Hlavním výsledkem analýzy bude zodpovězení výzkumné otázky v podobě sečtení bodů všech zkoumaných výroků, které prozradí, zdali se Petr Pavel ve své kampani přikláněl spíše k individualistickým či komunitariánským východiskům. Sekundárním výsledkem analýzy bude, v souladu s druhým doplňujícím cílem práce, úspěšnost vytvořené hodnotící škály určovat, zda je daný výrok individualistický či komunitariánský – ten bude do určité míry možné ověřit poměrem výroků označených za „lze určit“ a „nelze určit“. Kromě samotné analýzy bude pro lepší pochopení případné dynamiky příklonu Petra Pavla k individualismu a komunitarismu rovněž provedena komparace hlavních oblastí analýzy. V nich se autor pokusí zodpovědět jím formulované předpoklady. Konkrétně v komparaci programu a debat předpoklad, že byl Petr Pavel v debatách na jednotlivých televizích nucen více reagovat na aktuální podněty, které mohly více odkrýt jeho „skutečné“ názory, díky čemuž mohla být lépe rozpoznatelná jeho podpora

individualistických či komunitariánských východisek, a v komparaci debat před prvním a druhým kolem předpoklad, že kvůli obvyklému „vyostření“ kampaně po prvním kole prezidentské volby došlo ke změně rétoriky Petra Pavla i co se týče příklonu k individualistickým či komunitariánským východiskům. Možným limitem analýzy může v určitých případech složité až neuskutečnitelné určení, zdali je daný výrok individualistický či komunitariánský – jelikož oba koncepty dle předpokladu autora nejsou aplikovatelné na zcela všechny oblasti v prezidentské kampani diskutované. Druhým možným limitem je nedostatečná reprezentativnost programu a debat jakožto ukazatele celé kampaně.

3. Analýza příklonu prezidentského kandidáta Petra Pavla k individualismu či komunitarismu

V této kapitole jsou uvedeny všechny výroky tehdejšího prezidentského kandidáta Petra Pavla, které bylo možné analyzovat a určit na základě metodologie sestavené autorem v kapitole „2.“. Výroky jsou vždy ohodnoceny slovně a bodově dle Likertovy škály. Výroky, které nebylo na základě metodických parametrů možné určit jsou uvedeny v příloze. Výroky jsou pro přehlednost a další možnosti analýzy řazeny v programu dle sekcí, a v debatách dle toho, zda se odehrávají před prvním či druhým kolem prezidentské volby a na jakých televizních stanicích. Pokud je to žádoucí, je u výroku uveden i kontext, který pomůže jeho určení či pochopení výroku čtenářem – pokud je tedy výrok např. reakcí na otázku druhé osoby, je tato otázka rovněž uvedena.

3.1. Analýza programu

Po kompletním prostudování programu Petra Pavla na stránkách „<https://www.generalpavel.cz/>“ jsem došel k závěru, že analyzovatelné výroky Petra Pavla lze nalézt v sekcích „moje názory“ a „má vize“. Ostatní sekce obsahují po většinou obecné informace o osobnosti, historii či úspěších Petra Pavla, informace o jeho týmu nebo další podrobnosti, které ovšem neobsahují analyzovatelné výroky Petra Pavla.

Sekce: „Moje názory“

Výrok 1 (celkové číslo 1)

Programový dotaz: „Podpořil byste vstup Ukrajiny do EU?“

Petr Pavel: „Ano. Ukrajina samozřejmě nejdříve musí splnit všechny podmínky pro získání členství, například pokročit v boji s korupcí. Věřím ale, že má nárok na stejnou šanci, jakou jsme v minulosti dostali my. Problémy měly všechny země, které se v 90. letech s Českem ucházely o členství. Právě to byla motivace je řešit.“ [Petr Pavel, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Výrok považuji za individualistický, jelikož v souladu s kategorií „I“, Petr Pavel trvá na dodržení morálně-právní roviny dodržení přístupových podmínek, oproti např. zjednodušení těchto podmínek za účelem ochrany Ukrajiny, na jejíž straně Petr Pavel ve válce s Ruskem stojí a ke které tedy má jistou formu vazby [Petr Pavel, 2023, A].

Bodové hodnocení výroku: 2

Výrok 2 (c. č. 2)

Programový dotaz: „*Měly by se Česko a EU aktivně zapojovat do poválečné obnovy Ukrajiny?*“

Petr Pavel: „*Ano. Poválečná obnova pomůže Ukrajině a také přinese výhody pro země, které se na ní budou podílet. Bude to znamenat obchodní příležitosti, rozšiřování vztahů, přibližování Ukrajiny evropským standardům. Tímto rozvojem můžeme také přispět k rychlejšímu naplnění kritérií pro vstup Ukrajiny do EU.*“ [Petr Pavel, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako spíše komunitariánský, jelikož Petr Pavel zdůvodňuje pomoc s poválečnou obnovou Ukrajiny, kromě obecné morální pohnutky pomoci dalším osobám (individualistický princip dle kategorie „I“), rovněž také přínosem pro vlastní zemi, tedy komunitu, v souladu s komunitarismem dle kategorie „B“.

Bodové hodnocení výroku: -1

Výrok 3 (c. č. 3)

Programový dotaz: „*Jaký je Váš postoj k migraci?*“

Petr Pavel: „*Ve vztahu k migraci se musíme zachovat správně, ale i solidárně. Správné je nekompromisně chránit svou zemi a rozhodně nepodceňovat hrozbu nelegální migrace. To by byla chyba. Na druhou stranu jsme ale relativně bohatou a demokratickou společností, je proto důležité být solidární. Pomáhat lidem, kteří se za našimi hranicemi dostali do potíží, například kvůli válce. Naše pomoc je ale musí motivovat, ne demotivovat. Musí je vést k tomu, aby naši společnosti začali aktivně přispívat, ne ji využívat. Proto je třeba nastavit jasná pravidla a dohlížet na jejich dodržování. Jen tak zabráníme, aby populističtí politici situace zneužívali k rozdělování společnosti kvůli získání politických bodů.*“ [Petr Pavel, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok považuji za značně komunitariánský, jelikož v něm Petr Pavel jasně upozorňuje na to, že ochrana vlastní země, a tedy komunity v rámci státu, je na prvním místě – v souladu s kategoriemi „A“ a „E“. Dále upozorňuje na to, že pokud bude komunita státu ochráněna, bylo by vhodné být k migrantům/uprchlíkům solidární a pomoci jim – v souladu s kategorií „I“. A nakonec poukazuje také na nutnost, aby imigranti po příchodu do („naší“) země připívali společnosti, a tím splnili své závazky k ní – dle kategorie „C“.

Bodové hodnocení výroku: -3

Výrok 4 (c. č. 4)

Programový dotaz: „*Jaký je Váš postoj k víře?*“

Petr Pavel: „*Nejsem věřící a nebyli ani moji rodiče. Naopak obě moje babičky byly hluboce věřící, pravidelně chodily do kostela a žily podle Desatera. Trávil jsem u nich každé prázdniny a do kostela je často doprovázel. Ve věku 2 let mě také nechaly pokřtít. To hlavní, co jsem si od*

nich ve vztahu k víře odnesl do života, je tolerance k lidem jiného názoru nebo víry, pokud nezastávají extrémní pozice a mají alespoň základní dobrou vůli k vzájemnému porozumění.“

[Petr Pavel, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Hodnocení tohoto výroku je poměrně složité, jelikož v něm Petr Pavel přímo neříká, zdali by měl člověk ctít a následovat hodnoty komunity, ve které žije, jakou je může být i víra. Upozorňuje zde ovšem na skutečnost, že i přes to, že jeho babičky byly věřící, jeho rodiče ani on tento komunitní prvek nepřevzali, aniž by tuto skutečnost považoval za problematickou – čímž implicitně naznačuje, že je k převzetí takovýchto závazků třeba souhlas, dle kategorie „D“. Výrok je tedy spíše individualistický.

Bodové hodnocení výroku: 1

Výrok 5 (c. č. 5)

Programový dotaz: *„Jste pro uzákonění homosexuálních sňatků?“*

Petr Pavel: *„Ano, protože uznávám princip svobody a rovnosti každého člověka z pohledu práva. Není důvod omezovat něčí práva na základě sexuální orientace. Věřím také, že jsme tolerantní společnost. Přijímáme, že mezi námi lidé s homosexuální orientací žijí. Pokud chtějí žít společně a být i z pohledu práva uznáni za partnery, měli by také mít možnost své osobní vztahy formalizovat.“* [Petr Pavel, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok považuji za značně individualistický, jelikož v něm Petr Pavel, v souladu s kategorií „B“, upozorňuje na právo každého jednotlivce konat dle svého vlastního uvážení, tedy i uzavřít sňatek. Zároveň vyznává princip „rovnosti každého člověka z pohledu práva“, dle kategorie „I“. A implicitně vyjadřuje názor, že by stát měl pouze vytvářet rámec pro osobní život jednotlivce, v souladu s individualismem, dle kategorie „F“ – a nikoliv se ho snažit „zusušlečťovat“, dle své koncepce „dobrého života“, v souladu komunitarismem kategorie „F“.

Bodové hodnocení výroku: 3

Výrok 6 (c. č. 6)

Programový dotaz: *„Podpořil byste adopce dětí homosexuálními páry?“*

Petr Pavel: *„Ano, protože by měl být rozhodující zájem dítěte. Když si dám na misky vah kvalitu života dítěte bez rodiny v dětském domově a kvalitu života dítěte ve stabilním prostředí s milujícími rodiči, tak pro mě nehraje roli, jakého jsou pohlaví.“* [Petr Pavel, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok je komplikované hodnotit, jelikož komunitariáni mohou podporovat možnost adopce dětí homosexuálními páry, ale také nemusí – záleží na kulturním kontextu, kteří komunitariáni dle kategorie „F“ uznávají. Výrok lze tak považovat za

spíše individualistický, jelikož se zaměřuje především na zájem jednotlivce, tedy dítěte a jeho „dobrý život“ dle kategorie „F“.

Bodové hodnocení výroku: 1

Výrok 7 (c. č. 7)

Programový dotaz: „*Byl byste pro omezení potratů, jako například v Polsku?*“

Petr Pavel: „*Ne, možnost potratu vnímám jako právo ženy rozhodovat o vlastním těle. Je důležité ji mít v situacích jako znásilnění či nemoc. Absolutní zákaz potratů bych považoval za diskriminaci. Ale toto právo by nemělo být zneužíváno jako snaha vyhnout se odpovědnosti, když k potratu není závažný důvod.*“ [Petr Pavel, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako individualistický, jelikož v něm Petr Pavel klade důraz na autonomní rozhodování jednotlivce, dle kategorie „B“. Neoznačil bych ho ale za značně individualistický, jelikož Petr Pavel limituje toto autonomní rozhodování jednotlivce jistými podmínkami – tedy, že by nemělo být právo na potrat užito ve chvíli, kdy k němu není „závažný důvod“, v souladu s komunitarismem, dle kategorie „B“.

Bodové hodnocení výroku: 2

Výrok 8 (c. č. 8)

Programový dotaz: „*Byl byste pro zavedení eutanázie?*“

Petr Pavel: „*Ano. Stejně jako bych každému rád dopřál právo na důstojný život, tak myslím, že by každý měl mít právo na důstojný odchod. Alespoň já bych ho rád měl. Jsou případy, kdy člověk trpí, nemá vůli jít dál, ale my uměle prodlužujeme jeho utrpení. V některých zemích, například ve Švýcarsku, už toto právo existuje. Myslím, že bychom ho lidem neměli odírat.*“ [Petr Pavel, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok považuji za značně individualistický, jelikož v něm Petr Pavel, stejně jako u otázky potratů, podporuje autonomní rozhodování jednotlivce, dle kategorie „B“. V tomto případě ale ani neklade žádné podmínky, kdy by k eutanázii dojít nemělo, naopak lze z jeho slov o „umělém prodlužování utrpení“ vyvodit, že by se tak měl mít možnost jednatel rozhodnout i navzdory přání blízkých osob, a tedy i komunity.

Bodové hodnocení výroku: 3

Výrok 9 (c. č. 9)

Programový dotaz: „*Podpořil byste zavedení trestu smrti?*“

Petr Pavel: „*Ne. Jako společnost zastáváme princip, že brát někomu život je nepřijatelné, a tak bychom jej měli uplatňovat i v případě trestů. Spíše bych se tedy zasazoval o to, aby právo bylo*

přísnější k lidem, kteří se závažných trestných činů dopouštějí opakovaně.“ [Petr Pavel, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako spíše individualistický, neboť v něm Petr Pavel zdůrazňuje nepřekonatelnost základních lidských práv, dle kategorie „I“. Z komunitariánského pohledu by mohlo být udělení trestu smrti někdy žádoucí, jelikož tak může být ochráněna sama komunita. Na druhou stranu ovšem ve své argumentaci zmiňuje, že tento princip „zastáváme jako společnost“, což může naznačovat kulturní podmíněnost základních principů morálky a práva, kterou individualisté neuznávají. (Petr Pavel totiž neupřesňuje, zda „společností“ míní společnost v rámci státu, jistého regionálního celku či světa samého).

Bodové hodnocení výroku: 1

Výrok 10 (c. č. 10)

Programový dotaz: *„Jste pro legalizaci marihuany?“*

Petr Pavel: *„Nepodporuji model klasické prohibice, ale dostupnost marihuany musí být přísně kontrolována a podmíněna jasnými a vymahatelnými pravidly. Aby byla marihuana dostupná zcela volně a neomezeně, bych nepodporoval, protože se pro některé může stát předstupněm k tvrdším drogám.“* [Petr Pavel, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Výrok považuji za komunitariánský, jelikož v něm Petr Pavel sice nepodporuje úplný zákaz prodeje marihuany, ale její přísnou regulaci. Tu obhajuje nebezpečím přestupu k „tvrdším drogám“, a tak naznačuje, že je třeba, aby stát zasahoval do toho, jak má vypadat „dobrý život jednotlivce“, dle kategorie „F“ – v tomto případě ho tedy ochránil před sebou samým.

Bodové hodnocení výroku: -2

Výrok 11 (c. č. 11)

Programový dotaz: *„Byl byste pro zavedení čtyřdenního pracovního týdne?“*

Petr Pavel: *„V tuto chvíli ne. Je důležité vnímat, co si ekonomika státu může dovolit. Pokud bychom byli na takové úrovni efektivity práce, že za čtyři dny vytvoříme dostatečné zdroje pro fungování státu, tak o tom můžeme uvažovat. Když ale vidím, kolik miliard stojí den výpadku, nezdá se mi, že tam už jsme.“* [Petr Pavel, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Výrok hodnotím jako komunitariánský, jelikož Petr Pavel při svém rozhodování o případné (ne)podpoře čtyřdenního pracovního týdne argumentuje ekonomikou státu jako celku, namísto toho, aby podpořil jistou formu individuálního přístupu, která by např.

umožňovala odlišnou délku volna dle pracovní výkonnosti jednotlivců. Na základě kategorie „B“ tak upřednostňuje komunitu před jednotlivcem.

Bodové hodnocení výroku: -2

Výrok 12 (c. č. 12)

Programový dotaz: „*Jste pro ukončení těžby uhlí do roku 2033, jak se zavázala vláda?*“

Petr Pavel: „*Ano, ale za předpokladu, že i bez uhlí pokryjeme nároky průmyslu a domácností. Kvůli válce na Ukrajině vznikla potřeba urychleného odklonu od ruských energetických zdrojů, protože kvůli energetické závislosti jsme zranitelní. Než budu mluvit o konkrétním termínu, chtěl bych vidět konkrétní propočty dopadů.*“ [Petr Pavel, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Hodnocení tohoto výroku je možné, pokud uvedeme do kontextu, že ukončení těžby uhlí je plánováno z důvodu snahy o zastavení či zpomalení klimatické změny, která je považována za existenční hrozbu pro lidstvo [Grim & Karasová, 2023]. Následně lze výrok hodnotit jako komunitariánský, jelikož Petr Pavel podporu konce těžby uhlí podmiňuje „pokrytím nároků průmyslu a domácností“. Tím do jisté míry klade ochranu komunity před dosažením cíle postaveného na univerzálním morálním principu, a to i přes to, že dosažení tohoto cíle podporuje – dle kategorie „I“.

Bodové hodnocení výroku: -2

Výrok 13 (c. č. 13)

Programový dotaz: „*Měli by mít studenti a senioři jízdné zdarma jako na Slovensku?*“

Petr Pavel: „*Obecně jsem proti plošným opatřením, podpora státu má být cílená. Tento krok vidím jako populistický, obzvlášť za současné situace, kdy rostou požadavky na státní rozpočet. Je to lákadlo pro skupinu obyvatel, z nichž ne všichni tuto pomoc potřebují. Podporuji odstupňovaný systém slevy na jízdném.*“ [Petr Pavel, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako individualistický, jelikož v něm Petr Pavel podporuje individuální řešení namísto plošného. Pokud by komunitariáni považovali studenty a seniory za skupinu s horší finanční situací, které je tedy třeba pomoci, je pravděpodobné, že by sáhli k plošnému řešení s ohledem na danou skupinu jako celek, nikoliv k řešení na bázi individuální situace, které doporučuje Petr Pavel, v souladu s kategorií „C“ a „B“.

Bodové hodnocení výroku: 2

Výrok 14 (c. č. 14)

Programový dotaz: „*Byl byste pro zvýšení koncesionářských poplatků?*“

Petr Pavel: „*Když chceme kvalitní TV a rozhlas, které žijí z koncesionářských poplatků, měly by s jejich rozvojem růst i koncesionářské poplatky. Jestli jsou stále na úrovni 90. let, tak to neodpovídá růstu cen. Ale zvýšení se musí odvíjet od jasné analýzy, která veřejnosti transparentně zdůvodní, proč jde o nutný krok.*“ [Petr Pavel, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok by mohl být označen za komunitariánský, jelikož v něm Petr Pavel mluví o možné podpoře koncesionářských poplatků, které jsou postaveny na principu, který není v souladu s individualismem. Koncesionářské poplatky totiž požadují příspěvek všech jednotlivců (za určitých podmínek¹⁴) ve jménu obecné prospěšnosti, v souladu s kategorií „F“. Příspěvky tak nevyžadují souhlas jednotlivce, jelikož jde dle komunitariánů o prospěšný čin pro komunitu, který dle kategorie „D“ souhlas nevyžaduje. Individualisté by podporu veřejnoprávní televize a rozhlasu samozřejmě mohli podpořit, ale na principu dobrovolné podpory (nejspíše včetně její výše) – rovněž dle kategorie „D“. Výrok bych ale neoznačil za „značně komunitariánský“, jelikož v něm Petr Pavel nemluví přímo o povinnosti tyto poplatky zvyšovat či platit.

Bodové hodnocení výroku: -2

Výrok 15 (c. č. 15)

Programový dotaz: „*Co považujete za důležitá témata v sociální oblasti?*“

Petr Pavel: „*V těchto těžkých časech je udržení sociální soudržnosti základem naší bezpečnosti a odolnosti. Vláda by měla pomáhat rychle, přesně cílit na ty, kteří podporu potřebují nejvíce, a srozumitelně o svých krocích komunikovat. Při zajištění dostatečných prostředků na sociální politiku a pro snížení rozpočtového schodku, bude potřeba zvážit změny na výdajové i příjmové straně rozpočtu, případně zvážit komplexní daňovou reformu, která rozloží zátěž spravedlivě. Ti, kteří si to mohou dovolit, by se na solidaritě měli podílet více než ti s nižšími příjmy. Již dlouho nám chybí udržitelný důchodový systém. Vláda by měla urychleně přijít s reformou, která zajistí důstojné důchody pro naše seniory. Nejsem pro vznik různých úrovní zdravotní péče, kvalitní péče by měla být dostupná všem. Vedle těchto témat však nesmí zapadnout ani otázka rovnoprávnosti a velký zájem bych chtěl také věnovat podpoře mladých lidí.*“ [Petr Pavel, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím až jako značně komunitariánský. Důvodem pro toto hodnocení je to, že Petr Pavel apeluje na principy „sociální soudržnosti“, které v souladu s kategorií „B“ a „C“ kladou důraz především na komunitu jako celek, nikoliv na jednotlivce. Tyto principy pak podporuje postojem, že by se na „solidaritě“ měli podílet někteří

---

¹⁴ Například pokud daný jednotlivec, respektive domácnost, vlastní televizní přijímač [Česká televize, 2024].

lidé více než jiní (tedy ti s vyššími příjmy více než ti s nižšími příjmy), v souladu s komunitarismem dle kategorie „E“. Závazky vůči komunitě tedy považuje za významnější než např. ochranu osobního vlastnictví jednotlivce.

Bodové hodnocení výroku: -3

Výrok 16 (c. č. 16)

Programový dotaz: „*Co dělá ČR českou a na co bychom měli být hrdí?*“

Petr Pavel: „*Naše historie, kultura a smysl pro humor. Když o Česku mluvím v zahraničí, jsem hrdý na to, že máme spoustu šikovných lidí, kteří na poměr velikosti naší země a počtu obyvatel dokázali ve světě udělat velké jméno a získat si respekt.*“ [Petr Pavel, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako komunitariánský, jelikož patriotismus je z individualistického pohledu nesmyslnou až nežádoucí praktikou. Dle kategorie „A“ individualisté považují všechny osoby za sobě rovné a nevidí tak důvod, proč by jejich formální uskupení jako např. stát mělo určovat jejich vyšší či nižší hodnotu. Naopak pro komunitariány je patriotismus logickým vyústěním toho, že jsou pro nás osoby blízké (které jsou většinou součástí státu, ve kterém žijeme) důležitější než osoby jiné. Výrok ale nepovažuji za značně komunitariánský, jelikož Petr Pavel do jisté míry upozorňuje na to, že se jedná o úspěchy jednotlivců („šikovných lidí“). Zároveň lze otázku považovat za do určité míry „návodnou“.

Bodové hodnocení výroku: -2

Sekce: „Má vize“

Výrok 1 (c. č. 17)

Petr Pavel: „*Jak se tady bude žít nám všem, našim dětem a vnoučatům. Chci, aby lidé mohli být na svoji zemi hrdí a aby se jim v ní dobře žilo. A proto kandiduji. Protože jako prezident k tomu mohu přispět. Důstojným zastupováním naší země a také tím, že budu využívat autority a možnosti hlavy státu k prosazování důležitých témat a řešení, která naši zemi posunou správným směrem.*“ [Petr Pavel, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako spíše komunitariánský, jelikož v něm Petr Pavel klade důraz na hrdost ke svojí zemi, která je projevem patriotismu, který je v souladu s komunitariánskou odpovědí na kategorii „A“. Jako pouze „spíše“ komunitariánský ho ovšem hodnotím z toho důvodu, že lze předpokládat, že prezident určité země bude tuto zemi podporovat i jako celek.

Bodové hodnocení výroku: -1

Výrok 2 (c. č. 18)

Petr Pavel: *„Na prvním místě musí být bezpečnost naší země. Česká republika není ani malá, ani slabá, nebo dokonce bezvýznamná. Chci, aby se s námi počítalo, abychom byli konstruktivním a důvěryhodným hráčem při řešení regionálních i světových problémů.“* [Petr Pavel, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako spíše komunitariánský, jelikož v něm Petr Pavel staví na první místo bezpečnost vlastní země, namísto např. bezpečnosti globální – čímž upřednostňuje dle kategorie „A“ osoby blízké. Stejně jako u výroku „c. č. 17“ lze ale u prezidenta do jisté míry takovýto postoj očekávat, i kdyby se jednalo o podpůrce individualismu.

Bodové hodnocení výroku: -1

Výrok 3 (c. č. 19)

Petr Pavel: *„Jako prezident budu jednat bez klíček a lavírování mezi Východem a Západem. Patříme do společenství demokratických zemí a musíme se podle toho chovat a také tak konat.“* [Petr Pavel, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok by mohl být označen za spíše individualistický, jelikož v něm Petr Pavel upřednostňuje jednání na základě dobrovolně (tedy se souhlasem dle kategorie „D“) zvolené skupiny (společenství demokratických států), namísto na základě „kulturní“ skupiny („Východ“, „Západ“). Na druhou stranu ale z výroku Petra Pavla jasně nevyplývá, zda je pro něj nutnost „přizpůsobit své chování“ založena na členství v tomto společenství, nebo na jeho samotných principech.

Bodové hodnocení výroku: 1

Výrok 4 (c. č. 20)

Petr Pavel: *„Jako prezident budu nabádat české vládní i opoziční politiky, aby vždy dokázali jasně pojmenovat, efektivně prosazovat a konstruktivně hájit české zájmy.“* [Petr Pavel, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako komunitariánský, jelikož upřednostňuje zájmy státu (a tedy blízkých osob) před zájmy jednotlivců či zájmy globálními – v souladu s kategorií „A“. Na druhou stranu výrok nehodnotím jako „značně komunitariánský“, jelikož v něm Petr Pavel nehovoří o skutečnosti, že by tyto zájmy měly být prosazovány na úkor zájmů jednotlivců či zájmů globálních.

Bodové hodnocení výroku: -2

Výrok 5 (c. č. 21)

Petr Pavel: „*Naše ekonomika se opírá především o velké podniky zpracovatelského průmyslu s nízkou přidanou hodnotou. Tím se nám sice podařilo rychle snížit nezaměstnanost, ale české firmy uvízly ve středu výrobních řetězců, kde jsou nejnižší výrobní a ziskové marže. V důsledku toho jsou velmi zranitelné při otřesech globální ekonomiky. Je třeba se posunout k ekonomice založené na znalostech a inovacích. Tak získáme vyšší přidanou hodnotu, a díky tomu i mzdy. Prezident musí tyto kroky podporovat. Přičinit se, aby stát přestal bránit rozvoji schopných lidí a naučil se jejich potenciál využívat.*“ [Petr Pavel, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Hodnocení tohoto výroku komplikuje skutečnost, že Petr Pavel neuvádí, co přesně znamená, že stát „brání rozvoji schopných lidí“. Lze ale předpokládat, že tím poukazuje na omezování autonomie jednotlivců, kterou naopak, dle kategorie „B“ podporuje, proto lze výrok označit za individualistický.

Bodové hodnocení výroku: 2

Výrok 6 (c. č. 22)

Petr Pavel: „*Jako prezident budu užívat své autority k odstraňování překážek, které brání spolupráci státu a soukromých firem, k zapojení schopností tuzemského byznysu při řešení krize i strategických projektů.*“ [Petr Pavel, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok lze označit za spíše individualistický, jelikož stejně jako např. výrok „c. č. 21“ hovoří o „odstraňování překážek“. V tomto případě konkrétně Petr Pavel mluví o odstraňování překážek mezi soukromým sektorem a státem, které ale rovněž lze označit za podporu autonomie dle kategorie „B“, (i když ne za natolik výraznou).

Bodové hodnocení výroku: 1

Výrok 7 (c. č. 23)

Petr Pavel: „*Jako prezident budu tlačit na podporu konkurenceschopnosti českých firem a startupů. Vytvářet podmínky, aby mohly využívat příležitostí ve světě, ale své know-how držely doma. K rozvoji takového ekosystému a jeho financování může přispět Národní rozvojová banka.*“ [Petr Pavel, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok lze hodnotit jako značně komunitariánský, jelikož obsahuje výrazné upřednostňování zájmů státu a jeho firem (tedy komunity) nad ostatními, dle kategorií „A“ a „B“ – a to včetně tvorby podmínek pro získání a držení „know-how“ v rámci ČR či přímé podpory v podobě financování těchto firem.

Bodové hodnocení výroku: -3

Výrok 8 (c. č. 24)

Petr Pavel: „*Jako prezident budu chtít, aby se stát, zejména v krizích, dokázal opřít i o komerční projekty a jejich dodavatele. Naše firmy dokážou hodně například v oblasti obnovitelných zdrojů či výstavby záložních zdrojů. Musíme je ale podpořit tím, že budeme odstraňovat zbytečné legislativní bariéry a vyžadovat po státu, aby přestal chránit a odměňovat nečinnost a nedostatek odvahy.*“ [Petr Pavel, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok lze považovat za individualistický, jelikož v něm Petr Pavel podobně jako u svého výroku o ekonomice jako celku (c. č. 21) či spolupráce státu a soukromého sektoru (c. č. 22) hovoří o odstraňování překážek, v tomto případě „legislativních bariér“ – a tedy podpoře autonomie dle kategorie „B“. Zároveň zmiňuje nutnost, aby stát „přestal chránit a odměňovat nečinnost a nedostatek odvahy“, čímž rovněž podporuje autonomii nad komunitariánskou solidaritou, dle kategorie „B“, ale rovněž „E“.

Bodové hodnocení výroku: 2

Výrok 9 (c. č. 25)

Petr Pavel: „*Jako prezident budu veřejně konfrontovat vládu s výsledky vlastních aktivit v oblasti vizí a strategií. Tak docílíme kultivované a široké diskuze, která v našich podmínkách zatím chybí. Platí to i o komunikaci s veřejností. Stát nesmí nechat lidi v krizi na holičkách, ale vysvětlovat, jak jim pomůže s cenami energií.*“ [Petr Pavel, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok by mohl být označen za spíše komunitariánský, jelikož v něm Petr Pavel implikuje pomoc lidem, kteří jsou v „krizi“ kvůli cenám energií, v souladu s kategorií „B“. Výrok označuji za „spíše komunitariánský“ kvůli tomu, že z textu není zcela zřejmé, jaká je hloubka „krize“ ve které se daní občané nachází. Pokud jde o krizi, která povede pouze ke snížení životní úrovně, je pomoc těmto osobám solidární, dle zmíněné kategorie „B“. Pokud by ovšem tyto osoby byly ohroženy existenčně, podpořili by tento výrok i individualisté v souladu s kategorií „I“.

Bodové hodnocení výroku: -1

Výrok 10 (c. č. 26)

Petr Pavel: „*Máme spoustu toho, na co být hrdí. Naše síla není v ekonomice, nerostných surovinách nebo rozloze. Je ve schopných lidech, kteří se dokážou prosadit nejen v Česku, ale i v Evropě a ve světě. Potřebují podmínky, ve kterých mohou rozvíjet nápady a sbírat zkušenosti. Změna přístupu ke vzdělávání je prvním krokem.*“ [Petr Pavel, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Výrok hodnotím jako spíše komunitariánský, jelikož je v něm obsažena míra patriotismu, v souladu s kategorií „A“. Petr Pavel v tomto výroku ovšem klade

důraz spíše na schopnosti jednotlivců než celé komunity, proto jej hodnotím pouze jako „spíše komunitariánský“.

Bodové hodnocení výroku: -1

Výrok 11 (c. č. 27)

Petr Pavel: „*Jako prezident povedu politiky k vytvoření systému pro výměnu zkušeností úspěšné praxe mezi českými školami i se zahraničními partnery a k podpoře mimořádných talentů a výuky založené na individuálním přístupu.*“ [Petr Pavel, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako značně individualistický, jelikož jak v něm Petr Pavel sám zmiňuje, podporuje výuku založenou na individuálním přístupu – tedy přístupu, který ctí autonomii jednotlivce a jeho nárok na dosažení „dobrého života“ dle svého pojetí, v souladu s kategoriemi „B“ a „F“.

Bodové hodnocení výroku: 3

Výrok 12 (c. č. 28)

Petr Pavel: „*Jako prezident se zapojím do hledání cest k udržitelnosti a klimatické neutralitě. Chceme-li si udržet kvalitu života, na jakou jsme zvyklí, je to nutnost. Všechny změny ale musí probíhat tak, abychom v cíli neměli žádné „poražené“. Čekají nás složité a drahé úkoly. Dopadají na každý sektor ekonomiky i každého jednotlivce. Proto musíme chránit ty nejzranitelnější, rychle reagovat na jejich potřeby, poskytnout jim dostatečnou podporu a dohlížet na finanční kompenzace.*“ [Petr Pavel, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako spíše komunitariánský, jelikož v něm Petr Pavel sice obhájí globální cíl, který je obvykle považován za individualistický, ale používá k tomu spíše komunitariánské argumenty týkající se udržení kvality života komunity, v souladu s kategorií „B“. Dále nutnosti vyvarovat se negativního dopadu globálního (univerzálního) cíle na členy komunity, dle kategorie „I“. A nakonec solidarity se zranitelnými členy komunity v souladu s kategorií „B“. (Je ovšem pravdou, že tento poslední bod by nejspíše podpořili rovněž individualisti, kdyby došlo k ohrožení osob v souladu s kategorií „I“).

Bodové hodnocení výroku: -1

Výrok 13 (c. č. 29)

Petr Pavel: „*Jako prezident budu žádat vytvoření nových nástrojů podpory pro zemědělce, kteří hospodaří šetrně, s ohledem na kvalitu půdy a vrací do ní organické složky. Nabádat vlastníky, aby sledovali, jak jejich nájemci s půdou zachází, a případně upravili podmínky pachtovní smlouvy.*“ [Petr Pavel, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Hodnocení tohoto výroku je komplikované, ale bylo by možné jej označit za spíše komunitariánský, jelikož zde Petr Pavel mluví o podpoře jistých kvalit, které by měly být podporovány (šetrné hospodářství s ohledem na kvalitu půdy), čímž podporuje určitou formu „dobrého života“ dle kategorie „F“. (Kdyby takovýto styl hospodaření byl označen za nutný pro ochranu přírody, a tedy morální, byl by výrok rovněž v souladu s individualismem, dle kategorie „I“).

Bodové hodnocení výroku: -1

Výrok 14 (c. č. 30)

Petr Pavel: *„Dopady klimatické změny jsou společným nepřítelem nás všech. Nejen Čechů, Evropanů, ale světového společenství. Proto využijte diplomatických cest a jednání na zahraničních fórech či konferencích s cílem výměny zkušeností a také hledání nových zdrojů financování, na nichž by se měly podílet celé národy.“* [Petr Pavel, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Výrok hodnotím jakožto individualistický, jelikož v souladu s kategorií „I“ apeluje na společnou morální odpovědnost celého světa k zastavení globální hrozby.

Bodové hodnocení výroku: 2

Výrok 15 (c. č. 31)

Petr Pavel: *„V případě zvolení budu prezidentem nezávislým na politických stranách, domácím či zahraničním kapitálu, zájmových skupinách nebo vlivných jednotlivcích. Věřím, že jedině nezávislý prezident může být férovým moderátorem diskuze všech zúčastněných stran bez ohledu na to, zda zastupují zájmy koalice, opozice, odborníků, nebo veřejnosti.“* [Petr Pavel, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Hodnocení tohoto výroku je komplikované, jelikož takovýto přístup může být rovněž podporován komunitariány. Na základě důrazu na nezávislost na zájmových skupinách a dalších aktérech jsem se ho ovšem rozhodl hodnotit jako spíše individualistický – jelikož tuto „plnou nezávislost“ považují komunitariáni za nerealizovatelnou dle kategorií „A“, „C“ a „D“.

Bodové hodnocení výroku: 1

Výrok 16 (c. č. 32)

Petr Pavel: *„Není mi jedno, že mocní využívají mezery v zákonech, ohýbají pravidla, nebo je dokonce píšou pro vlastní potřeby. Prezident musí prosazovat, aby v naší zemi platila pravidla pro všechny stejně, a být první, kdo se tímto principem řídí.“* [Petr Pavel, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok by mohl být označen za spíše individualistický, jelikož je založen na individualistickém principu rovného přístupu k dodržování pravidel, který je v souladu s kategorií „A“ a „I“. Na druhou stranu nemusí být ovšem v rozporu s komunitariánským pohledem na výkon prezidentské funkce, zvláště pokud bychom mluvili o tzv. mocných osobách, proto jej označuji pouze za „spíše individualistický“.

Bodové hodnocení výroku: 1

3.2 Analýza debat

Druhou oblastí analýzy výroků Petra Pavla jsou debaty před prvním a druhým kolem na třech největších českých televizích, tedy: České televizi, TV Nova a Prima. Textová forma debat byla převzata z archivu „Newton Media“ [Newton Media, 2024] monitorující mediální scénu. Analýza proběhne stejně jako u analýzy programu, ovšem s několika rozdíly z důvodu odlišnosti formátu. I zde bude kromě výroku Petra Pavla uvedena otázka, která výrok uvádí do potřebného kontextu. Pokud ovšem výrok nereaguje na přímou otázku, ale na jistou např. debatu o konkrétním tématu, bude na místě uvedeno vysvětlení, které bude označeno termínem „poznámka“. V případě, že by byla otázka příliš dlouhá, může být zkrácena, aniž by se změnil obsah jejího sdělení. V případě, že by samotný výrok obsahoval pasáže, které nesouvisí s daným sdělením nebo jsou redundantní, mohou být zkráceny, aniž by se změnil obsah analyzovaného výroku. V obou těchto případech bude tato skutečnost v textu znázorněna za využití tří teček („...“). Pokud byla stejná otázka směřována na vícero kandidátů, bude pro srozumitelnost upravena tak, aby směřovala pouze na Petra Pavla. Pokud by daná otázka či výrok neobsahoval potřebný kontext kvůli návaznosti na předchozí sdělení, bude tato skutečnost do otázky či výroku vložena za pomoci kulatých závorek. Kromě zmíněných možností je text citován bez zásahů tak, jak byl převzat z archivu „Newton Media“ [Newton Media, 2024].

3.2.1. Debaty před prvním kolem

„Česká televize“

Výrok 1 (c. č. 33)

Karel Schwarzenberg: *„Budete dbát o to, aby česká zahraniční politika obnovila směřování ustanovené Václavem Havlem, že se má obzvláště zasazovat o dodržování lidských práv ve světě, stále je to oblast či nika, ve které česká zahraniční politika má možnost ještě hodně znamenat?“*

Petr Pavel: „Řeknu ano, ale ne výlučně, protože si myslím, že bychom se měli orientovat na vyváženou politiku, která bude akcentovat lidská práva, hodnoty ale samozřejmě i náš národní zájem, tedy ta pragmatická kritéria. My jsme od Václava Havla, který akcentoval právě ty, tu hodnotovou politiku, se posunuli přes Václava Klause k Miloši Zemanovi, který veškeré hodnoty degradoval na pragmatický prospěch tím, že nám třeba sliboval stamiliardové investice z Číny a za cenu toho, že budeme přehlížet cokoli špatného, co je s Čínou spojeno. Myslím si, že bychom měli opravdu dělat politiku vyváženou, která bude akcentovat jak hodnoty, tak se dívat pragmaticky na to, co Česká republika bude potřebovat.“ [Česká televize, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Výrok hodnotím jako komunitariánský, jelikož v něm Petr Pavel mluví o nutnosti vyvážit v zahraniční politice důraz na dodržování lidských práv a zájmy komunity, v souladu s kategorií „B“. Ve jménu komunity tak jde částečně proti individualistické nutnosti absolutní ochrany základních lidských práv dle kategorie „I“.

Bodové hodnocení výroku: -2

Výrok 2 (c. č. 34)

Martin Řezníček: „Pane Pavle, když budete prezidentem, jmenoval byste náčelníkem generálního štábu člověka, který má komunistickou minulost?“

Petr Pavel: „Já musím říct, že členství v komunistické straně před rokem 1989 bychom neměli považovat a priori jako diskvalifikující, protože máme celou řadu příkladů lidí, kteří sice si takzvaně v bývalém režimu zadali, na druhou stranu dnes jsou velice respektovanými nejenom odborníky, ale také lidmi s celkově uznávanou lidskou integritou. Já bych se opravdu díval především na to, co této zemi mohou nabídnout, jak se chovali v posledních třiatřiceti letech a jestli jejich kvality jsou dostatečné pro to, abych je mohl jmenovat.“ [Česká televize, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako komunitariánský, jelikož v něm Petr Pavel v souladu s kategorií „E“ považuje závazky vůči komunitě za významnější, než jsou případné další principy. Zároveň ale může být považováno za diskutabilní, zdali svým výrokiem neporušuje jak individualistickou, tak i komunitariánskou kategorií „I“ – je totiž sporné, zdali se osoba, která byla členem KSČ, z této své minulosti může „vykoupit“ či se od ní „oprostit“ za pomocí činů následujících. Jinými slovy, zdali by člověk měl mít možnost dostat v souladu se základními principy morálky „druhou šanci“.

Bodové hodnocení výroku: -2

Výrok 3 (c. č. 35)

Martin Řezníček: „*Nejsme už v situaci, kdy by měli být těchto funkcí (např. náčelníka generálního štábu) minimálně ti, kteří nemají zkušenost přímou s komunistickým režimem tak, že by mu sloužili?*“

Petr Pavel: „*Já si opravdu myslím, že členství v komunistické straně, ať už bylo motivováno čímkoliv, pokud nevyústilo v žádný trestný čin nebo morálně odsouzeníhodný čin, pak by nemělo být diskvalifikací. A skutečně bych posuzoval jejich historii jako celek, ne jako její výseč.*“ [Česká televize, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako spíše komunitariánský, jelikož v něm Petr Pavel podobně jako ve výroku „c. č. 34“ implicitně staví příspěvek komunitě, dle kategorie „E“, nad ostatní principy. (Je však nutno podotknout, že kdyby bylo členství v KSČ vyhodnoceno jako rozpor s univerzálními principy morálky, bylo by rovněž proti komunitariánským východiskům, jelikož by pak jediným možným argumentem pro vstup do KSČ byla ochrana komunity, v souladu s kategorií „I“).

Bodové hodnocení výroku: -1

Výrok 4 (c. č. 36)

Karel Diviš: „*...Také jsem vás sledoval v DVTV na otázku, zda podporujete vstup Ukrajiny do NATO, jste potvrdil „ano“, ale vy přece jako voják víte, že aby Ukrajina byla v NATO, tak musí splnit podmínky, musí být schopná ochránit své vnější hranice, protože jinak neochrání hranice NATO. Jako voják víte, že pokud se má domluvit nějaký trvalý mír, tak asi Rusko těžko bude přistupovat u těch jednacích stolů, které snad brzy zasednou, k tomu, aby Ukrajina skutečně byla součástí NATO, tak proč jste řekl „ano“ na tu na tu otázku?*“

Petr Pavel: „*...V tom případě určitě víte, že vstup jakékoliv země do NATO nebo přijetí eura není rozhodnutí ze dne na den. Pokud by měla Ukrajina vstoupit do NATO, tak to samozřejmě bude proces, který bude trvat několik let. Bylo to tak i v případě naší republiky. A rozhodně nikdo neříká, a já už vůbec ne, protože jsem u toho byl přímo, že by Ukrajina dnes mohla vstoupit do NATO, ale zároveň také říkám, že Ukrajina více než důkladně nám prokázala, že si to zaslouží. Navíc z čistě pragmatického pohledu v okamžiku, kdy válka skončí, ukrajinská armáda bude tou nejzkušenější armádou na světě, protože žádná jiná armáda nevedla tak intenzivní boj v současnosti, takže by i přínosem pro nás to bylo tyto zkušenosti využít. Navíc jsem přesvědčen o tom, že Ukrajina kromě toho, že by měla směřovat do NATO, tak by také měla směřovat do Evropské unie.*“ [Česká televize, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok by mohl být označen za spíše individualistický, jelikož v něm Petr Pavel neklade sílu závazků ke komunitě (Ukrajíně) před pravidla NATO, která by měla platit pro všechny jednotlivé státy stejně, v souladu s individualismem, dle kategorie „E“. Tedy trvá na dodržení řádných přístupových podmínek i v situaci, kdy je Ukrajina, kterou Petr Pavel vnímá jako spojence (a tedy v jisté formě i vzdálenější komunitu), ve stavu ohrožení – a pro jejíž ochranu by např. mohly být přístupové podmínky teoreticky upraveny, v souladu s komunitarismem, dle kategorie „E“.

Bodové hodnocení výroku: 1

„TV Nova“

Výrok 1 (c. č. 37)

Reynolds Koranteng: „...*Na začátku války na Ukrajině byli jsme všichni v šoku, byla to extrémní situace, to je potřeba si připustit. Ale krátce poté byly zablokovány některé weby, které jsou označovány nebo byly označovány jako dezinformační. Pak zas byly spuštěny, nebudeme teď vysvětlovat, jak to bylo a kdo v tom hrál jakou úlohu. Ale není tohle alarm, který by se mělo rozeznít v každém člověku, který miluje svobodu a pokládá jí na přední místa ve svém hodnotovém žebříčku, pane generále?*“

Petr Pavel: „*Svoboda a bezpečnost nemůžou být jedno bez druhého a vždycky se vyvažují. Já mám zkušenost například v roce 2005, když proběhl teroristický útok v Británii. Tak Britové sami volali po velkém zprísnění bezpečnostních opatření. A to zprísnění nutně vedlo k omezení jejich občanských svobod. Přitom nikdo o tom nediskutoval, nevedly se žádné akademické debaty. Protože všichni cítili, že v tu chvíli je to nezbytné. A když to převedu, převedu na informace. Informace v dnešní době se stávají zbraní. Nejenom Rusko ale Čína mají obrovský aparát, který vede informační válku. A i proto je důležité se proti dezinformacím bránit, protože když to neuděláme, tak nás to může bezpečnostně ohrozit.*“ [TV Nova, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Výrok hodnotím jako značně komunitariánský, jelikož v něm Petr Pavel v souladu s kategorií „I“ klade ochranu komunity nad dodržování základních lidských práv (v tomto případě tedy svobodu slova). Namísto toho, aby lidé individuálně sami zvážili, které informace jsou pro ně škodlivé a které nikoliv, dle individualismu v souladu s kategorií „B“.

Bodové hodnocení výroku: -3

Výrok 2 (c. č. 38)

Reynolds Koranteng: „...*Jaká témata budete nastolovat, pokud se stanete prezidentem, aby se lidé nemuseli obávat, že zvládnou těžké časy?*“

Petr Pavel: „*Na prvním místě pomoci vládě s tím, aby se více lidí nedostalo do hranice chudoby. A dostat pod kontrolu inflaci a začít smysluplně a systematicky snižovat schodek veřejných financí. Zajistit dostatek energie na příští zimu a pokračovat v hledání alternativních zdrojů. V dobrém mixu tak, abychom se dokázali vyvázat ze závislosti na Rusku a byli schopni poskytnout dostatek energie ne jenom dostat, nejenom domácnostem ale i průmyslu. A tím třetím tématem by bylo zajistit bezpečnost v té těžké situaci, ve které dnes jsme. Dokončit modernizaci armády a spolupracovat s našimi spojenci na ukončení války na Ukrajině.*“ [TV Nova, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Hodnocení tohoto výroku je do jisté míry kompilované, ale ve svém celku se spíše přibližuje ke komunitarismu, jelikož v něm Petr Pavel zdůrazňuje důležitost ohledu na komunitu (např. v zajištění dostatku energie pro domácnosti a průmysl), v souladu s kategorií „B“.

Bodové hodnocení výroku: -1

Výrok 3 (c. č. 39)

Reynolds Koranteng: „*Když tady zmiňujete ekonomickou diplomacii, vy byste zachovávali tu ekonomickou diplomacii ve smyslu všech směrů, všech, všech azimutů, když to řeknu možná vojenskou terminologií. To znamená vytvářet si kontakty i v oblastech nejenom na západ od nás, ale dalších?*“

Petr Pavel: „*Já si myslím, že to je důležitý faktor rozvoje našeho průmyslu, ale také činnosti prezidenta. Možná by bylo dobré dát více prostoru malým a středním firmám, možná i start-upům a sledovat kdekoliv se otvírají nové možnosti pro náš průmysl. Samozřejmě s přihlédnutím k tomu, jaký režim v těch zemích vládne.*“ [TV Nova, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Hodnocení tohoto výroku je do určité míry komplikované, ovšem je možné ho označit za spíše individualistický, jelikož v něm Petr Pavel podporuje „ekonomickou diplomacii do všech směrů“, v souladu s kategorií „B“ (namísto např. soustředění se preferenčně na oblastí bližších komunit, v souladu s komunitarismem kategorie „B“).

Bodové hodnocení výroku: 1

„Prima“

Výrok 1 (c. č. 40)

Terezie Tománková: „*...Jak byste chtěl nerozhodnuté voliče přesvědčit, aby dali hlas vám, a ne paní Nerudové nebo panu Babišovi případně jiným kandidátům?*“

Petr Pavel: „*...Václav Havel kdysi říkal občanům při jednom projevu, vážení občané, tato země nevzkvétá. A já musím říct, že do určité míry se s jeho slovy ztotožňuji. Ne ani tak ekonomicky*

jako spíš tak, jak to vnímáme. Mnoho občanů má pocit, že to jde od desíti k pěti. A zase řečeno jinými Václava Havla, převládá blbá nálada. Já bych si moc přál udělat všechno pro to, aby ta blbá nálada nás začala opouštět, abychom si uvědomili, že žijeme v zemi, která oproti mnoha jiným je šťastná tím, že má všechny předpoklady být zemí, ve které se lidé cítí dobře, spokojeně, bezpečně. A bylo by také fajn, aby se k nám vrátili ti, kteří kdysi zemi opustili právě proto, že se tady moc dobře necítily. A možná by k nám i jezdili lidé, kteří sem přijdou návštěvu a řeknou si, tohle je fajn země, sem má smysl se vracet.“ [FTV Prima, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok lze označit za spíše komunitariánský, jelikož v něm Petr Pavel v souladu s kategorií „F“ implicitně upozorňuje na to, že „dobrého života“ dosahuje jednotlivec skrze komunitu – konkrétně tedy, že se díky ní může zbavit převládání „blbé nálady“ a cítit se v zemi dobře.

Bodové hodnocení výroku: -1

Výrok 2 (c. č. 41)

Terezie Tománková: „Pane Pavle, vy jste řekl, že vám vadí, že paní Nerudová nepřijala zodpovědnost, že byste čekal sebereflexi. To jste řekl v jedné z debat, které jste spolu měli. Cítíte, cítíte se dostatečně erudován a zkušený na to, abyste hodnotil to dění na té akademické půdě, které se zdá, že není vždycky úplně jednoduché?“

Petr Pavel: „Já jsem rozhodně nehodnotil tituly, jejich udělování, délku, cenu, cokoli dalšího. Mě pouze překvapilo to, že paní profesorka od počátku odmítala jakoukoliv zodpovědnost. A já vzhledem k tomu, že jsem v životě vlastně vždycky řídil nějaký celek menší, větší. Musím říct, že ty poslední, které jsem řídil, tak byly mnohonásobně větší než univerzita. A tak jsem vždycky cítil minimálně sdílenou odpovědnost za to, co se děje. A je úplně jedno, jestli je to armáda, ve které se velí, nebo jestli je to ministerstvo, nebo jestli je to univerzita. A pokaždé, když je člověk ustanoven do řídicí funkce, tak musí cítit nějakou zodpovědnost. A když se v rámci toho celku, který řídí, cokoli špatného děje, tak by měl alespoň cítit, že na tom má nějaký podíl.“ [FTV Prima, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako značně komunitariánský, jelikož v něm Petr Pavel poukazuje na skutečnost, že by Danuše Nerudová, pokud daný prohrěšek sama nespáchala, měla cítit, stejně jako kdokoliv jiný v řídicí funkci, spoluzodpovědnost za celek, který řídí. Dle Petra Pavla tak osoby nesou spoluodpovědnost za činy ostatních, kteří jsou součástí určité komunity, dle kategorie „H“.

Bodové hodnocení výroku: -3

Výrok 3 (c. č. 42)

Terezie Tománková: „Rozumím vám, a to mě zajímá, protože ti aktivisté, kteří byli soudem potrestáni, říkají, že jí (prezidentskou standardu) vrátí pouze v případě, že nebude zvolený Andrej Babiš. Vy jste se proti tomu nijak nevymezil. Mě zajímá, vy jste voják, chcete být prezident, který má ctít zákony usilovat o to, aby se ta věc vrátila svému původnímu majiteli za každých okolností a nejenom v případě, že bude zvolený někdo, nebo nebude zvolen někdo jiný. Jak to bude?“

Petr Pavel: „To je opět velice jednoduché. Ti lidé, kteří ji odcizili, tak za to byli odsouzeni. Ten případ byl uzavřen, vyřešen jejich odsouzením a uhrazením vzniklé škody. A za celou tu dobu se jich nikdo nezeptal, nikdo jim nevydal pokyn, aby standardu vrátili. A musím říct, že mě docela překvapilo, když mi to řekli, že se na ně nikdo neobrátí. A já to opravdu vnímám jako návrat symbolu na Hrad, ale proto, že pro mě Andrej Babiš představuje stejně absentující hodnoty jako Miloš Zeman, tak naprosto rozumím jejich důvodu, který si stanovili, že ji v případě vítězství Andreje Babiše nevrátí.“ [FTV Prima, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok považuji za spíše komunitariánský, jelikož v něm Petr Pavel vyjadřuje pochopení pro jednání jisté skupiny (Ztohoven), která zadržuje komunitní symbol, tedy prezidentskou standardu, dokud na Pražský hrad neusedne osoba, která dle nich ctí určité hodnoty úřadu. Tím Petr Pavel staví jistý komunitní zájem, dle kategorie „E“, nad ostatní principy (v tomto případě dodržení zákona).

Bodové hodnocení výroku: -1

Výrok 4 (c. č. 43)

Poznámka: Petr Pavel reaguje na debatu o odcizené prezidentské standardě.

Petr Pavel: „Já naprosto chápu, že pro mnoho lidí je cena vajíček důležitá. Na druhou stranu já jsem přesvědčen o tom, že pro mnoho lidí je také důležitý fakt, jak důstojný bude výkon funkce prezidenta. Jak důstojně bude působit nejenom dovnitř ale i navenek. Protože to, co slýchám od lidí a já také jezdím do regionů. Tak je to, že se lidé za svojí zemi dost často stydí. Stydí se za svého prezidenta, který mnohokrát nás zostudil svými vyhlášeními i svým chováním. Já si myslím, že i oni by si přáli, aby se na Hrad vrátila důstojnost. A ta standarta je toho symbolem.“ [FTV Prima, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Výrok lze hodnotit za spíše komunitariánský, jelikož v něm Petr Pavel implicitně hovoří o tom, že se lidé identifikují se zemí svého původu. Pokud je pak ona země špatně reprezentována, mohou se za ní „stydět“, jelikož vnímají, že tato špatná reprezentace dopadá i na ně. Z individualistického hlediska by bylo rovněž možné tuto

skutečnost vnímat, ale pouze se souhlasem dle kategorie „D“ – tato identifikace tedy není „automatická“. Navíc pokud např. daná osoba aktuální reprezentaci nevolila, nemusí za ni dle individualismu pociťovat stud, který by vztahovala na sebe, dle kategorie „G“.

Bodové hodnocení výroku: -1

Výrok 5 (c. č. 44)

Poznámka: Petr Pavel reaguje na otázku ohledně potenciálního střetu zájmů Petra Pavla z důvodu úzkého vztahu s Petrem Kolářem.

Petr Pavel: *„Petr Kolář není součástí mého týmu. Jeho vztah k týmu je opravdu velice volný. On má svoji kariéru, chce si je ponechat. Já to naprosto respektuji, ale na druhou stranu nikdy jsem neskrýval, že jsme přátelé. Nikdy jsem neskrýval, že se s ním o některých věcech radím. Tak jako radím se spoustou dalších lidí. A protože má nepopiratelnou expertizu mezinárodních vztazích, ve vnitřní politice, tak samozřejmě jeho radu uvítám. A pokud mi bude ochoten poradit i po případném vítězství, tak budu rád, ale rozhodně nebude v roli placeného poradce.“*
[FTV Prima, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok lze hodnotit za spíše komunitariánský, jelikož v něm Petr Pavel (v jistém slova smyslu) neskrývá určitý vliv osob, které jsou součástí jeho komunity, na svá rozhodnutí, dle kategorií „B“ a „C“. (V kontrastu s individualistickým principem plně autonomního jednání a tvorby závazků dle kategorií „B“ a „C“).

Bodové hodnocení výroku: -1

Výrok 6 (c. č. 45)

Terezie Tománková: *„Vy vnímáte ten potenciální střet zájmů u manželů Nerudových, nebo ne?“*

Petr Pavel: *„Vzdáleně, ale rozumím tomu, že může dojít k tomu, že pan Neruda, například omezí výkon své praxe. Takže ho vnímám spíše jako potenciální riziko než jako skutečné.“*
[FTV Prima, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako spíše individualistický, jelikož Petr Pavel spíše nevnímá riziko, že by mohl manžel potenciální prezidentky v průběhu případného prezidentského mandátu na ni působit tak, aby se dostali do střetu zájmů. Spíše tedy věří, že autonomie rozhodování Danuše Nerudové bude v průběhu případného mandátu „plná“, dle kategorie „B“. (V kontrastu s tímto individualistickým pohledem argumentují komunitariáni, že plná autonomie rozhodování, dle kategorie „B“, není nikdy možná. Pokud by tedy manžel potenciální prezidentky měl jisté politické zájmy, tak by alespoň do minimální míry její rozhodnutí ovlivnily).

Bodové hodnocení výroku: 1

Výrok 7 (c. č. 46)

Terezie Tománková: „Desetina domácností není schopná vyjít se svým měsíčním příjmem a propadá se do chudoby. Co jako hlava státu uděláte proto, aby se tito lidé neradikalizovali, pane Pavle?“

Petr Pavel: „Především to, že budu tlačit vládu k opatřením, která budou cílená na tuto skupinu. Tak, aby využila nástrojů, které především dnes už máme a nemuseli vymýšlet nějaké nové. Aby odlišovala ty, kteří si v této krizi mohou pomoci sami, případně dopady ustojí. A zaměřila svoji pozornost především na ty, kteří si pomoci sami nemohou.“ [FTV Prima, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako individualistický, jelikož v něm Petr Pavel hovoří o nutnosti individuálního cílení pomoci, v souladu s individualismem, dle kategorie „I“, namísto plošné pomoci všem, které postihla krize, v souladu s komunitarismem, dle kategorie „B“.

Bodové hodnocení výroku: 2

Výrok 8 (c. č. 47)

Terezie Tománková: „Změnili jste v průběhu času a možná pod vlivem vývojem událostí názor na očkování proti nemoci covid-19?“

Petr Pavel: „Já si myslím, že v okamžiku, kdy ty nakažlivější a smrtelnější formy covidu byly překonány právě z velké části díky očkování a vyskytovala se forma Omikronu, která už zdaleka nebyla tak smrtelná. Tak potřeba očkování pominulo. Ale pokud se, pokud nastane situace, že mutací dojde k tomu, že bude tady opět nějaký silně nakažlivý a silně smrtelný forma toho viru, tak se zřejmě k nějaké formě očkování budeme muset vrátit.“ [FTV Prima, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako komunitariánský, jelikož v něm Petr Pavel implicitně hovoří o případné nutnosti očkování osob, kdyby došlo k ohrožení komunity, v souladu s kategorií „D“, popřípadě „I“. Tím se tedy staví proti nutnosti souhlasu všech jednotlivců s daným zákrokem, dle individualismu v odpovědi na kategorii „D“.

Bodové hodnocení výroku: -2

Výrok 9 (c. č. 48)

Terezie Tománková: „Pane Pavle, kde je pro vás ta vyváženost ve vztahu s autoritářskými režimy, lidská práva versus byznys?“

Petr Pavel: „Já to nevidím jako vyváženost. Mám za to, že respekt mezinárodním a lidským právům musí převažovat nad tím ekonomickým zájmem.“ [FTV Prima, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako značně individualistický, jelikož v něm Petr Pavel poukazuje na nutnost nepřekonatelnosti základních lidských práv, v souladu

s kategorií „I“, a to i v případě, kdyby toto porušení přineslo komunitě ekonomický zisk. (Je nutno podotknout, že s tímto výrokem by souhlasili i komunitariáni, jelikož ti, v souladu s kategorií „I“, připouští porušení základních lidských práv pouze v nutnosti ochrany komunity).

Bodové hodnocení výroku: 3

3.2.2. Debaty před druhým kolem

„Česká televize“

Výrok 1 (c. č. 49)

Martin Řezníček: *„Pane Pavle, jak byste vy přesvědčil lidi, kteří mají problém s vaší komunistickou minulostí, lidi, kteří trpěli za komunistického režimu, jejichž rodiny nemohly cestovat, nemohli studovat, nemohli pracovat, vykonávat práci, kterou chtěli, kteří říkají, že je to prostě pro ně příliš citlivé téma?“*

Petr Pavel: *„Já jsem s takovými mluvil a s mnoha. Musím říct, že já vnímám to, že pro ně to téma je velice citlivé, protože jim režim opravdu ublížil. Já jsem se jim za to omluvil, ale zároveň říkám, že nemám důvod se omlouvat komukoliv dalšímu individuálně, protože nikoho jsem nepoškodil, nikomu jsem neublížil. A mojí omlouvou zbytku společnosti bylo těch třiatřicet let od listopadu 1989, kdy jsem dostal šanci podílet se na budování demokratické a bezpečné České republiky. Myslím si, že když si člověk porovná to období před osmdesátým devátým, ke kterému se hlásím a řekl jsem, že to bylo mojí chybou, protože jsem v tom se narodil, byl jsem v tom vychováván, s tím obdobím po roce 1989, tak si může udělat obrázek, jestli jsem, nebo nejsem člověk, který by mohl aspirovat na jistou míru odpuštění. A mnoho lidí, kteří režimem opravdu perzekuováni byli, tak na to takhle nahlíží a vyjádřili mi dnes svoji podporu.“* [Česká televize, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Výrok lze hodnotit jako komunitariánský, je ovšem velice komplexní a obsahuje i individualistická východiska. Jako komunitariánský lze výrok označit, jelikož v něm Petr Pavel mluví o omluvě lidem, kterým komunistický režim ublížil, i přes to, že se domnívá, že „nikoho nepoškodil, nikomu neublížil“ – v souladu s kategorií „H“ tak vnímá spoluodpovědnost za činy komunity, jejíž byl součástí. Dále také argumentuje, že jeho činy v době komunistického režimu byly (spolu)zapříčiněny výchovou, v souladu s kategorií „G“, tak poukazuje na fakt, že jeho identita byla primárně vytvářena okolím a neměl tedy příliš prostoru k jinému svému autonomnímu rozhodnutí. Za mírně individualistický prvek by mohlo být považováno ono tvrzení, že Petr Pavel „nikoho nepoškodil, nikomu neublížil“, jelikož jej

Ize na druhou stranu vnímat jako do určité míry v rozporu s uznáním spoluviny, která je znakem komunitarismu, a kterou Petr Pavel připouští.

Bodové hodnocení výroku: -2

Výrok 2 (c. č. 50)

Martin Řezníček: „*Jaké chyby vidíte, v tom polistopadovém vývoji?*“

Petr Pavel: „*Já bych asi řekl i na základě průzkumu, který dělal Český rozhlas ke 30. výročí listopadu 1989, že jsme asi ze všeho nejvíc podcenili hodnotovou výchovu. Protože není určitě dobře, když mladá generace byla vychovávána v tom, že úspěch je základním kritériem bez ohledu, jakými cestami je dosažen. To si myslím, že je špatně, a teď se nám to trochu i vrací. Nakonec, když teda použiju terminologii pana poslance Babiše, že jsem já vládním kandidátem, tak on je kandidátem Hradu a Miloš Zeman mnohokrát řekl, že jenom závistivci Andreji Babišovi neustále hážou klacky pod nohy, protože mu závidí to, že byl úspěšný. Je jedno, jakými způsoby. Podstatný je ten úspěch.*“ [Česká televize, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok lze hodnotit za spíše komunitariánský, jelikož podporuje určitou formu „hodnotové výchovy“ a tedy i určitou formu „dobrého života“, v souladu s kategorií „F“. Na druhou stranu Petr Pavel přímo nespecifikuje, jaké prvky výuky by měly být zavedeny a samotné upozornění na fakt, že by úspěch měl být dosažen morální cestou (implicitně řečeno), není v rozporu s individualismem, jelikož je v souladu s kategorií „I“.

Bodové hodnocení výroku: -1

Výrok 3 (c. č. 51)

Martin Řezníček: „*Už téměř rok, za chvíli to bude, žijeme v úplně nové realitě, v Evropě zuří válka, kterou rozpoutalo Rusko na Ukrajině, mají mít Ukrajina a její obyvatelé podporu Česka, i kdyby to znamenalo snížení nižšího komfortu pro Čechy?*“

Petr Pavel: „*Pokud jde o Ukrajinu, to je věc, která je vám (Andreji Babiši) také asi cizí, a to je solidarita. A solidarita by měla fungovat i za cenu toho, že si dočasně snížíme vlastní komfort. A válka na Ukrajině je i naší válkou, protože se nás týká. A to, že nejsme přímo součástí fyzických bojů, to ještě neznamena, že ta válka není naše. Je to válka o budoucnost mezinárodních vztahů, o budoucnost bezpečné Evropy a v tomto případě to, že budeme částečně omezovat naše pohodlí, je ta nejmenší oběť, kterou pro ten výsledek můžeme přinést. Nám nikdo nezabíjí tisíce lidí, nám nikdo neničí celá města, a pokud nechceme, aby se to, co dnešní Rusko reprezentuje, stalo naší hrozbou do budoucna, no, tak prostě tuhle válku musíme dovést do*

úspěšného konce. A ten úspěch není v tom, že přestaneme podporovat Ukrajinu, ale že se Rusko stáhne a Ukrajina obnoví svoji suverenitu. To je úspěch.“ [Česká televize, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok je kombinací komunitarismu i individualismu, ale mírně v něm převládají komunitariánské hodnoty, proto jej hodnotím jako spíše komunitariánský. Petr Pavel ve výroku připouští snížení komfortu České republiky (tedy vlastní komunity) ve prospěch pomoci Ukrajině a pro ochranu např. mezinárodních vztahů – tento přístup je v souladu s kategorií „I“ spíše individualistického charakteru, ale Petr Pavel jej obhájí spíše komunitariánsky. Ve výroku totiž hovoří o solidaritě s Ukrajinou, kterou implicitně vnímá jako komunitu, a ke které se tedy vztahuje pomoc v rámci kategorie „E“. Zároveň Petr Pavel argumentuje tím, že „pokud nechceme, aby se to, co dnešní Rusko reprezentuje, stalo naší hrozbou do budoucna, no, tak prostě tuhle válku musíme dovést do úspěšného konce“ [Česká televize, 2023, B] – snížení komfortu vlastní komunity tedy vnímá jako její nutnou ochranu do budoucna, rovněž dle kategorie „E“.

Bodové hodnocení výroku: -1

Výrok 4 (c. č. 52)

Martin Řezníček: „Tak pane Pavle, pojďme se podívat na další skupinu, na další téma velké, a to je zastoupení žen ve vedení firem, v politice, nižší ohodnocení spojené s kariérou s mateřstvím atd. bude vaším cílem, aby například podstatnou část vyznamenaných byly ženy? Budete mít nějaký instrument na to, jak třeba vyhledávat mezi ženami úspěšné a ty, které něčeho dosáhly, aby se o nich mluvilo. Zajímá mě prostě v základu vztah k ženám a jak jejich roli nastolit jako téma.“

Petr Pavel: „Prezident může mnoho věcí ovlivnit. Už jenom tím, že jim bude věnovat pozornost, že bude přibližovat dobré příklady. A tady se bavíme nejenom o firmách, ale samozřejmě i o ženách tak, aby se jejich role ve společnosti zvýšila, alespoň na ten evropský průměr, protože ve většině ukazatelů jsme tak asi na polovině, ale určitě bych to neviděl formou nějaké kvóty. To si myslím, že by bylo špatně. Ty kvóty nepomáhají spíše škodí a prezident může samozřejmě zviditelnit ty ženy, které úspěšné jsou a myslím si, že jich máme celou řadu a tím, že jim bude dávat prostor, tak může to téma hodně zviditelnit a může se tím i dost věcí zlepšit.“ [Česká televize, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Výrok hodnotím jako individualistický. Petr Pavel v něm sice podporuje určitou formu „dobrého života“ – tedy v tomto případě svět s vyšší genderovou rovností, dle komunitarismu v souladu s kategorií „F“ – ale tento závazek spíše nevnímá jako povinnost, ale jako vlastní autonomní přesvědčení dle kategorií „D“ a „E“. Zároveň také

vyklučuje podporu kvótám, které by měly za cíl dosažení genderové rovnosti urychlit, a jež jsou v rozporu s individualistickými kategoriemi „A“, „D“ i „I“.

Bodové hodnocení výroku: 2

Výrok 5 (c. č. 53)

Poznámka: Andrej Babiš obviňuje Petra Pavla, že je „kandidát pětikoalice“, která „ovládá všechno“.

Petr Pavel: *„No já pan Babiš tady mluví o tom, že by chtěl být prezidentem všech, ale 60 % občanů téhle země by vás za žádných okolností nevolilo, a to vy moc dobře víte, že to tak je. Takže, kdybyste se stal prezidentem, tak máte okamžitě proti sobě většinu národa, takže byste asi těžko mohl být prezidentem všech. Navíc, myslím si, že to, co jste řekl, že někdo označil vaše voliče jako nedemokratické, to jenom vkládáte do úst nic takového nikdo neřekl. Já určitě ne teda, když budu mluvit za sebe a jestli někdo tady rozdělával společnost, tak to děláte v poslední době především vy tím, jak se snažíte zneužívat strachu, jak se snažíte tady poukazovat na to, že by někdo zavedl tuhle zemi do války a že vy jediný jste ten mírotvůrce, který tomu dokáže zabránit. Nezlobte se na mě, ale právě tohle je to, co společnost rozděljuje, takže když tady se budeme bavit o tom, jestli někdo má potenciál tu společnost spojovat, tak vy to určitě nejste.“* [Česká televize, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako spíše komunitariánský, jelikož v něm Petr Pavel implicitně zmiňuje potřebu prezidenta „stmelovat společnost“. Individualisté s touto „potřebou“ nesouhlasí, jelikož společnost je dle nich shlukem autonomních jednotlivců, kteří mají mít volnost dosahovat své vlastní koncepce „dobrého života“, dle kategorií „B“ a „F“. Naopak komunitariáni tuto praktiku společné identity a „dobrého života“ považují za potřebou, dle kategorií „C“, „F“ a „G“.

Bodové hodnocení výroku: -1

Výrok 6 (c. č. 54)

Martin Řezníček: *„Pane Pavle, jak byste reagoval vy jako prezident na něco, co udělal pan Stropnický? („...Přijal nedávno jako velvyslanec v Izraeli jednoho člověka, který je označován za řeckého proruský element...“).“*

Petr Pavel: *„Prezident jmenuje velvyslance. Já tím vlastně nese spoluzodpovědnost za to, jak se ti velvyslanci chovají. A pokud dojde k tak závažnému narušení pravidel jako teď, tak bych určitě měl konzultovat s ministrem zahraničí, jak tu situaci bude řešit.“* [Česká televize, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok považuji za komunitariánský, jelikož spoluodpovědnost za činy osob, které jsou součástí komunity, je v souladu s kategorií „H“. Na druhou stranu je otázkou výkladu, zda osoba dobrovolně, v souladu s kategorií „D“, tuto spoluodpovědnost nepřebírá ve chvíli, kdy je zvolena prezidentem.

Bodové hodnocení výroku: -2

„TV Nova“

Výrok 1 (c. č. 55)

Reynolds Koranteng: „...*Opravdu si myslíte, že by za zprávou takového charakteru (o údajném úmrtí Petra Pavla) mohl stát někdo z týmu nebo někdo blízký týmu Andreje Babiše tak, jak to uváděli někteří vaši příznivci?*“

Petr Pavel: „*No, já musím říct, že rozhodně nezodpovídám za všechny svoje příznivce a nikdo z mého týmu a už vůbec ne já ani slůvkem nenaznačil, že by to mělo pocházet z tábora mého oponenta. ...Já rozhodně nikoho neobviňuju.*“ [TV Nova, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok považuji za výrok na rozmezí analyzovatelnosti, lze ho ale označit za spíše individualistický, jelikož v něm Petr Pavel upozorňuje na to, že nenese odpovědnost za všechny své podpůrce, v souladu s kategorií „H“. Je však diskutabilní, zdali lze příznivce bez užších vazeb na Petra Pavla označit za širší komunitu v rámci definice využívané touto prací.

Bodové hodnocení výroku: 1

Výrok 2 (c. č. 56)

Reynolds Koranteng: „...*Jmenoval byste trestně stíhaného ministra, pokud ho navrhne premiér?*“

Petr Pavel: „*Já bych postupoval v souladu se zákonem, protože zákon neříká, že někdo, kdo je trestně stíhán, by nemohl být ministrem. Takže je to opravdu na individuálním posouzení, ale hlavně na zodpovědnosti premiéra, jestli si to chce ustát, takovou volbu. A pokud by ten člověk byl předmětem trestního stíhání, pak samozřejmě by bylo dobré s premiérem probrat, jaká rizika jsou s tím spojena, nejenom rizika vnitřní, ale i mezinárodní reputační, a pokud by premiér trval na tom, že si za toho člověka ručí, pak by asi prezident neměl stát v cestě zákonu.*“ [TV Nova, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Hodnocení tohoto výroku je komplikované, ale lze jej označit za spíše individualistický, jelikož v něm Petr Pavel klade důraz na plnou autonomii svého i

premiérova konání v souladu s kategorií „B“, a také na jejich zodpovědnost primárně za své činy dle kategorie „H“.

Bodové hodnocení výroku: 1

Výrok 3 (c. č. 57)

Reynolds Koranteng: „...*Já teď vytvořím hypotetickou situaci. Představte si, že – a je to opravdu hypotetická situace – pan Pavel se stane prezidentem, budou volby a hnutí ANO vyhraje volby. Vy byste měl pověřit pana Babiše sestavením vlády. Měl byste s tím problém, nebo ne?*“

Petr Pavel: „*No, žijeme v demokratické zemi, kde rozhodují voliči. A prezident by měl být především strážcem ústavnosti, takže v okamžiku, kdy někdo vyhraje volby, je schopen sestavit funkční vládu a získat pro ni podporu ve Sněmovně, tak prezident nemůže koukat na své osobní sympatie nebo antipatie, ale měl by respektovat vůli lidí.*“ [TV Nova, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Hodnocení tohoto výroku je komplikované, ale lze jej označit za spíše komunitariánský, jelikož v něm Petr Pavel staví „rozhodnutí lidu“ nad své vlastní autonomní rozhodnutí, dle kategorie „B“.

Bodové hodnocení výroku: -1

Výrok 4 (c. č. 58)

Reynolds Koranteng: „*Hypotetická situace, budete zvolen prezidentem, někdo prosadí tento zákon (negativní lustrace na spolupráci s StB podmínkou pro členství ve vládě) jako zákonnou normu a přijde k vám na stůl. Podepíšete, nebo využijete prezidentské veto?*“

Petr Pavel: „...*Řekl jste správně, zákon to neukládá. Já bych s tím měl problém, ale na druhou stranu jsem zvyklý posuzovat každý případ individuálně a vzhledem k tomu, že to bereme jako hypotetickou situaci, ne konkrétního člověka, tak bych ho posuzoval zvlášť.*“ [TV Nova, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok může být hodnocen jako spíše individualistický, jelikož v něm Petr Pavel klade důraz na individuální hodnocení jednotlivců, dle kategorie „B“, spíše než na morálně zaměřené zákony, které podporuje komunitarismus, dle kategorie „F“.

Bodové hodnocení výroku: 1

Výrok 5 (c. č. 59)

Poznámka: Petr Pavel reaguje na debatu o navýšení daní z hazardu.

Petr Pavel: „*Já jsem se jenom chtěl zeptat a nemyslím to nějak zle, ale vy jste mluvil o hazardu s tím naprosto souhlasím, ale když jsem se díval třeba na kompenzace firmám za ušlý zisk po*

covidových vlnách, tak jedny z nejvyšších kompenzací dostaly třeba kasina. Ve výši 66 000 000 Kč. To přece není úplně v pořádku ne?“ [TV Nova, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Výrok hodnotím jako značně komunitariánský, jelikož daň z hazardu, jejíž navýšení Petr Pavel podporuje, je příkladem „daní z neřesti“, které jsou v souladu s komunitariánskou koncepcí „dobrého života“, dle kategorie „F“. V souladu s komunitarismem kategorie „F“, je rovněž upozornění na určitou nemorálnost kompenzací pro kasina za ušlý zisk při období pandemie covidu-19.

Bodové hodnocení výroku: -3

Výrok 6 (c. č. 60)

Poznámka: Petr Pavel reaguje na debatu o revizi sazeb spotřební daně.

Petr Pavel: *„A tady je potřeba říct, že ty spotřební daně a jsou právě třeba i alkohol cigarety a slazené nápoje, tam si myslím, že naopak je to žádoucí (jejich navýšení).“* [TV Nova, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Výrok hodnotím jako značně komunitariánský, jelikož spotřební daně neboli „daně z neřesti“ jsou typickým příkladem zákona, který je upravován v rámci komunitariánské koncepce „dobrého života“, dle kategorie „F“.

Bodové hodnocení výroku: -3

Výrok 7 (c. č. 61)

Reynolds Koranteng: *„...Mám jeden bod snížení neinvestičních dotací v zemědělství.“*

Petr Pavel: *„Je potřeba je potřeba říct, že i ty neinvestiční dotace musí být v rozumné míře, protože není možné se trochu utrhnout od, řekněme, evropského průměru. Měli bychom držet ty dotace tak, abychom nevytvářeli složité konkurenční prostředí pro naše zemědělce s uplatněním jejich produktů třeba při vývozu.“* [TV Nova, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím za spíše komunitariánský, jelikož v něm Petr Pavel podporuje české zemědělce, jde tedy o vyšší míru podpory vlastní komunity (a nikoliv osobám, které jí nejsou součástí), dle kategorií „A“ a „B“. Je však nutno podotknout, že upozorňuje na to, že by se tato podpora neměla vymykat evropskému průměru, čímž apeluje na větší míru rovnosti v souladu s individualismem, dle kategorie „A“.

Bodové hodnocení výroku: -1

Výrok 8 (c. č. 62)

Reynolds Koranteng: *„Nás zajímá, v kterých situacích byste, případně využil prezidentské veto, nebo zdali byste se nějakým jiným způsobem snažil změnit směřování vlády. Manželství stejnopohlavních párů, jste pro nebo byste, případně vetoval takový zákon?“*

Petr Pavel: *„Jsem pro (stejná práva).“* [TV Nova, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako individualistický, jelikož v něm Petr Pavel podporuje plnou rovnost obyvatel, v souladu s kategorií „I“. Zároveň zde implicitně vyjadřuje názor, že by stát měl pouze vytvářet rámec pro osobní život jednotlivce – a nikoliv se ho tedy snažit „zlušlečt'ovat“ dle své koncepce „dobrého života“ v souladu s komunitarismem, dle kategorie „F“.

Bodové hodnocení výroku: 2

Výrok 9 (c. č. 63)

Reynolds Koranteng: *„Eutanázie velmi citlivé téma. Pokud by vám přišel na stůl zákon o eutanázii, byl byste pro nebo byste váhal nebo byste odmítl?“*

Petr Pavel: *„Já vnímám rizika, chtěl bych samozřejmě vidět i všechny podmínky, za jakých by byl praktikován, ale jsem spíše pro, protože já to vnímám i osobně na základě i vlastní zkušenosti z rodiny, že by svobodný člověk měl mít právo zvolit si i důstojný odchod ze světa. V případě, že už nevidí žádnou vůli ani chuť dále pokračovat.“* [TV Nova, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok považuji za individualistický, jelikož v něm Petr Pavel podporuje autonomní rozhodování jednotlivce, dle kategorie „B“, které by převážilo případný ohled na přání komunity dle stejné kategorie.

Bodové hodnocení výroku: 2

Výrok 10 (c. č. 64)

Reynolds Koranteng: *„Vetoval byste zákon, který by legalizoval měkké drogy, jako například pro marihuanu a podobně?“*

Petr Pavel: *„Já bych takový návrh schválil, protože já tím, že zákon není to neznámá, že tady není i nelegální spotřeba a zkušenosti z mnoha zemí světa ukazují, že je mnohem lepší mít to legalizováno pod kontrolou. A i určitý dohled nad kvalitou toho, co se prodává a než, abychom čelili poměrně masivnímu zneužívání mladou generací bez jakékoliv kontroly.“* [TV Nova, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Výrok považuji za komunitariánský, jelikož se v něm Petr Pavel sice staví na stranu legalizace marihuany a tedy svobodného rozhodování jednotlivců, v souladu s individualismem, dle kategorie „B“, ale tuto podporu zdůvodňuje komunitariánskými argumenty. Konkrétně tedy paradoxně lepší kontrolou státu nad užíváním marihuany jednotlivci, a tedy aplikace určité podoby „dobrého života“, v souladu s komunitarismem kategorie „F“.

Bodové hodnocení výroku: -2

Výrok 11 (c. č. 65)

Reynolds Koranteng: „*Budete udělovat abolicí českým občanům, kteří odcházejí bojovat na Ukrajinu, a tak vlastně formálně porušují české zákony?...*“

Petr Pavel: „*No, je to kontrasignovaná pravomoc, takže je tam potřeba nejenom souhlasu prezidenta, ale také premiéra. ...Já to považuji v tomto konkrétním případě za správné, protože pokud už nemůžeme pomoci Ukrajině organizovaně naší armádou a jsou tam objektivní důvody, protože vstupem jednoho státu NATO do války s Ruskem by to byla válka mezi NATO a Ruskem a všichni si uvědomují, jakou katastrofou by to znamenalo, tak bychom aspoň měli umožnit našim občanům, kteří to považují za správné, kteří se tímto způsobem chtějí realizovat v naplnění hodnot, kterým věří...*“ [TV Nova, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Daný výrok je komplexního charakteru, ale lze jej označit za spíše individualistický, jelikož v něm Petr Pavel podporuje individuální konání osob v souladu s jejich hodnotami, a tedy i koncepcí dobrého života, dle kategorie „F“. Na druhou stranu ale rovněž implicitně naznačuje společný zájem na jejich činech v souladu s komunitarismem, dle kategorie „I“.

Bodové hodnocení výroku: 1

„Prima“

Výrok 1 (c. č. 66)

Terezie Tománková: „*... Co jako nově zvolený prezident řeknete té druhé skupině lidí, která vás nechtěla za prezidenta (jelikož je to významný počet lidí). Prosím jasně a stručně, co bude ten hlavní vzkaz, pane Pavle?*“

Petr Pavel: „*Já už jsem voliče Andreje Babiše oslovil ve videu. Já jim říkám, že rozhodně nevnímám tyto volby jako volby mezi mými voliči a nějakými dalšími. Já oslovuji všechny občany této země, protože i jako voják jsem sloužil všem občanům této země bez rozdílu jejich politické příslušnosti. A jako prezident nebudu dělat žádnou změnu.*“ [FTV Prima, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako spíše individualistický, jelikož se v něm Petr Pavel při případném zvolení prezidentem zaručuje, že bude oslovovat všechny občany České republiky, v souladu s kategorií „A“. Komunitariáni ale tuto pozici považují spíše za nerealizovatelnou či „naivní“, protože v souladu s kategorií „A“, je dle nich jednotlivec vždy do určité míry více nakloněn vlastní komunitě – je ovšem diskutabilní, zdali by za tuto komunitu mohli být označeni všichni občané České republiky či spíše voliči Petra Pavla (a tedy osoby podobněji smýšlející), případně závazky ke které komunitě by převládaly.

Bodové hodnocení výroku: 1

Výrok 2 (c. č. 67)

Terezie Tománková: „...*Mělo by Česko přijmout zákon, který umožňuje všeobecné referendum, proč ano, proč ne?*“

Petr Pavel: „*Dokud nebudeme mít dostatečně vytvořené podmínky a lidi připravené na rozhodování v referendu, pak bych to viděl jako možné riziko, protože ta kultura u nás není a místní referenda určitě ano. Pojdme si to na nich vyzkoušet a potom udělejme zákon o všeobecném referendu. My nejsme Švýcarsko, které by zkušenost s referendem mělo dlouhodobou...Na příkladu Brexitu, jak to může být velice ošemetné.*“ [FTV Prima, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok považuji za komunitariánský, jelikož v něm Petr Pavel argumentuje údajnou skutečností, že určitý stát (a tedy i komunita) je na rozhodování v referendech připraven a jiný nikoliv. V rámci komunitariánské společné koncepce „dobrého života“ tak přijetí zákona o všeobecném referendu zatím nepodporuje, v souladu s kategorií „F“.

Bodové hodnocení výroku: -2

Výrok 3 (c. č. 68)

Terezie Tománková: „...*Ceny potravin rostou rekordně, jak byste ze své pozice hlavy státu tento problém řešil, pokud vůbec?*“

Petr Pavel: „*No já bych se poučil, poučil u zkušeného ekonoma, a tak, jak navrhoval zastropovat ceny energií u výrobců, tak bych zastropoval ceny potravin u výrobců, třeba u Agrofertu.*“ [FTV Prima, 2023, B].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok je obtížněji určitelný, ale lze jej označit za komunitariánský, jelikož praktika „zastropování cen“ narušuje plnou autonomii jednotlivců, kterou zastává individualismus, ve jménu ochrany komunity, kterou podporuje komunitarismus, dle kategorií „B“ a „E“.

Bodové hodnocení výroku: -2

4. Vyhodnocení analýzy

Vyhodnocení analýzy práce proběhne ve třech krocích. V první podkapitole budou postupně představeny hlavní výsledky analýzy. V druhé podkapitole bude provedena komparace pro analýzu nejvýznamnějších oblastí, tedy programu a debat, a debat před prvním a druhým kolem. Ve třetí podkapitole nakonec bude provedena reflexe analýzy, která se bude zabývat úspěšností navázání analýzy na teoretické uchopení konceptů individualismu a komunitarismu.

4.1. Výsledky analýzy

Analýza všech výroků Petra Pavla uvedených v jeho volebním programu v sekcích „Moje názory“ a „Má vize“ na stránce „<https://www.generalpavel.cz/>“ a v šesti debatách uvedených před prvním a druhým kolem prezidentských voleb na třech největších televizních stanicích v České republice, tedy České televizi, televizi Nova a Prima, přinesla odpověď na výzkumnou otázku, zdali se Petr Pavel v průběhu své prezidentské kampaně přikláněl spíše k individualistickým nebo komunitariánským východiskům.

Výsledek analýzy a jejích jednotlivých částí autor představí v této podkapitole. V první části podkapitoly uvede poměr mezi výroky, které byly označeny za „lze určit“ a těmi, které byly označeny za „nelze určit“, včetně uvedení příkladů druhých jmenovaných výroků s odůvodněním jejich „neurčitelnosti“. V druhé části autor představí samotné celkové výsledky analýzy. Ve třetí, čtvrté, páté a šesté části pak představí výsledky analýzy v jejích jednotlivých hlavních oblastech, tedy v programu a debatách, u kterých nejdříve představí celkové výsledky a následně ještě výsledky rozdělené mezi debaty před prvním a druhým kolem voleb prezidenta České republiky.

4.1.1. Poměr určitelných a neurčitelných výroků

V praktické části práce byla provedena analýza 322 výroků Petra Pavla, z toho 68 výroků bylo označeno za „lze určit“ a 254 výroků za „nelze určit“. Výroky označené za „lze určit“ tedy představují 21,1 % z celkového počtu výroků a výroky označené za „nelze určit“ 78,9 %. Veškeré výroky, které byly označeny za „nelze určit“ lze nalézt v příloze práce. Pro názorné odůvodnění jejich zařazení mezi tento druh výroků, zde uvádím příklady těchto výroků, vybraných na základě tří parametrů určených v metodice práce.

První příklad výroku označeného jako „nelze určit“ lze nalézt v příloze pod celkovým číslem 16 a pochází z programu Petra Pavla. Výroky tohoto druhu (B1) lze dle metodiky práce hodnotit

jako „nelze určit“, jelikož obsahují individualistická i komunitariánská východiska ve stejném poměru, nebo v poměru natolik podobném, že nelze říci, zdali je výrok spíše individualistický nebo komunitariánský.

Programový dotaz: „*Jaký bude přínos Vaší osoby v roli prezidenta?*“

Petr Pavel: „*V čele státu bude stát nezávislý člověk, který se nenechá ovlivňovat stranickou politikou. Naopak bude politiku moderovat k dosažení společného cíle. Bude prosazovat, aby pravidla platila pro všechny stejně, rozhodovat podle toho, co je nejlepší pro naši zemi a občany, ne podle osobního prospěchu.*“ [Petr Pavel, 2023, A].

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako nelze určit, jelikož v něm Petr Pavel upozorňuje, že v čele státu bude stát „nezávislý člověk“, v souladu s individualismem dle kategorie „B“. Který zároveň bude prosazovat, aby pravidla platila pro všechny stejně, v souladu s individualismem dle kategorie „A“. Zároveň však bude „moderovat politiku pro dosažení společného cíle“, v souladu s komunitarismem dle kategorie „F“. A který se bude rozhodovat podle toho „co je nejlepší pro naši zemi“, v souladu s komunitarismem dle kategorie „A“. Východiska individualismu a komunitarismu jsou tak uvedena ve stejném poměru a nelze určit jaká východiska ve výroku převažují.

Bodové hodnocení výroku: 0

Druhým příkladem výroku označeného jako „nelze určit“ lze nalézt v příloze pod celkovým číslem 127 a pochází z debaty na televizi Prima před prvním kolem prezidentské volby. Výroky tohoto druhu (B2) lze dle metodiky práce hodnotit jako „nelze určit“, jelikož neobsahují ani individualistická ani komunitariánská východiska.

Terezie Tománková: „*Měla by se zvýšit daň z příjmu fyzických osob na výši před zrušením superhrubé mzdy, pane Pavle?*“

Petr Pavel: „*Já jsem toho názoru, že je nezbytné se podívat na celý systém daní, ne pouze na jednotlivé daně. Na jejich zjednodušení, na jejich zpřehlednění. Tam by byly určité místa, na kterých by se dalo, dalo hodně ušetřit a přinést peněz do státního rozpočtu. Myslím, že bavit se o jednotlivých daních má smysl, až když budeme mít celý systém popsany.*“ [FTV Prima, 2023, A]

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako nelze určit, jelikož v něm Petr Pavel popisuje nutnost dívat se na celkový systém daní komplexně a až následně řešit úpravu jednotlivých daní. Výrok je tak spíše popisný než hodnotový a neobsahuje příklon ani k individualismu ani ke komunitarismu.

Bodové hodnocení výroku: 0

Třetím příkladem výroku označeného jako „nelze určit“ lze nalézt v příloze pod celkovým číslem 192 a pochází z debaty na televizi Nova před druhým kolem prezidentské volby. Výroky tohoto druhu (B3) lze dle metodiky práce hodnotit jako „nelze určit“, jelikož jsou zcela stejné nebo v podstatě stejné, jako jiný výrok, který už byl v práci uveden ve stejné oblasti – tedy v programu či v debatách.

Reynolds Koranteng: „*Můžete specifikovat, jaké trestné činy by pro vás byly případně nebo podezření na trestné činy nepřijatelné od takového kandidáta?*“

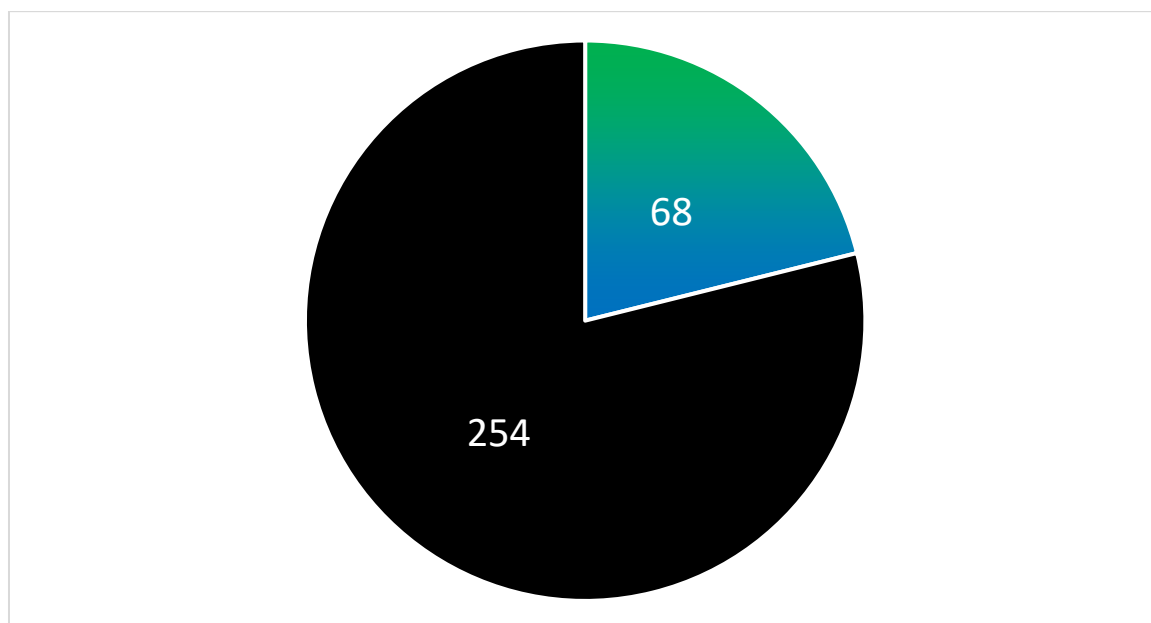
Petr Pavel: „*On je velice těžké dělat soudce, a to i z pozice prezidenta. Vidíme to dnes sami na Miloši Zemanovi. Já bych to opravdu nechtěl klasifikovat na nějakou kategorii trestního stíhání, protože víme, že trestní stíhání může být zahájeno a potom nakonec ukončeno, že se podezření nepotvrdí. Takže musíme asi vycházet z presumpce nevinny a já bych opravdu jenom varoval premiéra, aby tato rizika vzal v potaz. To znamená, měl bych s tím určitý problém, ale ty výhrady bych sdělil premiérovi a byla by to jeho zodpovědnost.*“ [TV Nova, 2023, B]

Slovní hodnocení výroku: Tento výrok hodnotím jako nelze určit, jelikož se obsahově překrývá s výrokem s celkovým číslem 56.

Bodové hodnocení výroku: 0

Pro názornost poměru mezi výroky označenými jako „lze určit“ a „nelze určit“ níže uvádím vizualizaci výsledků:

Graf 1: Celkový poměr výroků označených jako „lze určit“ a „nelze určit“

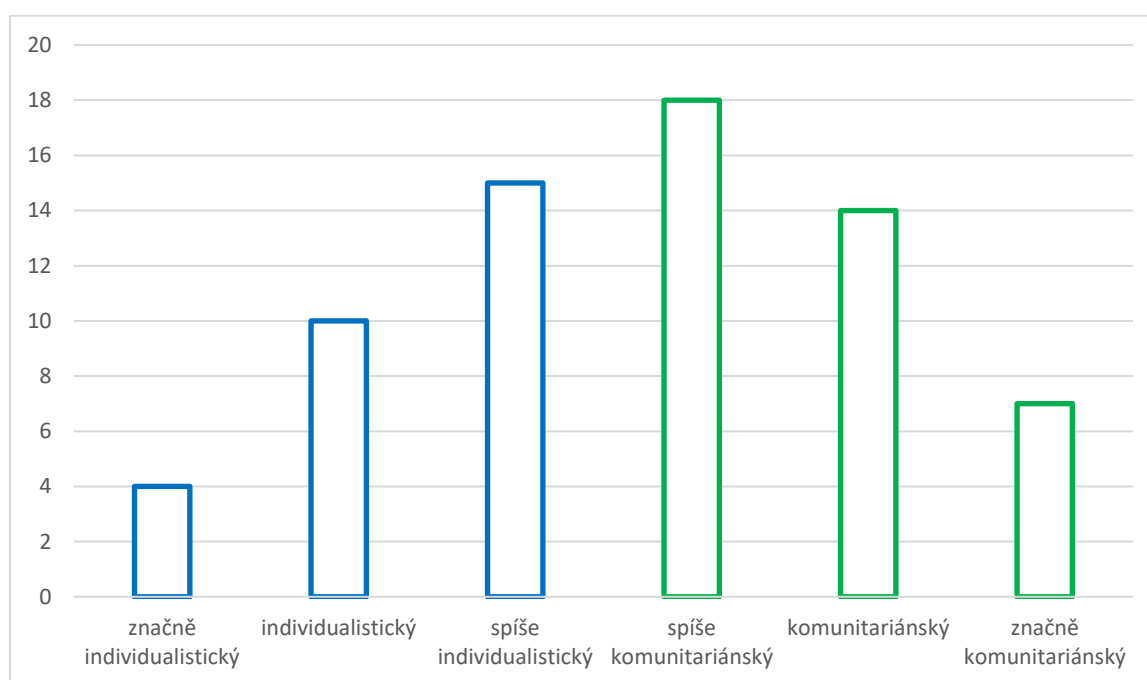
* V grafu jsou výroky hodnocené jako „lze určit“ označeny modro-zelenou barvou a „nelze určit“ černou barvou.

Zdroj: vlastní zpracování autora

4.1.2. Celkový výsledek

Každý z 68 výroků označených jako „lze určit“ byl hodnocen individuálně jak slovním odůvodněním zařazení na Likertovu škálu, tak bodovým ohodnocením. Z určitelných výroků byly za „značně individualistické“ označeny 4 výroky; za „individualistické“ bylo značeno 10 výroků; za „spíše individualistické“ bylo označeno 15 výroků; za „spíše komunitariánské“ bylo označeno 18 výroků; za „komunitariánské“ bylo označeno 14 výroků; a za „značně komunitariánské“ bylo označeno 7 výroků. Tuto skutečnost vizualizuje graf číslo 2 uvedený níže.

Graf 2: Celkový počet výroků

* V grafu nejsou uvedeny výroky označené jako „nelze určit“ jelikož by kvůli svému počtu znemožňovaly přehlednou vizualizaci dat.

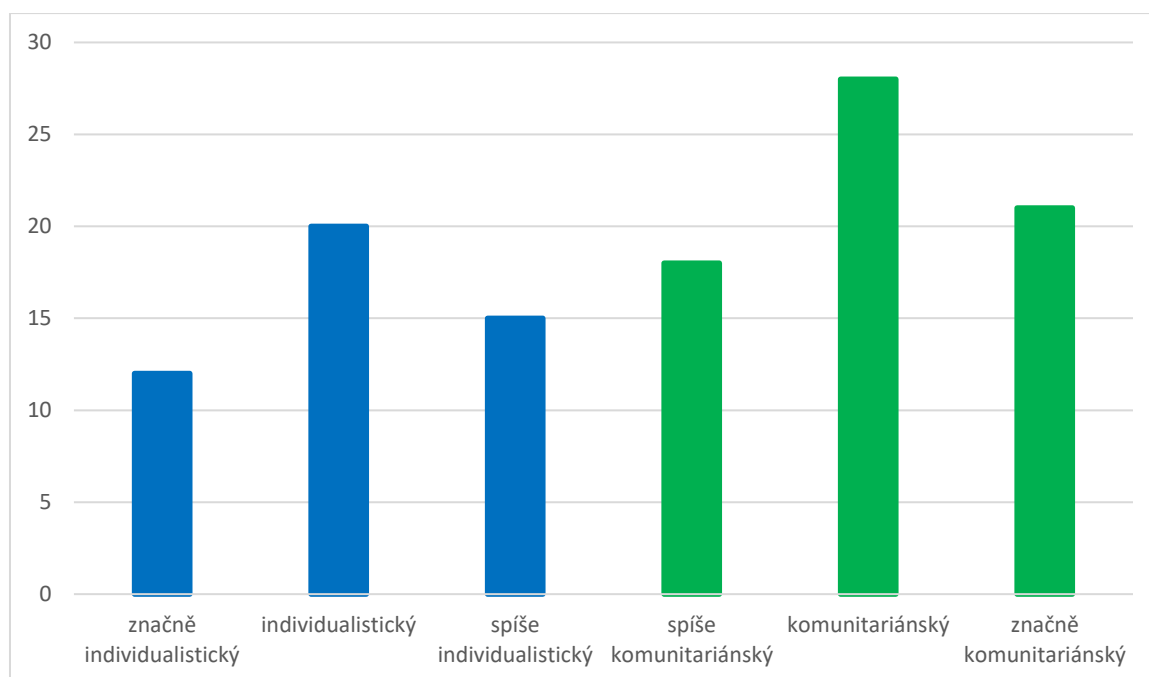
** Všechna čísla v grafu jsou pro přehlednost vizualizace uváděny v absolutních hodnotách.

Zdroj: vlastní zpracování autora

Kvůli vyžití Likertovy škály jakožto hodnotícího klíče je ovšem pro vyhodnocení analýzy klíčový celkový počet bodů, který byl výroků udělen, a ne jejich celkový počet. Jak bylo znázorněno v „Tabulce č. 2“ uvedené v podkapitole „2.3“, výroky označené jako „značně individualistické“ byly ohodnoceny 3 body; výroky označené za „individualistické“ byly ohodnoceny 2 body; výroky označené za „spíše individualistické“ byly ohodnoceny 1 bodem; výroky označené za „nelze určit“ byly hodnoceny 0 body; výroky označené za „spíše komunitariánské“ byly hodnoceny -1 bodem; výroky ohodnocené za „komunitariánské“ -2 body; a výroky označené za „značně komunitariánské“ -3 body.

Čtyřem výroků označených za „značně individualistické“ bylo tak uděleno 12 bodů; 10 výroků označených za „individualistické“ bylo uděleno 20 bodů; 15 výroků označených za „spíše individualistické“ bylo uděleno 15 bodů; 254 výroků označených jako „nelze určit“ bylo uděleno 0 bodů; 18 výroků označených jako „spíše komunitariánské“ bylo uděleno -18 bodů; 14 výroků označených jako „komunitariánské“ -28 bodů; a 7 výroků označených jako „značně komunitariánské“ bylo uděleno -21 bodů. Tuto skutečnost vizualizuje graf č. 3 uvedený níže.

Graf 3: Celkový bodový výsledek

* V grafu nejsou uvedeny výroky označené jako „nelze určit“, jelikož jejich vizualizace není vzhledem k jejich počtu a možnosti srovnání s grafem 1 předmětná.

** Všechna čísla v grafu jsou pro přehlednost vizualizace uváděny v absolutních hodnotách.

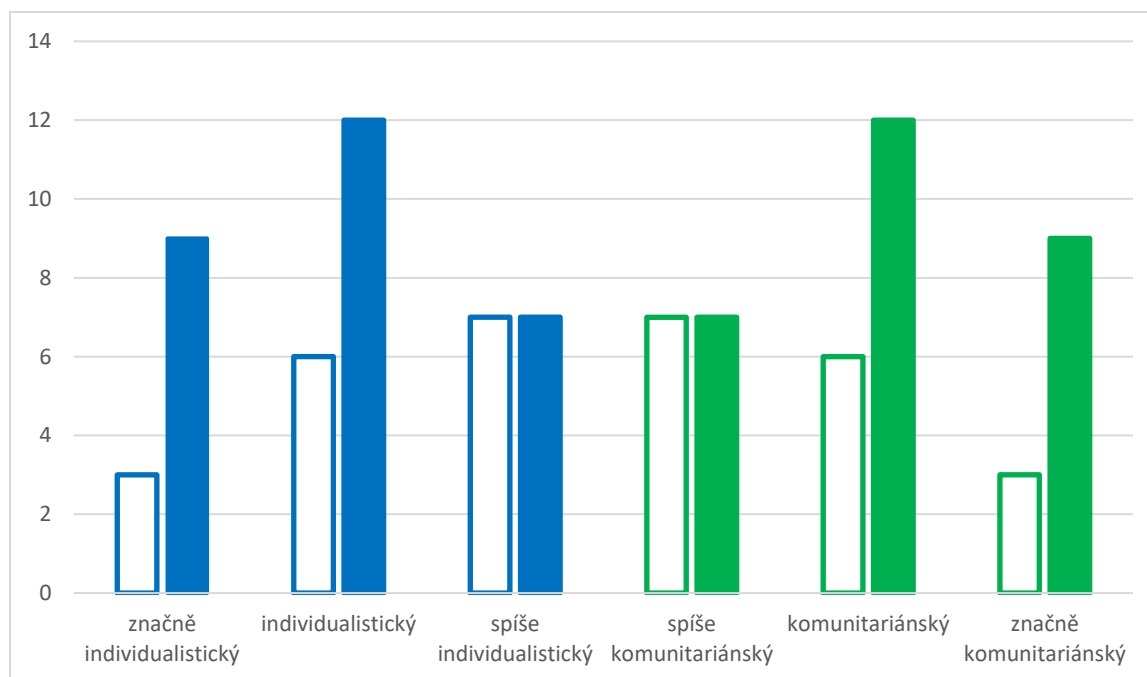
Zdroj: vlastní zpracování autora

Při sečtení celkového počtu bodů individualistických a komunitariánských výroků dostaneme „47 bodů“ na straně individualismu a „-67 bodů“ na straně komunitarismu. Při odečtení těchto bodů tak dostaneme výsledný počet „-20“ bodů. Na základě tohoto výsledku tak lze konstatovat, že se Petr Pavel v průběhu své kampaně přikláněl spíše ke komunitariánským východiskům.

4.1.3. Program

V programu Petra Pavla bylo dohromady v sekcích „moje názory“ a „má vize“ analyzováno 94 výroků, z toho 32 výroků bylo označeno za „lze určit“ a 62 výroků za „nelze určit“. Z určitelných výroků byly za „značně individualistické“ označeny 3 výroky a byly tedy ohodnoceny 9 body. Za „individualistické“ bylo označeno 6 výroků, které byly ohodnoceny 12 body. Za „spíše individualistické“ bylo označeno 7 výroků, které byly ohodnoceny 7 body. Za „nelze určit“ bylo označeno zmiňovaných 62 výroků, které byly ohodnoceny 0 body. Za „spíše komunitariánské“ bylo označeno 7 výroků, které byly ohodnoceny -7 body. Za „komunitariánské“ bylo označeno 6 výroků, které byly ohodnoceny -12 body. A za „značně komunitariánské“ byly označeny 3 výroky, které byly ohodnoceny -9 body. Při sečtení počtu bodů udělených za využití Likertovy škály nám vyjde výsledek „0“, na jehož základě lze konstatovat, že se Petr Pavel ve svém programu nepřikláněl ani na stranu individualismu, ani komunitarismu. Jeho výroky byly totiž uvedeny zcela v bilanci jak ve svém počtu, tak ve své „síle“. ¹⁵ Tuto skutečnost vizualizuje graf č. 4 uvedený níže.

Graf 4: Počet výroků a bodový výsledek v Programu

* Počet výroků je uveden v levých sloupcích bez barevné výplně, bodový výsledek je uveden v pravých sloupcích s barevnou výplní.

** V grafu nejsou uvedeny výroky označené jako „nelze určit“ jelikož by kvůli svému počtu znemožňovaly přehlednou vizualizaci dat.

*** Všechna čísla v grafu jsou pro přehlednost vizualizace uváděny v absolutních hodnotách.

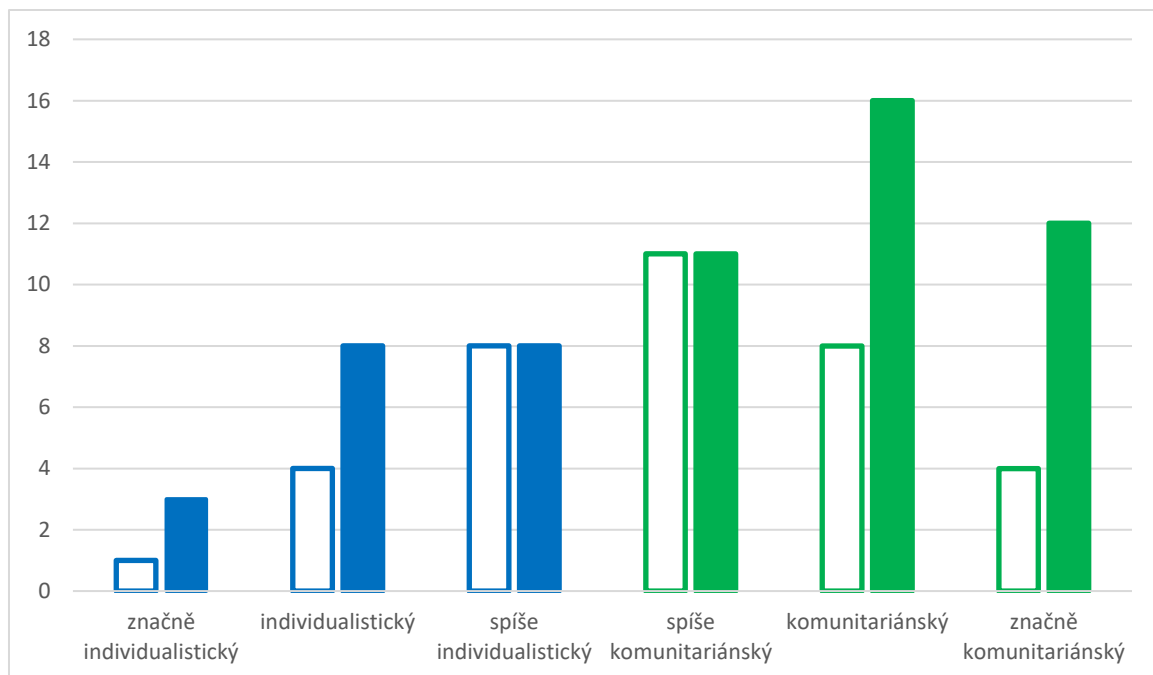
Zdroj: vlastní zpracování autora

¹⁵ Je však vhodné poukázat na skutečnost, že výsledek se lišil v rámci jednotlivých sekcí – v sekci „moje názory“ jsem zaznamenal bodový výsledek „-2“ a v sekci „má vize“ naopak „2“, při uvážení celkového počtu analyzovaných výroků lze ovšem tento rozdíl považovat za zanedbatelný.

4.1.4. Debaty

V debatách před prvním i druhým kolem prezidentské volby bylo dohromady na České televizi, televizi Nova a Prima analyzováno 233 výroků, z toho 36 výroků bylo označeno za „lze určit“ a 197 výroků za „nelze určit“. Z určitelných výroků byl pak za „značně individualistický“ označen 1 výrok, který byl ohodnocen 3 body. Za „individualistické“ byly označeny 4 výroky, které byly ohodnoceny 8 body. Za „spíše individualistické“ bylo označeno 8 výroků, které byly ohodnoceny 8 body. Za „nelze určit“ bylo označeno zmiňovaných 197 výroků, které byly ohodnoceny 0 body. Za „spíše komunitariánské“ bylo označeno 11 výroků, které byly ohodnoceny -11 body. Za „komunitariánské“ bylo označeno 8 výroků, které byly ohodnoceny -16 body. A za „značně komunitariánské“ byly označeny 4 výroky, které byly ohodnoceny -12 body. Při sečtení počtu bodů udělených na základě Likertovy škály nám vyjde výsledek „-20“, na jehož základě lze konstatovat, že se Petr Pavel v debatách, které celkově před prvním a druhým kolem prezidentské volby navštívil, přikláněl spíše ke komunitarismu. Tuto skutečnost vizualizuje graf č. 5 uvedený níže.

Graf 5: Počet výroků a bodový výsledek v debatách před 1. kolem a 2. kolem

* Počet výroků je uveden v levých sloupcích bez barevné výplně, bodový výsledek je uveden v pravých sloupcích s barevnou výplní.

** V grafu nejsou uvedeny výroky označené jako „nelze určit“ jelikož by kvůli svému počtu znemožňovaly přehlednou vizualizaci dat.

*** Všechna čísla v grafu jsou pro přehlednost vizualizace uváděny v absolutních hodnotách.

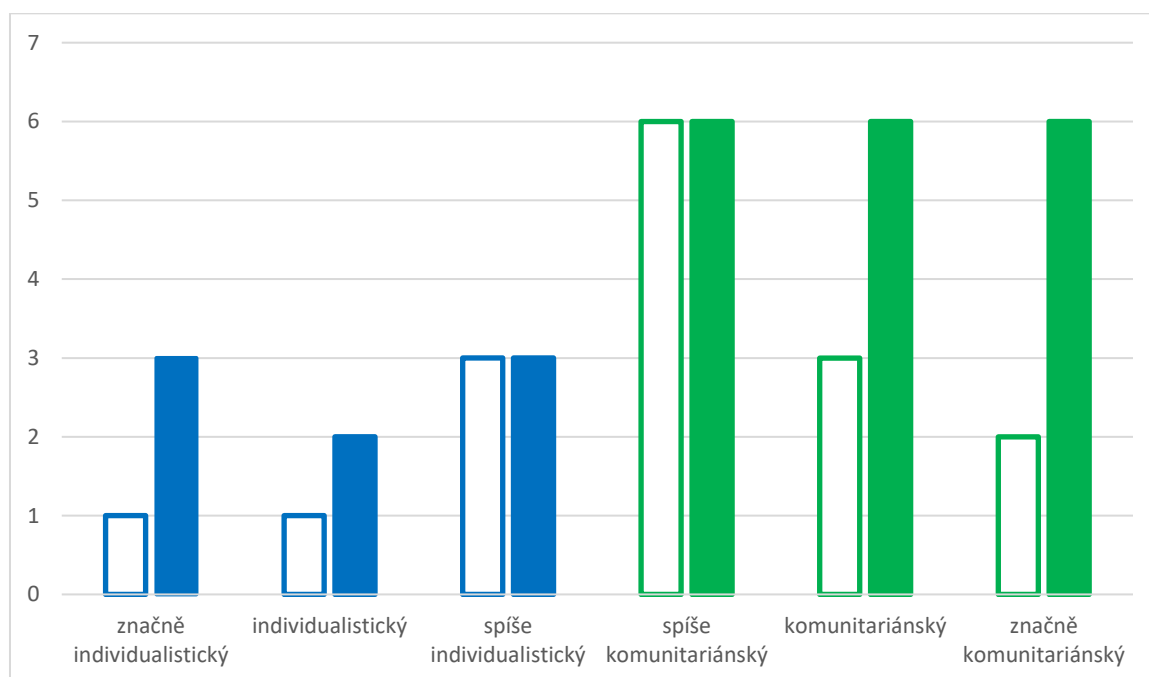
Zdroj: vlastní zpracování autora

4.1.5. Debaty před prvním kolem

V debatách před prvním kolem prezidentské volby bylo dohromady na České televizi, televizi Nova a Prima analyzováno 103 výroků. Z toho 16 výroků bylo označeno za „lze určit“ a 87 výroků za „nelze určit“.

Z určitelných výroků byl za „značně individualistický“ označen 1 výrok a byl ohodnocen 3 body. Za „individualistický“ byl označen rovněž 1 výrok, který byl ohodnocen 2 body. Za „spíše individualistické“ byly označeny 3 výroky, které byly ohodnoceny 3 body. Za „nelze určit“ bylo označeno zmiňovaných 87 výroků, které byly ohodnoceny 0 body. Za „spíše komunitariánské“ bylo označeno 6 výroků, které byly ohodnoceny -6 body. Za „komunitariánské“ byly označeny 3 výroky, které byly ohodnoceny -6 body. A za „značně komunitariánské“ byly označeny 2 výroky, které byly ohodnoceny -6 body. Při sečtení počtu bodů udělených na základě Likertovy škály nám vyjde výsledek „-10“, na jehož základě lze konstatovat, že se Petr Pavel v debatách před prvním kolem prezidentské volby přiklání spíše ke komunitarismu. Tuto skutečnost vizualizuje graf č. 6 uvedený níže.

Graf 6: Počet výroků a bodový výsledek v debatách před 1. kolem

* Počet výroků je uveden v levých sloupcích bez barevné výplně, bodový výsledek je uveden v pravých sloupcích s barevnou výplní.

** V grafu nejsou uvedeny výroky označené jako „nelze určit“ jelikož by kvůli svému počtu znemožňovaly přehlednou vizualizaci dat.

*** Všechna čísla v grafu jsou pro přehlednost vizualizace uváděny v absolutních hodnotách.

Zdroj: vlastní zpracování autora

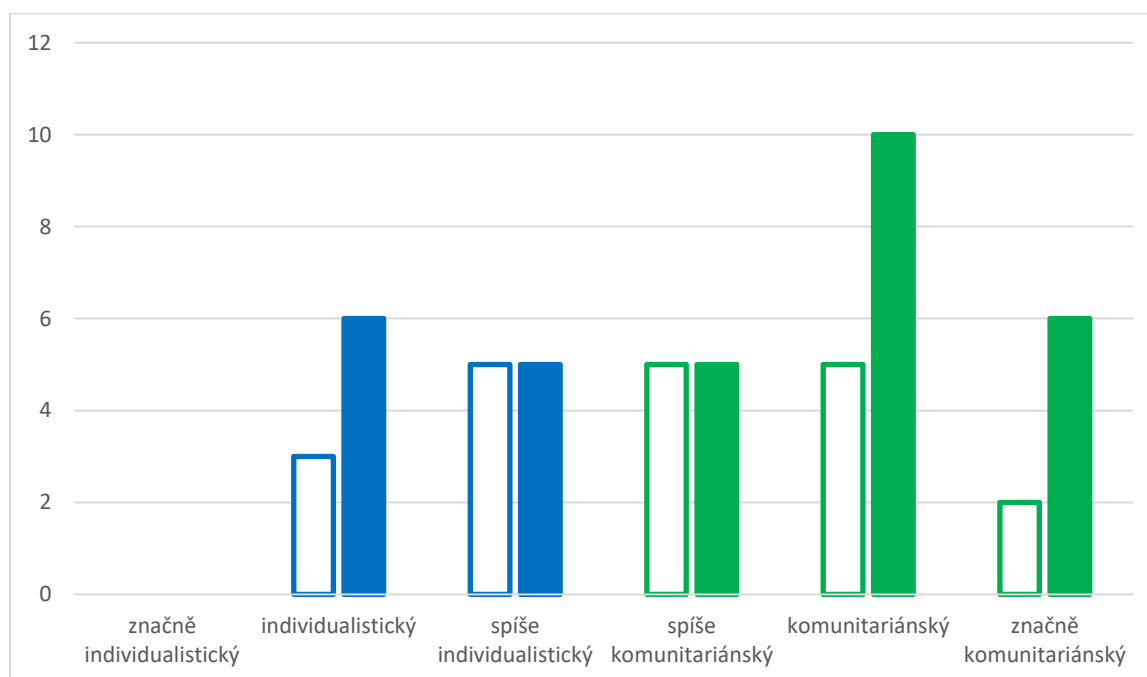

4.1.6. Debaty před druhým kolem

V debatách před druhým kolem prezidentské volby bylo dohromady na České televizi, televizi Nova a Prima analyzováno 130 výroků., z toho 20 výroků bylo označeno za „lze určit“ a 110 výroků za „nelze určit“.

Z určitelných výroků nebyl za „značně individualistický“ označen žádný výrok, což bylo ohodnoceno 0 body. Za „individualistické“ byly označeny 3 výroky, které byly ohodnoceny 6 body. Za „spíše individualistické“ bylo označeno 5 výroků, které byly ohodnoceny 5 body. Za „nelze určit“ bylo označeno zmiňovaných 110 výroků, které byly ohodnoceny 0 body. Za „spíše komunitariánské“ bylo označeno 5 výroků, které byly ohodnoceny -5 body. Za „komunitariánské“ bylo označeno 5 výroků, které byly ohodnoceny -10 body. A za „značně komunitariánské“ byly označeny 2 výroky, které byly ohodnoceny -6 body. Při sečtení počtu bodů udělených na základě Likertovy škály nám vyjde výsledek „-10“, na jehož základě lze konstatovat, že se Petr Pavel v debatách před druhým kolem prezidentské volby přiklání spíše ke komunitarismu. Tuto skutečnost vizualizuje graf č. 7 uvedený níže.

Graf 7: Počet výroků a bodový výsledek v debatách před 2. kolem

* Počet výroků je uveden v levých sloupcích bez barevné výplně, bodový výsledek je uveden v pravých sloupcích s barevnou výplní.

** V grafu nejsou uvedeny výroky označené jako „nelze určit“ jelikož by kvůli svému počtu znemožňovaly přehlednou vizualizaci dat.

*** Všechna čísla v grafu jsou pro přehlednost vizualizace uváděny v absolutních hodnotách.

Zdroj: vlastní zpracování autora

4.2. Komparace hlavních oblastí analýzy

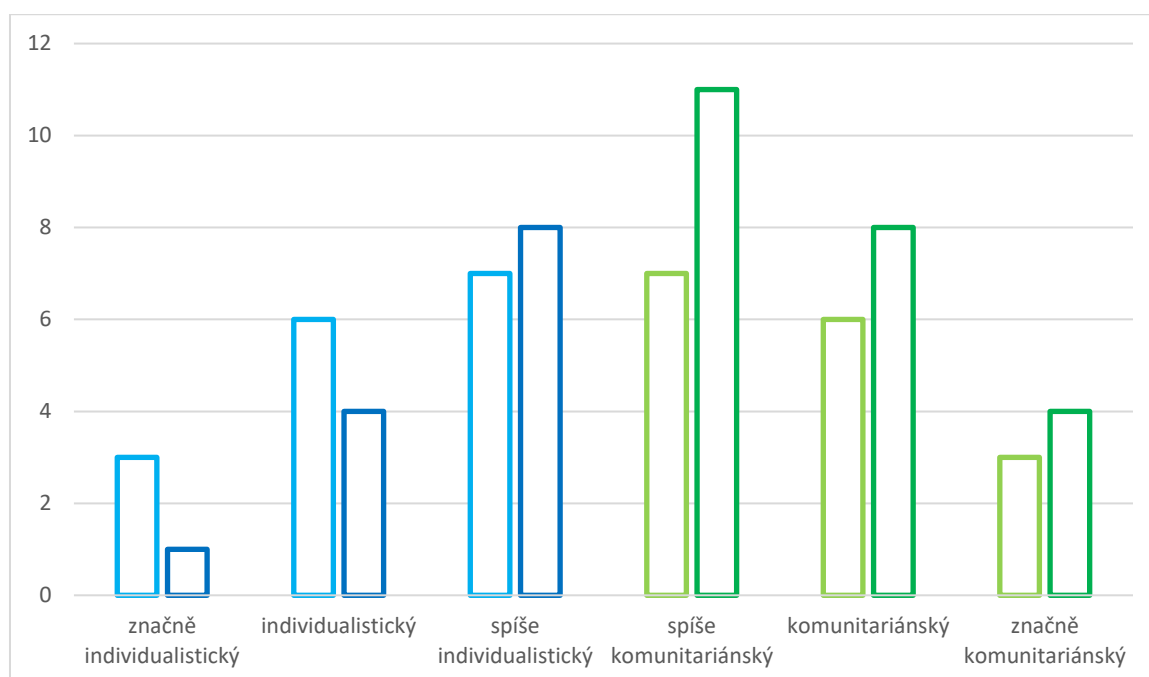
Ve výsledném součtu bylo zjištěno, že se Petr Pavel v průběhu své prezidentské kampaně přiklání spíše ke komunitariánským východiskům. V jednotlivých oblastech analýzy tento příklon ovšem kolísal. Z toho důvodu zde autor předkládá komparaci čtyř hlavních oblastí, které jsou pro pochopení dynamiky příklonu Petra Pavla k individualismu či komunitarismu nejprínosnější. Je jimi komparace výsledků analýzy programu a debat a komparace výsledků analýzy v debatách před prvním a druhým kolem.

4.2.1. Komparace programu a debat

Program Petra Pavla, uvedený na jeho oficiálních webových stránkách kampaně, byl jako objekt analýzy zvolen, jelikož dle předpokladu autora práce měl obsahovat jádro veškerého programu, se kterým Petr Pavel do prezidentských voleb kandidoval. Televizní debaty byly jako druhý objekt analýzy zvoleny, jelikož v nich Petr Pavel rovněž představoval svůj program, i když méně kompaktně, ale zároveň v nich byl nucen reagovat na aktuální podněty, které dle předpokladu autora práce mohly více odkrýt jeho skutečné názory, díky čemuž mohla být lépe rozpoznatelná jeho podpora individualistických či komunitariánských východisek. Tento předpoklad autora práce se potvrdil, jelikož se Petr Pavel ve svém volebním programu nepřiklání ani na stranu individualismu, ani komunitarismu. Jeho výroky byly totiž uvedeny zcela v bilanci jak ve svém počtu, tak ve své „síle“, celkovým výsledkem „0“ bodů. Na druhé straně v debatách byl Petr Pavel více nucen reagovat na aktuální podněty, a tak i přes jeho pravděpodobnou snahu o „prezidentskou nestrannost“ více vyšla najevo jeho mírně převažující podpora komunitariánských východisek, celkovým výsledkem „-20“ bodů.

Aby bylo možné data představená v podkapitole „4.1“ dobře porovnat přenáším je rovněž do vizualizace v podobě grafů „8“ a „9“ uvedených na další straně. V tomto porovnání můžeme pozorovat, že největší rozdíl v počtu výroků mezi programem a debatami Petr Pavel učinil u „spíše komunitariánských“ výroků, kterých v programu uvedl sedm a v debatách jedenáct, rozdíl je tak čtyři výroky. Pro práci stěžejnější rozdíl můžeme ovšem pozorovat v počtu bodů, z nichž největší rozdíl nastal u výroků označených za „značně individualistické“, kdy v programu je síla těchto výroků devět, ale v debatách pouze tři, nalezneme zde tedy rozdíl o šest bodů. Na druhé straně naopak nejmenší rozdíl v počtu výroků můžeme pozorovat u výroků označených jako „spíše individualistické“, kterých Petr Pavel uvedl sedm v programu a osm v debatách, rozdíl je tak pouhý jeden výrok. Nejmenší bodový rozdíl pak nalezneme rovněž u výroků označených jako „spíše individualistické“ kdy v programu je síla těchto výroků sedm a v debatách osm, nalezneme zde tedy rozdíl jednoho bodu.

Graf 8: Komparace počtu výroků v programu a debatách

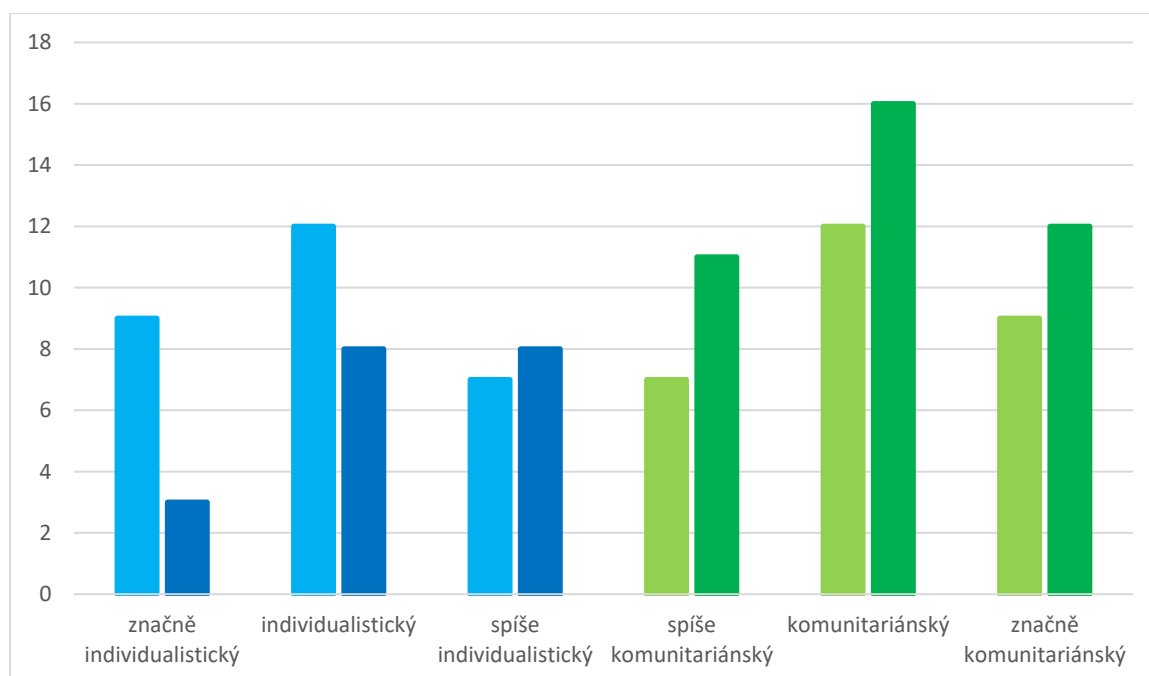
* Program je uveden v levých sloupcích ve světlejších barvách, debaty v pravých sloupcích v tmavších barvách.

** V grafu nejsou uvedeny výroky označené jako „nelze určit“ jelikož by kvůli svému počtu znemožňovaly přehlednou vizualizaci dat.

*** Všechna čísla v grafu jsou pro přehlednost vizualizace uváděny v absolutních hodnotách.

Zdroj: vlastní zpracování autora

Graf 9: Komparace přiděleného počtu bodů výroků v programu a v debatách

* Program je uveden v levých sloupcích ve světlejších barvách, debaty v pravých sloupcích v tmavších barvách.

** V grafu nejsou uvedeny výroky označené jako „nelze určit“ jelikož by kvůli svému počtu znemožňovaly přehlednou vizualizaci dat.

*** Všechna čísla v grafu jsou pro přehlednost vizualizace uváděny v absolutních hodnotách.

Zdroj: vlastní zpracování autora

4.2.2. Komparace debat před prvním a druhým kolem

Průběh prezidentské volební kampaně se před prvním a druhým kolem obvykle mění. Po konci prvního kola a setrvání pouze dvou kandidátů do kola druhého se kampaň často vyostřuje, a dle předpokladu autora práce tak mohlo dojít ke změně rétoriky Petra Pavla i co se týče příklonu k individualistickým či komunitariánským východiskům [Novinky.cz, 2013]. Tento předpoklad autora práce se do jisté míry potvrdil skutečností, že Petr Pavel využíval v debatách před druhým kolem kampaně více „silnějších výroků“ (tedy výroků, které nejsou označeny jako „spíše“ individualistické či komunitariánské) než v debatách před prvním kolem. V celkovém součtu se ovšem nepotvrdil, jelikož se Petr Pavel jak v debatách před prvním, tak druhým kolem prezidentské volby přikláněl spíše ke komunitarismu stejnou mírou, tedy „-10“ body. Ve své rétorice tedy Petr Pavel „nepřitvrzoval“, ale stabilně se držel spíše komunitariánských východisek.

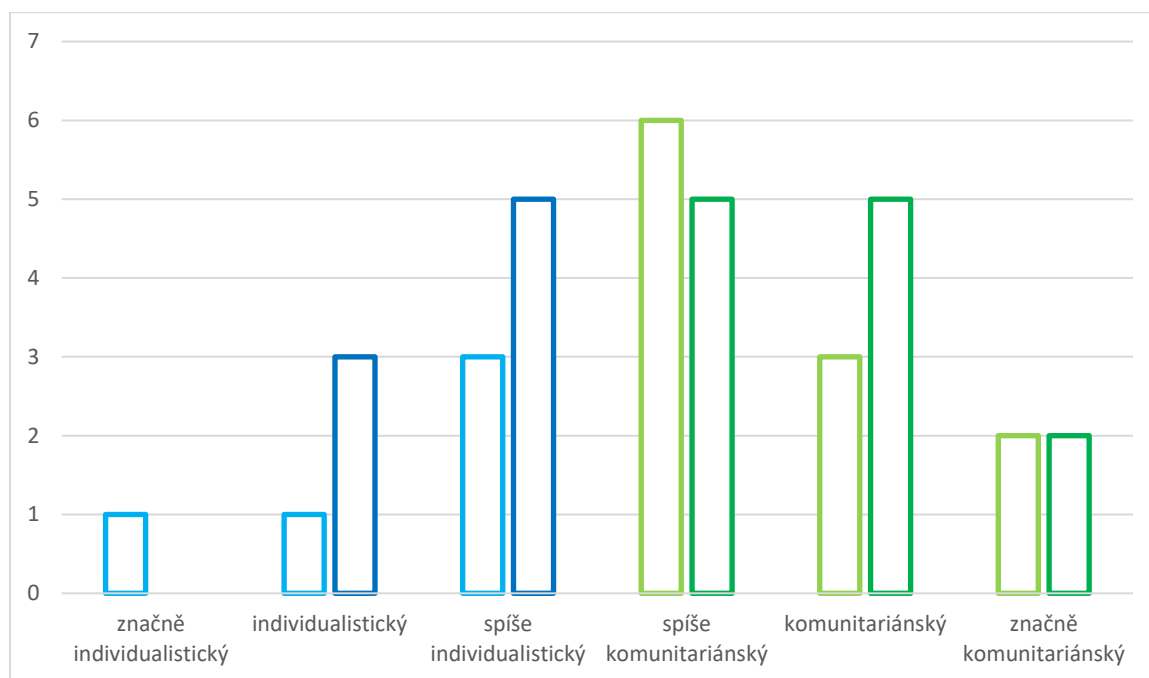
Jak již bylo zmíněno, je však vhodné podotknout, že Petr Pavel využil v debatách před druhým kolem o něco více „silnějších výroků“ (tedy výroků, které nejsou označeny jako „spíše“ individualistické či komunitariánské) než v debatách před prvním kolem. Konkrétně Petr Pavel využil v debatách před prvním kolem jeden výrok označený jako „individualistický“, v debatách před druhým kolem využil již tři výroky. Rozdíl mezi těmito výroky tak činí 4 body¹⁶. Dále Petr Pavel využil v debatách před prvním kolem tři výroky označené jako „komunitariánské“, v debatách před druhým kolem využil již pět výroků. Rozdíl mezi těmito výroky tak činí rovněž 4 body. Výroků označených jako „značně komunitariánské“ Petr Pavel využil v debatách před prvním a druhým kolem shodně, tedy dva, jež byly ohodnoceny 6 body. Pouze u kategorie výroků označených jako „značně individualistické“ došlo k poklesu počtu výroků, v debatách před prvním kolem využil Petr Pavel jeden výrok ohodnocený 3 body, v debatách před druhým kolem již žádný, ohodnocený 0 body. Co se týká kategorií označených jako „spíše“ individualistické či komunitariánské, tak u první zmiňované došlo mezi debatami před prvním a druhým kolem prezidentské volby k růstu ze tří výroků na pět a u druhé zmiňované k mírnému poklesu z šesti výroků na pět. U bodového ohodnocení v případě těchto kategorií došlo ke stejným změnám.¹⁷ Tyto skutečnosti vizualizují grafy č. 10 a 11 uvedené na další straně.

---

¹⁶ Rozdílný počet bodů je udáván pro čísla v absolutních hodnotách, v souladu s grafickou vizualizací.

¹⁷ Je tomu z důvodu, že je výrokům v těchto kategoriích přidělován „1“, respektive „-1“ bod.

Graf 10: Komparace počtu výroků v debatách před 1. a 2. kolem

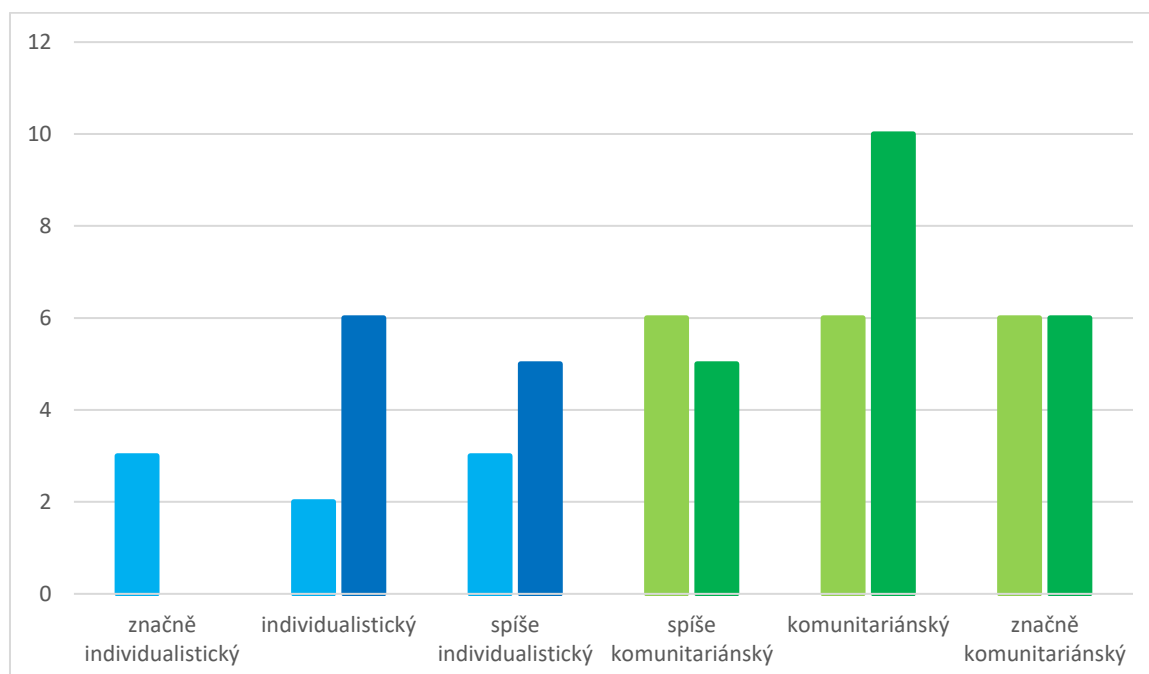
* Debaty před 1. kolem jsou uvedeny v levých sloupcích ve světlejších barvách, debaty před 2. kolem v pravých sloupcích v tmavších barvách.

** V grafu nejsou uvedeny výroky označené jako „nelze určit“ jelikož by kvůli svému počtu znemožňovaly přehlednou vizualizaci dat.

*** Všechna čísla v grafu jsou pro přehlednost vizualizace uváděny v absolutních hodnotách.

Zdroj: vlastní zpracování autora

Graf 11: Komparace přiděleného počtu bodů výroků v debatách před 1. a 2. kolem

* Debaty před 1. kolem jsou uvedeny v levých sloupcích ve světlejších barvách, debaty před 2. kolem v pravých sloupcích v tmavších barvách.

** V grafu nejsou uvedeny výroky označené jako „nelze určit“ jelikož by kvůli svému počtu znemožňovaly přehlednou vizualizaci dat.

*** Všechna čísla v grafu jsou pro přehlednost vizualizace uváděny v absolutních hodnotách.

Zdroj: vlastní zpracování autora

4.3. Reflexe výzkumu

Předchozí podkapitoly sloužily k empirickému vyhodnocení analýzy práce, tato stručná podkapitola má za cíl provést reflexi analýzy v propojení s teoretickou rovinou.

Při tvorbě samotného tématu této práce vyjádřil autor stanovisko, že je vhodné u politiků či veřejně známých osobností sledovat rovněž jejich příklon k individualismu či komunitarismu, a ne pouze k pravici či levici, jak je běžné [Kroh, 2007; Heywood, 2021]. A to z toho důvodu, že je politické spektrum individualismus-komunitarismus dle předpokladu schopno lépe odpovídat na některé otázky 21. století. Včetně skutečnosti, že je srozumitelné, zdali je tato odpověď individualistická či komunitariánská. Důkazem tohoto předpokladu měl být i samotný výsledek analýzy práce, která zkoumala příklon tehdejšího prezidentského kandidáta Petra Pavla k individualismu či komunitarismu. V České republice existuje totiž převládající konsensus na představě, že by prezident měl být nadstranický [STEM, 2016] a teoreticky by tedy nemělo být možné u něj pozorovat výroky, které by stranili jedné či druhé části spektra. Je pravdou, že je do určité míry obtížné prohlásit, do jaké míry bylo určení 21,1 % výroků z celkového počtu potvrzením předpokladu. Dovolím si ale konstatovat, že jej za potvrzení spíše považovat lze, a to vzhledem k přihlídnutí ke zmíněné teoretické absolutní nadstranickosti prezidenta. Pro empirické ověření úspěšnosti předpokladu by ovšem bylo třeba provést další výzkum v podobě analýzy výroků o stejném rozsahu, ale za využití škály pravice-levice.

Výběr termínů individualismus a komunitarismus učinil autor práce v teoretické části. Na základě studia literatury, včetně děl Immanuela Kanta [1785; 1788], Johna Rawlse [1971], Alasdaira MacIntyry [2007], Charlese Taylora [1996; Abbey a Taylor, 1996] či Michaela Sandela [2009; 2020], totiž došel k závěru, že jsou tyto termíny nejvhodnější pro označení sledovaných filozofických východisek, která společně tvoří politické spektrum využitě v analýze práce. Kombinace pojmů byla tedy zvolena poměrně inovativně, namísto obvyklejších kombinací, kdy je jako opozitum komunitarismu volen liberalismus [Courtland, 2022] a jako opozitum individualismu kolektivismus [Courtland, 2022]. Tato autorova úprava obvykleji využívaných politicko-filozofických škál se v praktické části ukázala jako vhodná. Díky využití ontologických východisek, která slouží jako rovnocenná opozita, bylo totiž možné termíny vhodně konceptualizovat a dále operacionalizovat. Operacionalizaci konceptů do kategorií znázorněných v tabulce „číslo 1“ lze rovněž hodnotit poměrně úspěšně, jelikož díky svému přímému napojení na studovanou literaturu obsahují

kategorie pravděpodobně všechny základní principy teoretických východisek. Toto tvrzení lze do jisté míry ověřit skutečností, že byly všechny kategorie opakovaně využity při určování jednotlivých výroků.

Samotnou analýzu příklonu Petra Pavla k individualismu či komunitarismu, v souladu s výzkumnou otázkou, a metodiku sestavenou pro její uskutečnění, lze pak do určité míry považovat rovněž za úspěšné. Při využití sedmistupňové Likertovy škály, která byla vybrána v inspiraci na výzkumy Williama B. Gudykunsta a kolektivu [1996] a Daphnay Oyserman [1993], a při celkovém počtu 68 určitelných výroků, lze konstatovat, že: Pokud by Petr Pavel využíval jen výroků označených jako „nelze určit“ byl by počet dosažených bodů „0“; kdyby využíval pouze „spíše individualistických“ nebo „spíše komunitariánských“ výroků byl by počet dosažených bodů „68“, respektive „-68“; kdyby využíval pouze „individualistických“ nebo „komunitariánských“ výroků byl by počet dosažených bodů „136“, respektive „-136“; a kdyby využíval pouze „značně individualistických“ nebo „značně komunitariánských“ výroků byl by počet dosažených bodů „204“, respektive „-204“. Možný příklon Petra Pavla k individualismu či komunitarismu lze tedy rozdělit do následujících kategorií:

- 1) 1/-1 až 68/-68 – Petr Pavel se „spíše“ přiklání k individualismu, respektive komunitarismu
- 2) 69/-69 až 136/-136 – Petr Pavel se přiklání k individualismu, respektive komunitarismu
- 3) 137/-137 až 204/-204 – Petr Pavel se „značně“ přiklání k individualismu, respektive komunitarismu

Výsledný celkový počet bodů „-20“ (při odečtení „47 bodů“ na straně individualismu a „-67 bodů“ na straně komunitarismu) lze tedy označit za příklon „spíše“ ke komunitarismu. Tento výsledek by mohl být vnímán jako nepříliš silný, ale s přihlédnutím ke zmiňované skutečnosti vnímání prezidentského postu jakožto nadstranického ho za poměrně vypovídající označit lze. Jako podporu tohoto závěru lze rovněž vnímat skutečnost, že výsledek příklonu Petra Pavla v jeho programu byl zcela balanční, tedy „0“. Daného výsledku Petr Pavel tedy dosáhl pouze za využití debat, kde byl nucen reagovat na aktuální podněty a kde tedy byly jeho „skutečné“ názory více „odkryté“. Lze tedy předpokládat, že se Petr Pavel bude i v průběhu svého mandátu spíše přiklání k zájmům komunity nežli jednotlivců, ale ověření tohoto předpokladu by vyžadovalo další výzkum.

Závěr

Tato diplomová práce se zabývala filozofickými východisky individualismu a komunitarismu a příklonem současného prezidenta České republiky Petra Pavla k jednomu z těchto východisek. V tomto ohledu si kladla za cíl určit, zdali se Petr Pavel při své kampani na prezidenta České republiky přikláněl spíše k individualismu nebo komunitarismu. Zároveň si v návaznosti na hlavní cíl stanovila dva cíle doplňující. Za první vysvětlit výběr terminologie a představit přehlednou konceptualizaci individualismu a komunitarismu. A za druhé vytvořit metodiku, na základě které by bylo možné určit, zda se daný politik či veřejně známá osobnost přiklání spíše k individualismu nebo komunitarismu. Na základě hlavního cíle a cílů doplňujících byla zformulována výzkumná otázka, jež zní:

„Přikláněl se Petr Pavel ve své volební kampani na čtvrtého prezidenta České republiky v roce 2022 a 2023 spíše k individualistickým, nebo komunitariánským východiskům?“

Aby bylo možné výzkumnou otázku zodpovědět, bylo nejdříve nutné upřesnit terminologii filozofických východisek. Zde autor práce došel na základě studia literatury k závěru, že nejvhodnější je využití právě pojmů individualismus a komunitarismus. Nikoliv pojmů liberalismus, který je často stavěn jako opozitum ke komunitarismu a kolektivismus, který je často stavěn do opozice vůči individualismu. V případě liberalismu byla komplikací především jeho přílišná šíře, jelikož se nejedná o ontologické východisko, ale celou politickou teorii. V případě kolektivismu byly komplikací především jeho negativní konotace spojované s extrémistickými ideologiemi. Po výběru terminologie, vzhledem ke skutečnosti, že ve studované literatuře nebyly pozorovány ucelené konceptualizace filozofických východisek, autor sestavil vlastní konceptualizaci individualismu a komunitarismu. Tímto úkonem tak byl splněn první doplňující cíl práce.

Na základě konceptualizace termínů byla poté provedena operacionalizace konceptů individualismu a komunitarismu. Jejím výsledkem byla „tabulka číslo 1“, ve které autor sestavil devět kategorií, které reflektovaly hlavní oblasti, jež koncepty pokrývají. Pro každou tuto kategorii následně autor sestavil odpověď, která byla v souladu s individualistickými a komunitariánskými východisky. Následně byla sestavena metodika analýzy práce, která vzhledem k obsahu výroků rozlišovala dva jejich typy, které byly dále kategorizovány. Prvním typem výroků byly „analyzovatelné výroky“, tedy výroky, které obsahovaly hodnotové sdělení, které mohlo být podrobeno analýze. Tento typ výroků se následně dělil na dva druhy, a to výroky jež „lze určit“, u kterých bylo možné pozorovat převahu individualistických či

komunitariánských východisek, a výroky jež „nelze určit“. Za výroky jež „nelze určit“ byly označeny takové výroky, které buď neobsahovaly individualistická či komunitariánská východiska; nebo je obsahovaly ve vyrovnaném poměru, kdy nebylo možné určit, které východisko převažuje; nebo se jednalo o stejný či v podstatě stejný výrok, jako byl již jiný uvedený výrok ve stejné oblasti – tedy buď v programu či v debatách. Druhým typem výroků pak byly „neanalyzovatelné výroky“, které neobsahovaly hodnotové sdělení a nebyly tedy do práce ani příloh zapracovány.

Vzhledem ke skutečnosti, že každý výrok obsahoval odlišný poměr individualistických a komunitariánských východisek, rozhodl se autor v inspiraci na předcházející výzkum konceptů využít sedmistupňovou Likertovu škálu. Ta výroky označené jako „lze určit“ rozdělovala podle „síly“ převahy jednoho z konceptů. Za nejméně silné byly označeny výroky, „spíše“ individualistické či komunitariánské, kterým byl přidělován „1“, respektive „-1“ bod. Za středně silné výroky, „individualistické“ či „komunitariánské“, kterým byly přidělovány „2“, respektive „-2“ body. A za výroky s nevýraznější převahou, „značně“ individualistické či komunitariánské, kterým byly přidělovány „3“, respektive „-3“ body. Výsledná metodika byla následně využita pro provedení samotné analýzy práce. V ní bylo to, do jaké míry je daný výrok individualistický či komunitariánský, hodnoceno jednotlivě na základě „tabulky číslo 1“. Pokud byl výrok vyhodnocen jako „nelze určit“, byl následně vložen do přílohy práce. Pokud byl výrok vyhodnocen jako „lze určit“ bylo mu uděleno slovní a bodové hodnocení na základě Likertovy škály.

Výsledky analýzy výroků Petra Pavla v programu a debatách pak přinesly odpověď na výzkumnou otázku, a tedy že se ve své kampani přikláněl spíše ke komunitariánským východiskům. Konkrétně byla provedena analýza 322 výroků Petra Pavla, z toho 68 výroků bylo označeno za „lze určit“ a 254 výroků za „nelze určit“. Jednotlivým výroků byly následně přiděleny body dle metodiky a tyto body byly sečteny. V mezivýsledku bylo výroků, které obsahovaly více individualistická východiska, uděleno „47 bodů“, a výroků, které naopak obsahovaly více komunitariánská východiska „-67 bodů“. Při sečtení těchto bodů byl tak vypočítán výsledek „-20“ bodů, který slouží jako důkaz pro odpověď na výzkumnou otázku a splnění hlavního cíle práce. Autor výsledek analýzy následně dále zkoumal na základě formulovaných předpokladů za využití komparace jejich jednotlivých hlavních oblastí. Předpoklad autora práce, že Petr Pavel v debatách na jednotlivých televizích bude nucen více reagovat na aktuální podněty, které mohly více odkrýt jeho „skutečné“ názory, díky čemuž mohla být lépe rozpoznatelná jeho podpora individualistických či komunitariánských

východisek, se při komparaci programu a debat potvrdil. V analyzovaném programu byl totiž příklon Petra Pavla k individualismu či komunitarismu zcela balanční, tedy jeho bodový výsledek byl „0“. Oproti tomu v debatách byl bodový výsledek oněch „-20 bodů“, inklinace Petra Pavla spíše ke komunitarismu je tak pozorovatelná především na základě analyzovaných debat. Předpoklad autora práce, že kvůli obvyklému „vyostření“ kampaně po prvním kole prezidentské volby by tak mohlo dojít ke změně rétoriky Petra Pavla i co se týče příklonu k individualistickým či komunitariánským východiskům, se potvrdil pouze částečně. Na jedné straně Petr Pavel využíval v debatách před druhým kolem kampaně více „silnějších výroků“ (tedy výroků, které nejsou označeny jako „spíše“ individualistické či komunitariánské) než před kolem prvním. Na druhé straně se ovšem v celkovém výsledku přikláněl na stranu komunitarismu před prvním i druhým kolem stejnou měrou, a tedy „-10 body“.

Výzkum této diplomové práce tak přináší do určité míry inovativní přístupy a přínosné výstupy jak v teoretické, tak praktické rovině. V teoretické rovině se jedná především o propojení termínů individualismu a komunitarismu, které představují rovnocenná opozita a vytváří tak spolu více funkční politické spektrum, než by vytvářely s termíny, se kterými jsou obvykle propojovány. V praktické části se pak jedná o tvorbu metodiky, díky které lze sledovat příklon politiků k individualismu či komunitarismu pouze za pomoci jejich výroků, tedy bez nutnosti jejich přímého dotazování výzkumníkem. A především o samotné zjištění, že se Petr Pavel při své prezidentské kampani přikláněl spíše ke komunitariánským východiskům. Autor práce je si pak vědom možných limitů tohoto zjištění kvůli výsledkům, které by mohly být považovány za méně „silné“, ovšem při přihlédnutí ke koncensu prezidentské nadstranickosti v České republice je za poměrně vypovídající označit lze.

Autor práce tak doufá, že se mu, i přes možné limity práce, podařilo více upozornit na opomíjenou, avšak pro 21. století velmi využitelnou škálu individualismu a komunitarismu. Dále doufá, že se práci podaří podnítit další navazující výzkum v této oblasti, jako například analýzu prvního prezidentského mandátu Petra Pavla, která by za využití komparace mohla přinést poznatek, zdali se Petr Pavel přikláněl spíše ke komunitariánským východiskům pouze jako prezidentský kandidát či i jako samotný prezident. Nebo analýza příklonu předchozích prezidentů České republiky k individualismu či komunitarismu, která by mohla přinést poznatky o vlivu této skutečnosti na výkon funkce těchto prezidentů a rovněž by pomohla ověřit, zdali se, v souladu s druhým doplňujícím cílem práce, povedlo vytvořit metodiku, pomocí které by bylo opakovaně možné určit, zda se daný politik či veřejně známá osobnost přiklání spíše k individualismu nebo komunitarismu.

Summary

This thesis dealt with the philosophical bases of individualism and communitarianism and the inclination of the current President of the Czech Republic, Peter Pavel, towards one of these bases. In this regard, it aimed to determine whether Petr Pavel was more inclined towards individualism or communitarianism during his campaign for the presidency of the Czech Republic. At the same time, in relation to the main objective, it set two complementary objectives. First, to explain the choice of terminology and present a clear conceptualization of individualism and communitarianism. And second, to create a methodology on the basis of which it would be possible to determine whether a given politician or public figure leans more towards individualism or communitarianism. Based on the main objective and complementary objectives, the research question was formulated as follows:

“In his election campaign for the fourth president of the Czech Republic in 2022 and 2023, did Petr Pavel lean more towards individualist or communitarian bases?”

In order to answer the research question, it was first necessary to clarify the terminology of the philosophical background. Here, the author of the thesis came to the conclusion, based on the study of literature, that the most suitable is the use of the terms individualism and communitarianism. Not the terms liberalism, which is often put in opposition to communitarianism, and collectivism, which is often put in opposition to individualism. In the case of liberalism, the complication was primarily its excessive breadth, since it is not an ontological basis, but an entire political theory. In the case of collectivism, the main complication was its negative connotations associated with extremist ideologies. After selecting the terminology, given the fact that no coherent conceptualizations of philosophical bases were observed in the studied literature, the author constructed his own conceptualization of individualism and communitarianism. The first complementary objective of the thesis was fulfilled by this act.

Based on the conceptualization of the terms, the concepts of individualism and communitarianism were then operationalized. Its result was “Table 1”, in which the author compiled nine categories that reflected the main areas covered by the concepts. For each of these categories, the author then constructed a response that was consistent with the individualist and communitarian bases. Subsequently, a thesis methodology was constructed that distinguished between two types of statements given their content, which were further categorized. The first type of statements were “analysable statements”, i.e. statements that

contained a value message that could be analysed. This type of statements was then divided into two sub-types, namely “identifiable” statements, in which the predominance of individualistic or communitarian assumptions could be observed, and “non-identifiable” statements. Statements that were “non-identifiable” were defined as those that either contained individualist or communitarian bases in a balanced ratio, where it was not possible to determine which bases prevailed; or did not contain their bases; or were the same or essentially the same as another statement already made in the same area – that is, either in the programme or in the debates. The second type of statements were “unanalysable statements” which did not contain a value message and were therefore not included in the thesis or the appendix.

Due to the fact that each statement contained a different ratio of individualistic and communitarian bases, the author decided to use a seven-point Likert scale, inspired by the previous research on the concepts. Those statements marked as “dentifiable” were divided according to the “strength” of the prevalence of one of the concepts. Statements that were “rather” individualistic or communitarian were considered to be the least strong, and were assigned a score of “1” or “-1” respectively. Statements that were “rather” individualistic or communitarian were considered the least strong, and were assigned a score of “1” or “-1” respectively. Statements that were “individualistic” or “communitarian” were considered moderately strong, and were assigned “2” or “-2” points, respectively. And the strongest statements were considered to be “very” individualistic or communitarian, which were assigned “3” and “-3” points respectively. The resulting methodology was then used to conduct the analysis of the thesis. In it, the extent to which a given statement was individualistic or communitarian was assessed individually on the basis of “Table 1”. If a statement was assessed as “non-identifiable” it was then placed in the thesis appendix. If the statement was evaluated as “identifiable” it was given a verbal rating, and a score based on a Likert scale.

The results of the analysis of Peter Pavle's statements in the programme and debates then provided an answer to the research question, i.e. that he was more inclined towards a communitarian bases in his campaign. Specifically, an analysis of 322 statements made by Peter Pavel was conducted. Of these, 68 statements were classified as “identifiable” and 254 statements were classified as “non-identifiable”. Individual statements were then assigned points according to the methodology and these points were totaled. In the intermediate result, statements containing more individualistic bases were given “47” points and statements containing more communitarian approaches were given “-67” points. The author then further examined the result of the analysis based on the formulated assumptions using a comparison of

their respective main areas. The assumption of the author of the thesis that Petr Pavel in the debates on the individual TV channels would be forced to respond more to actual stimuli that could reveal his “real” views, which could make his support for individualistic or communitarian bases of view more recognizable, was confirmed when comparing the programme and the debates. In the analysed programme, Peter Pavel's inclination towards individualism or communitarianism was completely balanced, i.e. his score was “0”. In contrast, in the debates, the score was “-20” points, and Peter Pavel's inclination towards communitarianism is thus observable especially on the basis of the analysed debates. The assumption of the author of the thesis that due to the usual “escalation” of the campaign after the first round of the presidential election, there could be a change in the rhetoric of Peter Paul also in terms of the inclination towards individualistic or communitarian bases was only partially confirmed. On the one hand, Petr Pavel used more “stronger statements” (i.e. statements that are not labelled as “rather” individualistic or communitarian) in the debates before the second round of the campaign than before the first round. On the other hand, however, in the overall result leaned to the side of communitarianism before the first and second rounds to the same extent, i.e. “-10” points.

The research of this diploma thesis thus brings to a certain extent innovative approaches and beneficial outputs both on a theoretical and practical level. At the theoretical level, it is mainly a linking of the terms individualism and communitarianism, which represent equal oppositions and thus together create a more functional political spectrum than would be created with the terms with which they are usually connected. In the practical part, it is then a matter of developing a methodology that makes it possible to track the inclination of politicians or public figures towards individualism or communitarianism using only their statements, i.e. without the need for direct questioning by the researcher. And above all, the very finding that Petr Pavel leaned more towards communitarian bases during his presidential campaign. The author of the thesis is aware of the possible limits of this finding due to the results that could be considered less “strong”, however, taking into account the consensus of presidential supra-partisanship in the Czech Republic, they can be described as quite telling.

The author of the thesis hopes that, despite the possible limitations of the work, he has managed to draw more attention to a neglected but very useful range of individualism and communitarianism for the 21st century. Furthermore, he hopes that the thesis will succeed in stimulating further follow-up research in this area, such as an analysis of Peter Pavel's first presidential mandate, which, using comparative analysis, could provide insight into whether

Peter Pavel tended to lean more towards communitarian bases only as a presidential candidate or also as a president. Or an analysis of the inclination of the previous presidents of the Czech Republic towards individualism or communitarianism, which could provide insights into the influence of this fact on the performance of these presidents and would also help to verify whether, in accordance with the second supplementary objective of the thesis, the thesis succeeded in creating a methodology by means of which it is repeatedly possible to determine whether a given politician or public figure leans more towards individualism or communitarianism.

Seznam použité literatury

Abbey, R., & Taylor, C. (1996). Communitarianism, Taylor-Made: An Interview with Charles Taylor. *The Australian Quarterly*, 68(1), 1–10. <https://doi.org/10.2307/20634713>

Aktuálně.cz. (2020). *TOP 09*. Aktuálně.cz. <https://www.aktualne.cz/wiki/politika/politicke-strany/top09/r~i:wiki:636/>

Aristoteles. (1885). *Politics*. Clarendon Press.

Aristoteles. (1893). *Nicomachean Ethics*. Kegan Paul, Trench, Trübner.

Baumeister, A. (2023). *Patriotism*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/patriotism-sociology>

Bell, D. (2014). What Is Liberalism? *Political Theory*, 42(6), 682–715. <https://doi.org/10.1177/0090591714535103>

Bell, D. (2020). *Communitarianism*. The Stanford Encyclopedia of Philosophy. <https://plato.stanford.edu/entries/communitarianism/>

Courtland S. D. (2020). *Liberalism*. The Stanford Encyclopedia of Philosophy. <https://plato.stanford.edu/entries/liberalism/>

Čechák, V. & Línek, J. (2017). *Anarchismus*. Sociologická encyklopedie. <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Anarchismus>

Česká televize. (2023, A). *Superdebata*. Česká televize. <https://www.ceskatelevize.cz/porady/15496675472-prezidentske-volby/223411033110112/>

Česká televize. (2023, B). *Prezidentský duel*. Česká televize. <https://www.ceskatelevize.cz/porady/15496675472-prezidentske-volby/223411033250122/>

Česká televize. (2024). *TV poplatky pro domácnosti rychle a přehledně*. Česká televize. <https://poplatky.ceskatelevize.cz/domacnost>

Česká tisková kancelář (2022). *Pavel potvrdil kandidaturu na prezidenta a zahájil volební kampaň*. České noviny. <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2246718>

Český statistický úřad. (2023). *Výsledky volby prezidenta 2023 – 2. kolo*. Český statistický úřad. <https://www.czso.cz/csu/xa/vysledky-volby-prezidenta-2023-2-kolo>

Driver, J. (2014). *The History of Utilitarianism*. The Stanford Encyclopedia of Philosophy. <https://plato.stanford.edu/entries/utilitarianism-history/>

Eldridge, S. (2024). *Political spectrum*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/political-spectrum>

Encyclopedia Britannica (2024, B). *Collectivism*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/collectivism>

Encyclopedia Britannica. (2024, A). *Polis*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/polis>

Etzioni, A. (1998). A Communitarian Note on Stakeholder Theory. *Business Ethics Quarterly* 8 (4):679-691. https://doi.org/10.1007/978-3-662-03900-7_2

Etzioni, A. (2013). *Communitarianism*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/communitarianism>

FTV Prima. (2023, A). *Superdebata Primy s prezidentskými favority zasáhla téměř 1,8 milionu diváků. Uspěl i web*. FTV Prima. <https://cnn.iprima.cz/superdebata-primy-s-prezidentskymi-favority-zasahla-1-8-milionu-divaku-dobre-si-vedl-i-web-197846>

FTV Prima. (2023, B). *Sledujte Superduel: Bitva o Hrad. Babiš a Pavel v debatě roku na CNN Prima NEWS*. FTV Prima. <https://cnn.iprima.cz/sledujte-zive-predvolebni-superduel-bitva-o-hrad-dvojice-kandidatu-na-hrad-197869>

Glass, G. V. & Rud, A. G. & Higgins, C. (2012). The Struggle Between Individualism and Communitarianism: The Pressure of Population, Prejudice, and the Purse. *Review of Research in Education*, 36, 95–112. <https://doi.org/10.3102/0091732X11422863>

Grim, J. & Karasová, J. (2023). *Kdy přestaneme spalovat uhlí?*. iROZHLAS. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/cerne-hnedo-uhli-ods-vlada-spalovani-uhli-odklon_2308150500_jgr

Gudykunst, W. B. et al. (1996). The influence of cultural individualism-collectivism, self construals, and individual values on communication styles across cultures. *Human Communication Research*, 22(4), 510–543. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.1996.tb00377.x>

Heywood, A. (2021). *Political Ideologies: An Introduction*. Bloomsbury Publishing.

Jamieson, S. (2024) *Likert scale*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/Likert-Scale>

Kant, I. (1785). *Groundwork for the metaphysics of morals*. Oxford University Press.

Kant, I. (1788). *Critique of Practical Reason*. Hackett Publishing Company.

Kateb, G. (1989). Individualism, Communitarianism, and Docility. *Social Research*, 56(4), 921–942. <http://www.jstor.org/stable/40970572>

Kelley, D. (2009). *Obama's Era of Responsibility*. The Atlas Society. <https://www.atlassociety.org/post/obamas-era-of-responsibility>

Kohn, M. & Reddy, K. (2023). *Colonialism*. The Stanford Encyclopedia of Philosophy. <https://plato.stanford.edu/Entries/Colonialism/>

Kroh, M. (2007). Measuring Left-Right Political Orientation: The Choice of Response Format. *The Public Opinion Quarterly*, 71(2), 204–220. <https://doi.org/10.1093/poq/nfm009>

Lankašová, M. (2022). *Uprchlíky z arabského světa jižní Morava odmítala, ty ukrajinské vítá*. iDNES.cz. https://www.idnes.cz/brno/zpravy/uprchlici-ukrajina-cesi-migracni-krize-ukrajinci-vaika.A220309_654598_brno-zpravy_krut

Lehrer, K. (2001). Individualism, Communitarianism and Consensus. *The Journal of Ethics*, 5(2), 105–120. <https://doi.org/10.1023/A:1011925405156>

Lukes, S. (1971). The Meanings of “Individualism.” *Journal of the History of Ideas*, 32(1), 45–66. <https://doi.org/10.2307/2708324>

Lukes, S. M. (2024). *Individualism*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/individualism>

MacIntyre, A. C. (2007). *After Virtue. A Study in Moral Theory*. University of Notre Dame Press.

Maňas, J. (2018). *Kolektivizace zemědělství*. Sociologická encyklopedie. https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Kolektivizace_zem%C4%9Bd%C4%9Blstv%C3%AD

Marek, L. (2024). *Tři důvody, proč zní varování před útokem Ruska na NATO*. Seznam Zprávy. <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-tri-duvody-proc-zni-varovani-pred-utokem-ruska-na-nato-244452>

Newton Media. (2024). *NewtonOne – archiv médií*. Newton Media. <https://www.newtonmedia.cz/prihlaseni-rozcestnik/>

Novinky.cz. (2013). *Vyostřená kampaň byla zbytečná, lidé měli jasno hned po prvním kole*. Novinky.cz. <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-vyostrena-kampan-byla-zbytecna-lide-meli-jasno-hned-po-prvnim-kole-181257>

Občanská demokratická strana – ODS. (2024). *Základní informace o Občanské demokratické straně*. Občanská demokratická strana. <https://www.ods.cz/o-nas>

Okamura, T. (2016). *Tomio Okamura: Další miliardy na migranty do ČR*. Svoboda a přímá demokracie. <https://www.spd.cz/tomio-okamura-dalsi-miliardy-na-migranty-do-cr/>

Oyserman, D. (1993). The lens of personhood: Viewing the self and others in a multicultural society. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65(5), 993–1009. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.65.5.993>

Petr P. (2023, A). *Moje názory*. <https://www.generalpavel.cz/moje-nazory>

Petr P. (2023, B). *Má vize*. <https://www.generalpavel.cz/ma-vize>

Petrusek, M. (2017). *Kolektivismus*. Sociologická encyklopedie. <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Kolektivismus>

Radkiewicz, P. & Jarmakowski-Kostrzanowski, T. (2021). Liberals Versus Communitarians: Psychosocial Sources of the Conflict Over Democracy in Today's Poland. *Sage Open*, 11(1). <https://doi.org/10.1177/2158244021989294>

Rambousková, M. (2023). *Brusel nás chce migrací zničit, tvrdí KSČM. Ve volbách jde proti uprchlíkům*. Seznam Zprávy. <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-brusel-nas-chce-migraci-znicit-tvrdi-kscm-ve-volbach-jde-proti-uprchlikum-240920>

Rawls, J. (1971). *Teorie spravedlnosti*. Victoria Publishing Praha.

Ray, M. (2024). *Russia-Ukraine War*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/event/2022-Russian-invasion-of-Ukraine>

Sandel, M. (2009). *Justice: What's the Right Thing to Do?*. Farrar, Straus and Giroux.

Sandel, M. (2020). *Justice*. edX. <https://www.edx.org/learn/justice/harvard-university-justice>

Sandel, M. J. (1984). The Procedural Republic and the Unencumbered Self. *Political Theory*, 12(1), 81–96. <https://doi.org/10.1177/0090591784012001005>

Seznam Zprávy. (2024). *Svoboda a přímá demokracie (SPD)*. Seznam Zprávy. <https://www.seznamzpravy.cz/tag/svoboda-a-prima-demokracie-spd-89559>

Starcevic, S. (2024). *EU records most asylum applications since 2015-16 migrant crisis*. Politico. <https://www.politico.eu/article/european-union-asylum-data-migrants/>

STEM. (2016). *Jakého máme prezidenta a jakého si přejeme?*. STEM. <https://www.stem.cz/jakeho-mame-prezidenta-a-jakeho-si-prejeme/>

Svatoš, J. & Smatana, L. & Škoulová, T. (2021). *Česko a uprchlíci: strany se shodují, že migrace se musí řešit primárně mimo Evropskou unii a je třeba hlídat hranice*. Český rozhlas. <https://radiozurnal.rozhlas.cz/volby-2021-jak-jsou-kandidujici-strany-pripravene-celit-deseti-hlavnim-8569768/9>

Taylor, C. (1996). Conditions of an Unforced Consensus on Human Rights. *East Asian Challenge for Human Rights*, 124-144. <https://www.iilj.org/wp-content/uploads/2016/08/Taylor-Conditions-of-an-Unforced-Consensus-on-Human-Rights-1996.pdf>

TOP 09. (2015). *TOP 09: Podporujeme vládu v důrazu na dodržování pravidel migrace*. TOP 09. <https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/top-09-podporujeme-vladu-v-durazu-na-dodrzovani-pravidel-migrace-18874.html>

TV Nova. (2023, A). *Covid, vláda i Ukrajina. Favorité prezidentských voleb se do sebe pustili v debatě*. TV Nova. <https://tn.nova.cz/zpravodajstvi/clanek/484059-nejdulezitejsi-predvolebni-debaty-uz-dnes-na-tv-nova-to-nejzasadnejsi-sledujeme-on-line>

TV Nova. (2023, B). *Pavel vs. Babiš. Předvolební prezidentská debata TV Nova*. TV Nova. <https://tn.nova.cz/video/8856-cesta-na-hrad/349112-pavel-vs-babis-predvolebni-prezidentska-debata-tv-nova>

UNHCR. (2024). *Refugees*. The Office of the United Nations High Commissioner for Refugees. <https://www.unhcr.org/about-unhcr/who-we-protect/refugees>

Vinopal, J. (2003). Kdo je „levičák“ a kdo „pravičák“?. *Naše společnost*, 1 (1-2): 18 – 21. https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a577/f28/100007s_Kdo%20je%20levicak.pdf

Wike, R. & Stokes, B. & Simmons, K. (2016). *Europeans Fear Wave of Refugees Will Mean More Terrorism, Fewer Jobs*. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/global/2016/07/11/europeans-fear-wave-of-refugees-will-mean-more-terrorism-fewer-jobs/>

Wirnitzer, J. (2016). *Politická mapa podle čtenářů: Úsvit a ANO neuchopitelní, o KSČM máte jasno*. iDNES.cz. https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/politicky-kompas-prvni-zjisteni.A160911_141109_domaci_jw

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Hodnocení výroků na individualistické a komunitariánské

Tabulka 2: Likertova škála míry příslušnosti výroku k individualismu či komunitarismu

Graf 1: Celkový poměr výroků označených jako „lze určit“ a „nelze určit“

Graf 2: Celkový počet výroků

Graf 3: Celkový bodový výsledek

Graf 4: Počet výroků a bodový výsledek v Programu

Graf 5: Počet výroků a bodový výsledek v debatách před 1. kolem a 2. kolem

Graf 6: Počet výroků a bodový výsledek v debatách před 1. kolem

Graf 7: Počet výroků a bodový výsledek v debatách před 2. kolem

Graf 8: Komparace počtu výroků v programu a debatách

Graf 9: Komparace přiděleného počtu bodů výroků v programu a v debatách

Graf 10: Komparace počtu výroků v debatách před 1. a 2. kolem

Graf 11: Komparace přiděleného počtu bodů výroků v debatách před 1. a 2. kolem

Seznam příloh

Seznam všech výroků hodnocených jako „0 – nelze určit“ (text).